

Nr 116

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag till statens försöksgårdar för budgetåret 1955/56 m. m.; givna Stockholms slott den 25 februari 1955.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF

Sam. B. Norup

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen hemställs, att för budgetåret 1955/56 skall anvisas dels å driftbudgeten ett förslagsanslag av 397 500 kronor till Lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök: Statens försöksgårdar, dels å kapitalbudgeten under Statens affärsverksfonder: Domänverket ett investeringsanslag av 363 200 kronor till Byggnadsarbeten m. m. vid statens försöksgårdar ävensom under Statens allmänna fastighetsfond ett investeringsanslag av 293 000 kronor till Byggnadsarbeten för försöksgård vid Röbbäcksdalen.

Vidare föreslås, att en viss omorganisation av det statliga försöksgårdsväsendet skall genomföras i syfte att bättre samordna försöksverksamheten vid försöksgårdarna med den verksamhet, som bedrivs av statens jordbruksförsök. I övrigt innebär omorganisationsförslaget i huvudsak att kostnaderna för försöksverksamheten så långt möjligt skall hållas skilda från gårdarnas driftsekonomi.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 25 februari 1955.

N ä r v a r a n d e:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ANDERSSON, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, NORDENSTAM, LINDSTRÖM, LANGE.

Efter gemensam beredning med cheferna för finans- och civildepartementen anmäler chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Norup, frågor angående anslag till statens försöksgårdar för budgetåret 1955/56 m. m. samt anför därvid följande.

I. Inledning

Vid behandlingen av anslaget till Lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök: Statens försöksgårdar i årets statsverksproposition (IX ht p. 27) anmälde jag *dels* att högskolestyrelsen i sina anslagsäskanden den 20 augusti 1954 för budgetåret 1955/56 anförde, att inom styrelsen påginge en utredning om försöksgårdarnas organisation och ekonomi och att styrelsen i avbidan på resultatet härav endast preliminärt beräknat medelsbehovet under förevarande anslag, *dels* att högskolestyrelsen den 17 november 1954 inkommit med berörda utredning samt att denna vore föremål för beredning inom jordbruksdepartementet. Jag erinrade vidare om att Röbbäcksdalsutredningen den 26 januari 1954 avgivit sitt slutbetänkande med förslag rörande utbyggnad av en central forskningsinstitution för norrländska jordbruksfrågor m. m. Därvid framhöll jag att, sedan betänkandet varit utremitterat till ett flertal myndigheter och sammanslutningar, beredningen av ärendet fortskridit så långt, att jag räknade med att kunna underställa 1955 års riksdag vissa på betänkandet grundade förslag, vilka givetvis kunde komma att påverka medelsbehovet under ifrågavarande anslag. Med hänsyn till det sålunda anförda föreslog jag, att anslaget i riksstatsförslaget skulle uppföras med endast beräknat belopp.

Vidare anmälde jag i statsverkspropositionen å kapitalbudgeten (jordbruksdepartementet, p. 2), att högskolestyrelsen i skrivelse den 23 september 1954 hemställt om anslag för budgetåret 1955/56 till olika byggnadsarbeten m. m. vid statens försöksgårdar. Jag erinrade även i detta sammanhang om att beredningen av Röbbäcksdalsutredningens slutbetänkande fortskridit så långt, att jag räknade med att kunna föreslå Kungl. Maj:t att un-

derställa 1955 års riksdag vissa på betänkandet grundade förslag. I avbidan härpå syntes, bland annat, under statens allmänna fastighetsfond böra preliminärt uppföras ett investeringsanslag till Byggnadsarbeten för försöksgård vid Röbbäcksdalen. Då nyssnämnda förslag kunde komma att påverka beräkningen även av det under Statens affärsverksfonder: Domänverket uppförda anslaget till Byggnadsarbeten m. m. vid statens försöksgårdar och då samtliga frågor rörande medelsanvisning till byggnadsarbeten vid försöksgårdarna borde behandlas i ett sammanhang, syntes jämväl sistnämnda anslag i riksstatsförslaget för nästa budgetår böra upptagas med endast beräknat belopp.

I enlighet med min hemställan föreslog därefter Kungl. Maj:t riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1955/56 beräkna till Lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök: Statens försöksgårdar ett förslagsanslag av 407 000 kronor, till Byggnadsarbeten m. m. vid statens försöksgårdar ett investeringsanslag av 363 200 kronor samt till Byggnadsarbeten för försöksgård vid Röbbäcksdalen ett investeringsanslag av 293 000 kronor.

Jag torde nu få återkomma till dessa frågor.

Härvid torde jag även få anmäla av styrelserna för statens växtskyddsanstalt och statens centrala frökontrollanstalt i gemensamma skrivelser den 17 september 1953 och den 2 september 1954 gjorda framställningar om anslag till uppförande av en för anstalterna gemensam institutionsbyggnad vid Röbbäcksdalen.

Över Röbbäcksdalsutredningens slutbetänkande, vilket i vissa avseenden redan varit föremål för riksdagens prövning (prop. 1954: 122), har remissutlåtanden avgivits av statskontoret, lantbruksstyrelsen, domänstyrelsen, byggnadsstyrelsen, styrelsen för lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök, statens växtskyddsanstalt, statens centrala frökontrollanstalt, statens maskin- och redskapsprovninganstalter, statens lantbrukskemiska kontrollanstalt samt Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut, länsstyrelserna, lantbruksnämnderna och hushållningssällskapen i Gävleborgs, Väster- norrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län, lantbruksakademien, Sveriges utsädesförening, W. Weibull aktiebolag med Weibullsholms växtförädlingsanstalt, Sveriges lantbruksförbund samt Riksförbundet Landsbygdens folk.

Utlåtanden över förslaget till viss omorganisation beträffande försöksgårdarna har, efter remiss, avgivits av statskontoret, lantbruksstyrelsen, riksräkenskapsverket, statens lönenämnd, samtliga hushållningssällskap utom hushållningssällskapen i Östergötlands, Blekinge samt Göteborgs och Bohus län ävensom av Hushållningssällskapens förbund.

Innan närmare redogörelse lämnas för innehållet i de delar av Röbbäcksdalsutredningens slutbetänkande, som ännu icke varit föremål för behandling, samt för övriga i det föregående angivna framställningar, synes lämpligen i korthet böra redogöras för av riksdagen tidigare fattade beslut angående inrättandet och utbyggnaden av Röbbäcksdalens försöksgård.

II. Tidigare beslut rörande Röbbäcksdalens försöksgård

I samband med följande redogörelse för de av riksdagen tidigare fattade besluten rörande Röbbäcksdalens försöksgård torde lämpligen i korthet få återges innehållet i de förslag från Röbbäcksdalsutredningens sida, som föregått de olika riksdagsbesluten.

Beslut vid 1949 års riksdag

Med bifall till ett av Kungl. Maj:t i propositionen nr 41 framlagt förslag fattade 1949 års riksdag (JoU 46; rskr. 347) principbeslut om att en försöksgård skulle inrättas vid Röbbäcksdalen utanför Umeå och att viss forskningsverksamhet på jordbrukets område skulle förläggas dit.

Beslut vid 1951 års riksdag

Röbbäcksdalsutredningens delbetänkande den 12 december 1950. Med utgångspunkt från 1949 års principbeslut framlade Röbbäcksdalsutredningen i delbetänkande den 12 december 1950 förslag angående förvärv av det till försöksgård avsedda markområdet om cirka 206 hektar samt angående en första utbyggnad av försöksgården. Utredningen hemställde därvid, att för budgetåret 1951/52 måtte anvisas 280 000 kronor för förvärv av ifrågavarande markområde, vilket Västerbottens läns landsting inköpt för ändamålet, 101 300 kronor för upprensning av Röbbäcken samt täckdikning av försöksgården, 25 100 kronor för anläggning och reparation av vägar samt 5 800 kronor för erforderliga lantmåteriförrättningar. För uppförande av dels ett för ett 80-tal nötkreatur och tre hästar avsett stall jämte loge m. m., dels ett friliggande gödsvinstall äskades vidare 155 000 kronor, varav omkring 18 000 kronor för gödsvinstallet. För maskiner till ekonomibyggnaderna beräknades 15 000 kronor. Slutligen hemställde utredningen, att för försöksgårdens förvaltning måtte anvisas 14 000 kronor, varav 12 000 kronor till arvode åt en förvaltare samt 2 000 kronor till resor och expenser.

I fråga om forsknings- och försöksverksamheten innebar utredningens förslag, att ett större täckdikningsförsök skulle utläggas i samband med täckdikningen av försöksgården. Vidare ansåg utredningen, att en provningsavdelning av statens maskin- och redskapsprovningsanstalter — i enlighet med ett av anstalternas styrelse i anslagsäskandena för budgetåret 1951/52 framlagt förslag — borde förläggas till Röbbäcksdalen redan i samband med den första utbyggnaden av försöksgården.

En utförligare redogörelse för innehållet i ifrågavarande delbetänkande samt de däröver avgivna yttrandena återfinnes i propositionen nr 45 (s. 3—12) till 1951 års riksdag.

Riksdagens beslut. Med bifall till Kungl. Maj:ts förslag i propositionen nr 45, vari uttalades att forsknings- och försöksverksamheten vid Röbbäcksdalen borde igångsättas etappvis, anvisade 1951 års riksdag (JoU 37; rskr. 334) ett anslag å 412 200 kronor för inköp och iordningställande av det för försöksgården avsedda markområdet. I likhet med Kungl. Maj:t förklarade riksdagen, att beslut om uppförande av ekonomibyggnader borde fattas först i samband med beslut om övriga för försöksgården behövliga byggnader. Innan verksamheten vid gården igångsatts, syntes det icke heller erforderligt att anställa en särskild förvaltare. Förvaltningen av markområdet skulle tills vidare handhas av lantbruksnämnden i länet, vilken borde samråda med domänverket och Röbbäcksdalsutredningen. Vad beträffar utredningens förslag att inrätta en filial av statens maskin- och redskapsprovningensanstalter erinrades i propositionen om att denna fråga behandlats i 1951 års statsverksproposition (IX ht p. 118). Därvid hade föredragande departementschefen uttalat, att han icke kunde förorda, att en särskild provningsavdelning skapades för Norrland redan under budgetåret 1951/52.

Beslut vid 1952 års riksdag

Röbbäcksdalsutredningens delbetänkande den 17 november 1951. I ett av Röbbäcksdalsutredningen den 17 november 1951 avgivet delbetänkande framlades därefter förslag rörande en andra etapp i utbyggnaden av försöksgården, varvid huvudsakligen behandlades de filialer, som enligt utredningens uppfattning snarast borde inrättas. Förslaget innebar, att efter den första utbyggnaden skulle påbörjas följande forsknings- och försöksverksamhet, nämligen växtodlingsförsök vid en avdelning under statens jordbruksförsök, maskin- och redskapsprovningar vid en filial till statens maskin- och redskapsprovningensanstalter, växtskyddsverksamhet vid en filial till statens växtskyddsanstalt, frökontrollverksamhet vid en filial till statens centrala frökontrollanstalt samt täckdikningsförsök genom hydrotekniska institutionen vid lantbrukshögskolan.

Förslaget i fråga om verksamheten med växtodlingsförsök innebar i huvudsak, att denna skulle organiseras som en underavdelning till statens jordbruksförsök, jämställd med jordbruksförsökens övriga avdelningar vid Ultuna. Principbeslut om inrättande av en dylik avdelning vid Röbbäcksdalen med en statsagronom som föreståndare avsågs skola fattas vid 1952 års riksdag. Vidare borde till anställande av en förvaltare för tiden den 1 juli 1952—den 30 juni 1953 anvisas ett belopp av 12 000 kronor. Då befintliga byggnader på det för försöksgården förvärvade området endast till obetydlig del vore sådana, att de kunde tagas i anspråk för dennas behov, hemställde utredningen, att till nybyggnader måtte anvisas sammanlagt 923 500 kronor, varav 386 000 kronor till institutionsbyggnad jämte arbetshall och garage, 30 000 kronor till växthus, 185 000 kronor till nötkreatursstall med loge m. m., 25 000 kronor till svinstall, 227 500 kronor till för-

sökslada samt 70 000 kronor till bostad för driftsledare. Det för uppförande av institutionsbyggnad föreslagna beloppet avsågs för en första byggnads-etapp. Kostnaden för färdigställandet av nämnda byggnad, vilken skulle disponeras av statsagronomavdelningen och försöksgården, hade beräknats till 201 500 kronor. Till anskaffning av den för gårdens drift erforderliga maskinella utrustningen och till sådan utrustning av ekonomibygnaden borde anvisas 50 000 respektive 20 000 kronor. Den för försöksverksamheten nödvändiga försöksutrustningen hade kostnadsberäknats till sammanlagt 32 000 kronor. Utredningen, som ansåg att utrustningen borde anskaffas i två etapper, föreslog att av sistnämnda belopp för budgetåret 1952/53 skulle anvisas 10 000 kronor. Vidare borde ett belopp av samma storlek anvisas för anskaffande under nämnda budgetår av erforderliga inventarier i institutionsbyggnaden. Till kostnaderna för utvändiga ledningar, vägar och planeringsarbeten beräknades sammanlagt 100 000 kronor. Utredningen hemställde slutligen, att till kostnader för driften av försöksgården under budgetåret 1952/53 måtte utöver nyssnämnda förvaltararvode å 12 000 kronor anvisas 13 000 kronor, varav 2 000 kronor till resor och expenser samt 11 000 kronor till övriga omkostnader.

Liksom i sitt föregående delbetänkande tillstyrkte utredningen en av styrelsen för statens maskin- och redskapsprovningssanstalter ånyo gjord framställning att en särskild provningsavdelning för Norrland skulle inrättas vid Röbbäcksdalen och att särskilda byggnader för avdelningen skulle uppföras.

Beträffande växtskyddsverksamheten erinrade utredningen om att förslag väckts av, bland andra, 1949 års växtskyddsutredning om inrättande av en särskild filial till statens växtskyddsanstalt med förläggning till Röbbäcksdalen. Utredningen var i likhet med växtskyddsutredningen av den bestämda uppfattningen, att en dylik filial snarast borde inrättas, så att den kunde träda i viss verksamhet redan vid ingången av budgetåret 1952/53. Under första verksamhetsåret syntes det vara tillfyllest, att en föreståndare i lönegrad Ce 27 och ett kontorsbiträde i reglerad befordringsgång anställdes. Filialens lokalbehov borde enligt utredningen tillgodoses genom nybyggnad. Såsom framgår av den följande redogörelsen föreslog utredningen även, att en filial till statens centrala frökontrollanstalt skulle inrättas. Då det ej syntes vara förenat med några olägenheter att inrymma växtskydds- och frökontrollfilialerna i en gemensam byggnad, hemställde utredningen att medel för uppförande av en dylik måtte anvisas för budgetåret 1952/53. Enligt av byggnadsstyrelsen gjorda beräkningar skulle för ändamålet erfordras ett belopp av 637 000 kronor. Därest särskild byggnad uppfördes för växtskyddsanstaltens filial skulle kostnaderna uppgå till 300 000 kronor. Till anskaffande av den för växtskyddsfilialen nödvändiga utrustningen föreslogs en medelsanvisning av 25 000 kronor. Då den föreslagna institutionsbyggnaden icke beräknades kunna tagas i bruk förrän sommaren 1953, förutsatte utredningen att tillfälliga lokaler måste anskaffas. Kostnaderna härför beräknades till 1 500 kronor. Till övriga

driftskostnader under budgetåret 1952/53 begärdes sammanlagt 6 000 kronor.

Vad angår frökontrollverksamheten anförde utredningen, att den norrlandska utsädesodlingen under senare år genomgått en ganska snabb utveckling och att frågan om inrättande i Norrland jämväl av en filial till statens centrala frökontrollanstalt behandlats i tidigare sammanhang. Utredningen framhöll såsom ett berättigat önskemål, att frökontrollverksamheten i Norrland finge så stark lokal förankring som möjligt, samt erinrade om att två lokala frökontrollanstalter funnes i Norrland, förlagda till Torsta vid Östersund och till Luleå. Dessa betjänade i första hand jordbrukarna och utsädeshandlarna i Jämtlands och Norrbottens län. Kontrollen av den omfattande utsädesproduktionen i de tre övriga länen utövades till övervägande del av den centrala anstaltens huvudstation i Bergshamra. Enligt utredningens mening borde dels de lokala anstalterna i Torsta och Luleå bibehållas, så länge de kunde drivas med oförändrade statsanslag samt lokalt intresse funnes för dem, dels en filial till statens centrala frökontrollanstalt inrättas i Norrland med ett arbetsområde, som till att börja med skulle omfatta Västerbottens och Västernorrlands län samt Hälsingland. Inrättandet av en dylik filial, vilken av olika skäl borde förläggas till Röbbäcksdalen, motiverades särskilt utav behovet av ökad fältkontrollverksamhet i Norrland. Starka skäl talade enligt utredningen för att utbyggnaden av filialen borde genomföras så, att verksamheten vid denna kunde börja fr. o. m. budgetåret 1953/54. En förutsättning härför vore, att den för växtskyddsfilialen och frökontrollfilialen gemensamma institutionsbyggnaden, för vilken redogjorts i det föregående, då uppförts. Kostnaderna för utrustning till frökontrollfilialen beräknades till 45 000 kronor. Någon personal erfordrades icke under budgetåret 1952/53. Där emot borde fr. o. m. budgetåret 1953/54 inrättas en föreståndartjänst i lönegrad Ce 27.

Beträffande det närmare innehållet i Röbbäcksdalsutredningens delbetänkande den 17 november 1951 samt i de över betänkandet avgivna yttrandena torde få hänvisas till redogörelsen härför i propositionen nr 77 (s. 4—31) till 1952 års riksdag.

Riksdagens beslut. Efter förslag av Kungl. Maj:t i propositionen nr 77 till 1952 års riksdag anvisade riksdagen (JoU 47; rskr. 403) för budgetåret 1952/53 875 000 kronor till uppförande av institutionsbyggnad jämte arbetshall och garage, ett mindre växthus, nötkreatursstall med loge m. m., svinstall, försökslada samt bostad till driftsledare. Av beloppet avsågs 400 000 kronor till institutionsbyggnaden och växthuset, 200 000 kronor till nötkreatursstallet och svinstallet, 205 000 kronor till försöksladan samt 70 000 kronor till driftsledarens bostad. I propositionen uttalades, att vissa nedskärningar i de av Röbbäcksdalsutredningen förutsatta utrymmena syntes kunna vidtagas, vilket borde uppmärksammas vid den fortsatta behandlingen av byggnadsärendet. Till kostnaderna för maskinell utrustning i nötkreatursstallet

kreatursstallet och svinstallet, för försöksutrustning samt för inventarier i institutionsbyggnaden anvisade riksdagen de av utredningen föreslagna beloppen å 20 000, 10 000 och 10 000 kronor. Beträffande framställningen om medel till maskinell utrustning för försöksgårdens drift ansågs tillfyllest med en medelsanvisning av 35 000 kronor för budgetåret 1952/53. Till kostnaderna för driften av försöksgården samt till utvändiga ledningar, vägar och planeringsarbeten anvisades slutligen 11 000 respektive 100 000 kronor.

Riksdagens beslut innebar vidare, att en statsagronom skulle anställas som chef för försöksgården fr. o. m. budgetåret 1953/54, att försöksgården i organisatoriskt avseende i övrigt skulle intaga samma ställning som övriga försöksgårdar, att verksamheten vid gården i främsta rummet skulle taga sikte på problemen på växtodlingsområdet, att någon förvaltare icke skulle anställas för budgetåret 1952/53 vid försöksgården, vilken liksom dittills skulle förvaltas av lanbruksnämnden, samt att frågan om personalbehovet i övrigt vid försöksgården skulle upptagas vid 1953 års riksdag.

Beträffande inrättandet av filialer till statens maskin- och redskapsprovingsanstalter, statens växtskyddsanstalt samt statens centrala frökontrollanstalt uttalade sig föredragande departementschefen i propositionen nr 77 i princip för en anslutning till utredningens uppfattning, att det vore önskvärt, att samtliga ifrågavarande grenar av det statliga forsknings- och försöksarbetet till jordbrukets tjänst bleve representerade vid Röbbäcksdalen. Departementschefen framhöll emellertid nödvändigheten av att forsknings- och försöksarbetet igångsattes etappvis. I anslutning härtill erinrades om att frågan om inrättande av en särskild provningsavdelning i Norrland redan behandlats i 1952 års statsverksproposition (IX ht, s. 202), varvid departementschefen förklarat sig icke för det dåvarande vara beredd tillstyrka inrättandet av en dylik avdelning. Jämväl lösningen av frågan om inrättande av en särskild norrlandsfilial till statens centrala frökontrollanstalt syntes böra uppskjutas. Ställningstagandet till frågan om filial till statens växtskyddsanstalt syntes lämpligen böra ske i samband med behandlingen av 1949 års växtskyddsutrednings övriga förslag. Dessa uttalanden lämnades utan erinran av riksdagen, som förutsatte, att Kungl. Maj:t, så snart de ekonomiska förhållandena medgäve, komme att underställa riksdagen förslag i frågan.

I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag i propositionen nr 99 angående anslag till statens växtskyddsanstalt för budgetåret 1952/53 m. m. beslöt 1952 års riksdag (JoU 36; rskr. 264), att en växtskyddsfilial skulle upprättas vid Röbbäcksdalen fr. o. m. sistnämnda budgetår. Vidare anvisade riksdagen dels medel till anställande av en förste assistent i lönegrad Ce 24 och ett kontorsbiträde, dels ock ett sammanlagt belopp av 35 000 kronor till utrustning vid filialerna i Alnarp och Röbbäcksdalen. Däremot anvisades icke medel till uppförande av institutionsbyggnad. Lokalbehovet för filialen borde enligt statsmakterna tillgodoses genom förhyrning av lokaler, till dess byggnadsfrågan lösts.

Beslut vid 1953 års riksdag

Röbäcksdalsutredningens framställning den 1 november 1952. I skrivelse den 1 november 1952 hemställde Röbäcksdalsutredningen, att styrelsen för lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök måtte anförtros uppgiften att handha förvaltningen av försöksgården fr. o. m. den 1 juli 1953 samt att en driftsledartjänst i lönegrad Ce 23 måtte inrättas fr. o. m. sistnämnda dag. För driften och försöksverksamheten under budgetåret 1953/54 beräknades 25 000 kronor. Då ekonomibyggnaderna förutsattes kunna tagas i bruk hösten 1953, ansåg utredningen erforderligt, att medel anvisades för anskaffande av kreatursbesättning. Anskaffningskostnaderna för begynnelsebesättningen, vilken borde utgöra hälften av den slutliga besättningen, hade — inklusive dragare — beräknats till 30 000 kronor, vilket belopp sålunda borde anvisas för budgetåret 1953/54. Vidare hemställde utredningen, att för nämnda budgetår måtte anvisas dels 15 000 kronor för komplettering av den maskinella utrustningen vid försöksgården, dels 2 000 kronor till statsagronomens resor.

Utredningen erinrade slutligen om att 1952 års riksdag i princip godkänt utredningens förslag om inrättande av filialer till statens maskin- och redskapsprovninganstalter samt till statens centrala frökontrollanstalt. Medel till inrättande av förstnämnda filial hade begärts i maskinprovningarnas anslagsäskanden för budgetåret 1953/54. Beträffande inrättandet av en frökontrollfilial vid Röbäcksdalen framhöll utredningen, att vad den tidigare anfört om angelägenheten härav fortfarande hade samma aktualitet. Vidare vore det angeläget, att ställning snarast toges till frågan om uppförande av den för frökontrollfilialen och växtskyddsfilialen gemensamma institutionsbyggnaden, i synnerhet som lokalfrågan för sistnämnda filial lösts endast temporärt.

Riksdagens beslut. I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag i proposition nr 155 till 1953 års riksdag anvisade riksdagen (JoU 30; rskr. 308) 30 000 kronor till inköp av djurbesättning, 15 000 kronor till maskinell utrustning, 20 000 kronor till kostnaderna för driften och försöksarbetet vid gården ävensom ett av lantbruksnämnden i Västerbottens län äskat belopp å 8 100 kronor till kostnaderna för fullföljandet av vissa täckdikningsarbeten vid försöksgården. Riksdagen biföll även förslaget att försöksgårdens förvaltning från och med budgetåret 1953/54 skulle överföras från lantbruksnämnden till styrelsen för lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök.

Riksdagen anvisade vidare (JoU 23; rskr. 202) — i enlighet med förslag i proposition nr 150 — å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1952/53 ett särskilt anslag å 28 000 kronor, vilket belopp äskats av nyssnämnda lantbruksnämnd, till uppkomna merkostnader vid redan utförda dräneringsarbeten vid försöksgården.

Slutligen biföll riksdagen (JoU 1; rskr. 9) Kungl. Maj:ts i statsverkspro-

positionen (IX ht p. 18 och 19) gjorda hemställan om medel till avlöning åt en statsagronom i lönegrad Ce 33 och en driftsledare i lönegrad Ce 21 samt till reseersättningar åt ifrågavarande personal.

Beslut vid 1954 års riksdag

Röbäcksdalsutredningens betänkande den 26 januari 1954. I sitt slutbetänkande behandlade Röbäcksdalsutredningen, bland annat, frågan om medelsbehovet till byggnader för försöksgården. Beträffande ekonomibyggnaderna erinrade utredningen om att för dessas uppförande tidigare anvisats 200 000 kronor och att högskolestyrelsen i sina anslagsäskanden för budgetåret 1954/55 begärt 20 000 kronor för utökning av svinhuset. Utredningen anförde vidare, under åberopande av en utav byggnadsstyrelsen den 25 januari 1954 upprättad promemoria i ärendet, att inkomna anbud visade, att dessa medel icke vore tillräckliga för byggnadernas uppförande efter föreliggande ritningar. Skillnaden uppginge till 130 000 kronor. Då det ej kunde anses utan vidare försvarbart att uppföra ekonomibygnader av avsedd storlek för 350 000 kronor, borde nya vägar sökas för att förbilliga dessa byggnadskostnader. Av utredningens redogörelse framgick även, att det för uppförande av driftsledarbostad anvisade beloppet å 70 000 kronor icke heller vore tillräckligt.

I en den 25 februari 1954 inom byggnadsstyrelsen upprättad promemoria anmäldes sedermera, att styrelsen i samråd med utredningen förminskat och förenklat ekonomibyggnaderna samt infordrat nytt anbud å driftsledarbostaden. Härigenom kunde kostnaderna för ekonomibyggnaderna sänkas från 350 000 till 285 000 kronor och för driftsledarbostaden från 90 000 till 76 000 kronor. Dessa kostnader baserades på förutsättningen, att första byggnadsetappen skulle byggas i ett sammanhang. Skulle däremot ekonomibyggnaderna och driftsledarbostaden uppföras som en särskild deletapp, skulle 120 000 kronor tillkomma för yttre arbeten. Av sistnämnda belopp utgjorde 20 000 kronor direkta merkostnader på grund av uppdelningen i deletapper, medan återstående 100 000 kronor kunde avgå från den senare etappen.

Riksdagens beslut. Med bifall till Kungl. Maj:ts förslag i propositionen nr 122 anvisade 1954 års riksdag (JoU 28; rskr. 237) 65 000 kronor till merkostnader för ekonomibyggnaderna, 6 000 kronor till merkostnader för driftsledarbostaden, 20 000 kronor till utbyggnad av svinstallet samt 20 000 kronor till merkostnader för yttre arbeten i samband med uppförandet av ekonomibyggnaderna och driftsledarbostaden. Dessutom medgav riksdagen, att det för budgetåret 1952/53 för utvändiga ledningar, vägar och planeringsarbeten anvisade anslaget å 100 000 kronor, vilket ännu icke disponerats för sitt ändamål, finge tagas i anspråk för yttre arbeten i samband med uppförandet av nyssnämnda ekonomibygnader och driftsledarbostad. Därvid förutsattes, att sistnämnda belopp skulle ersättas

genom nytt anslag, så snart de arbeten, för vilka medlen ursprungligen avsetts bleve aktuella. Riksdagens beslut innebar, att den första byggnadsetappen vid Röbbäcksdalen begränsades till uppförandet av sistnämnda byggnader. Med anledning av framställning från styrelsen för lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök anvisades i övrigt till Röbbäcksdalens försöksgård följande belopp, nämligen 9 500 kronor till utredningskostnader för djurstallar, 22 000 kronor till försöksutrustning, 15 000 kronor till komplettering av djurbesättningen, 12 000 kronor till försöksverksamheten och 18 000 kronor till täckande av underskott å jordbruksdriften.

Efter förslag av Kungl. Maj:t i 1954 års statsverksproposition (IX ht, p. 120) beslöt riksdagen (JoU 1; rskr. 9) vidare, att fr. o. m. budgetåret 1954/55 skulle vid Röbbäcksdalen inrättas en filial till statens maskin- och redskapsprovningsanstalter. I samband därmed inrättades en överassistenttjänst i lönegrad Cg 29, varjämte till arvoden åt ledamöter i provningsnämnd samt till skrivhjälp anvisades 1 800 respektive 3 600 kronor. Slutligen anvisades (IX ht, p. 121 och 122) 14 600 kronor till resor, expenser, lokalhyra m. m. samt 50 000 kronor till anskaffande av utrustning för avdelningen.

III. Röbbäcksdalsutredningens slutbetänkande

Såsom framgått av den föregående redogörelsen har vissa av de i Röbbäcksdalsutredningens slutbetänkande den 26 januari 1954 framlagda förslagen föranlett beslut vid 1954 års riksdag. Någon redogörelse för dessa förslag torde därför icke vara erforderlig i det följande.

A. Betänkandet

Allmänna synpunkter

I sitt slutbetänkande framför Röbbäcksdalsutredningen inledningsvis vissa synpunkter beträffande jordbruksforskningen och det norrländska jordbruket, närmast avseende nuvarande produktionsläge. Utredningen anför därvid, att forsknings- och försöksverksamheten på jordbrukets område bevisligen lämnat betydande bidrag till den starka och kontinuerliga ökning av den svenska jordbruksproduktionen, som ägt rum under senare år. Jordbruksforskningens uppgift, utöver åstadkommande av en skördeökning, är emellertid även att klarlägga de ekonomiska förhållandena i samband med jordbruksproduktionen samt produktionens anpassning till marknadsförhållandena och till konsumtionsutvecklingen ävensom att följa sambandet mellan jordbruksproduktionens inriktning och jordboniteten på längre sikt. I dagens produktionsläge torde de senare problemen böra ägnas alldeles särskild uppmärksamhet, och forskningsverksamheten synes därför mer än någonsin ha en betydelsefull uppgift att fylla. Produktionsökningen ger

i och för sig upphov till en mångfald problem, som tidigare endast i mindre utsträckning beaktats men som nu kräver särskilda insatser från jordbruksforskningen för sin lösning i Norrland såväl som i landet i övrigt.

Beträffande det norrländska jordbruket anför utredningen, att detta i vissa avseenden arbetar under mindre gynnsamma villkor än det övriga landet. Särskilt framhålles de strängare vintrarna, den kortare vegetationsperioden samt det förhållandet, att brukningsdelarna i vissa områden är små och spridda. Vidare påpekas att Norrland, vilket som jordbruksland är förhållandevis ungt, har landets främsta reserver av ännu obruten odlingsvärd jord. Till belysning av jordbruksförhållandena i de fyra nordligaste länen åberopar utredningen vissa statistiska uppgifter. Av dessa framgår, att den avgjort större delen av respektive läns totala åkerareal är fördelad på jordbruk inom storleksgrupperna 2—5 och 5—10 hektar, att ifrågakarande fyra län tillhopa har något över 10 procent av landets åkerjord, trots att de representerar mer än hälften av den totala landarealen, samt att knappt 13 procent av landets hela befolkning bor inom berörda län. Åkerjorden är dock till stor del koncentrerad till vissa relativt tätbefolkade bygder, nämligen till älvdalarna och slättlandet vid kusten. Endast en obetydlig del av den odlade jorden är förlagd till en utpräglad spridd bebyggelse. Möjligheterna att genomföra ur arronderings- och storlekssynpunkt mera rationella brukningsdelar för uppnående av lämpligare drift får därför enligt utredningen icke bedömas som alltför ogynnsamma. I fråga om åkerjordens avkastning i de fyra nordligaste länen, vilken ökat betydligt under senare år, framhåller utredningen att densamma är förhållandevis gynnsam även vid jämförelse med riksmedeltalen. Övervägande delen av det norrländska jordbrukets skördeprodukter förädlas i ladugårdarna. Antalet nötkreatur per arealenhet är i Norrland avsevärt större än för landet i övrigt, medan däremot mjölk- och smörfettmängderna per ko i samtliga berörda norrlandslän ligger avsevärt under riksmedeltalen. Detta får ses i samband med den i norr dominerande kreatursrasens mindre prestationsförmåga. En något annan bild av den norrländska mjölkproduktionens möjligheter får man enligt utredningen av de i betänkandet redovisade uppgifterna angående foderförbrukningen, vilken beräknad per kilogram smörfett för såväl Jämtlands som Västerbottens län understiger medeltalet för riket.

Utredningen framhåller att den, även om de i betänkandet åberopade statistiska uppgifterna måste bedömas med försiktighet, anser sig våga påstå, att det norrländska jordbrukets avkastning undergått väsentliga förändringar under senare år. Den driftsrationalisering, som pågår i norrländskt jordbruk, har — bland annat av historiska skäl — ej hunnit lika långt som i andra delar av landet. Det norrländska jordbrukets fortsatta utveckling och anpassning till vårt totala produktionsbehov förutsätter större insatser från forsknings- och försöksverksamheten. Utredningen säger sig ånyo vilja understryka den betydelse verksamheten vid de till Röbbäcksdalen förlagda institutionerna kommer att kunna få för utvecklingen av norrländskt jordbruk. Genom sammanförande av olika forsknings- och försöksorgan

till en central plats i övre Norrland skapas nämligen en organisation med uppgift att grundligt undersöka det norrländska jordbrukets förutsättningar och utvecklingsmöjligheter. Genom en fördjupad kännedom om Norrlands jordbruksförhållanden bör denna organisation enligt utredningens mening kunna ange lämpliga åtgärder, ägnade att befordra det norrländska jordbrukets produktion och förbättra dess ekonomiska resultat. För förverkligandet av dessa syften framstår det som angeläget, att alla de hjälpmedel inom tillämpad jordbruksforskning och försöksverksamhet, som kan verkligt bidra till en allsidig behandling av det norrländska jordbrukets problem, snarast blir tillgängliga vid Röbbäcksdalen genom inrättande av erforderliga institutioner.

Slutligen har utredningen funnit anledning att i betänkandet något belysa sambandet mellan övre Norrlands jordbruk och övriga näringar i dessa delar av landet. Därmed förbundna frågor har nämligen enligt utredningen betydelse i befolknings- och näringspolitiskt sammanhang med återverkningar även för andra landsdelar. Utredningen redovisar i anslutning härtill vissa statistiska uppgifter om befolkningstäthet samt fördelningen på yrkesgrupper m. m., vilka enligt utredningen i någon mån ger uttryck för angivna förhållanden. Det framhålles, att hithörande frågor, vilka har betydelse icke blott för de fyra nordligaste länen utan också för stora delar av landet, torde komma att ägnas fortlöpande uppmärksamhet ur befolkningspolitisk, näringspolitisk och allmän synpunkt. De resultat inom tillämpad jordbruksforskning och försöksverksamhet, som vinnes vid ett norrländskt forskningsinstitut, kan enligt utredningens mening med säkerhet bidra till bästa möjliga lösning av dessa problem.

Fortsatt utbyggnad av forsknings- och försöksverksamheten på jordbrukets område

Jordbruksförsöksavdelningen och försöksgården. Utredningen förutsätter, att jordbruksförsöksavdelningen, utöver en försöksverksamhet av betydande omfattning, kommer att utveckla förbindelser med jordbruket och försöksverksamheten i de nordligaste delarna av Sverige och grannländerna. Då dessutom forskningsmöjligheterna vid en institution av detta slag bör utnyttjas i största möjliga utsträckning samt vissa administrativa uppgifter kommer att åligga ledningen för avdelningen, synes det uppenbart, att denna måste ha en tillräcklig och kompetent fast anställd personal. Utredningen föreslår därför, att vid avdelningen skall inrättas en förste assistenttjänst i lönegrad Ce 27, en skrivbiträdestjänst i reglerad befördringsgång samt en tjänst som försöksförman (fältmästare) i lönegrad Ce 12. Angående tjänsterna, vilka föreslagits skola uppföras å lantbrukshögskolans lönestat, anför utredningen i övrigt huvudsakligen följande.

Förste assistenten, på vilken måste ställas stora fordringar beträffande utbildning och erfarenhet från jordbruk och försöksarbete, bör vara kompetent att leda och tillse försöksarbetena på ett oklanderligt sätt och att själv-

ständigt utföra vissa uppgifter samt bearbeta och sammansätta försöksresultat. Han bör även kunna fungera som statsagronomens ställföreträdare vid handläggning av löpande arbetsuppgifter. För att erhålla person med tillräcklig teoretisk och praktisk utbildning är det nödvändigt, att innehavaren får förste assistents tjänsteställning.

Redan för planläggnings-, uppbyggnads- och organisationsarbetet vid verksamhetens igångsättande beräknas ett avsevärt behov av skrivhjälp föreligga. Uppordnande och fortlöpande underhåll av anstaltens bibliotek, vilket arbete delvis bör kunna anförtros ett skrivbiträde, är också av vikt för anstaltens arbete. Då det icke kan förutsättas, att facktjänstemännens tid i någon nämnvärd utsträckning blir disponibel för sådana göromål, som kan utföras av ett skrivbiträde, finner utredningen det angeläget, att ett dylikt biträde snarast möjligt anställs vid jordbruksförsöksavdelningen.

För kontinuerlig skötsel av försöken bör så långt möjligt fast anställd personal användas. Grundlig praktik och ingående kännedom i dylikt arbete har visat sig vara av utslagsgivande betydelse för utförandet av noggranna försök samtidigt som täta ombyten av personal visat sig ha ett ogynnsamt inflytande på verksamhetens resultat. I varje fall bör en fast anställd försöksförman eller fältmästare finnas för skötseln av jordbruksförsöksavdelningens fältförsök och därmed sammanhängande arbeten. Befattningen synes i likhet med motsvarande befattningar vid statens jordbruksförsök böra placeras i lönegrad Ce 12 och inrättas fr. o. m. den 1 mars 1955, då verksamheten kan beräknas ha nått sådan omfattning, att befattningen blir oundgängligen nödvändig.

I anslutning till frågan om personalbehovet för jordbruksförsöksavdelningen berör utredningen spörsmålet om den norrländska husdjursförsöksverksamheten. Utredningen utgår från att tyngdpunkten för nämnda verksamhet skall förläggas till Öjebyns försöksgård i Norrbottens län. Samtidigt framhålles emellertid önskvärdheten av att besättningen vid Röbbäcksdalen i lämplig utsträckning tages i anspråk för husdjursförsök. Med hänsyn till betesskötselns stora betydelse i Norrland har nämligen ganska omfattande betesförsök planlagts vid Röbbäcksdalen. Dessutom är det enligt utredningen av synnerlig vikt, att odlingsförsöken med foderväxter kompletteras med parallellgående smältbarhetsundersökningar. För arbetet med husdjursförsöken bör personalen utökas med en assistent. Då med påbörjandet av dessa undersökningar måste anstå till dess den övriga verksamheten vid gården kommit något i gång och besättningen nått avsedd storlek, föreslår utredningen, att ifrågavarande assistenttjänst skall inrättas vid en tidpunkt, som senare får avgöras.

Vid beräkningen av försökskostnaderna måste enligt utredningen beaktas att försöksverksamheten i flera avseenden torde skilja sig från den vid en försöksgård normalt förekommande. Vid Röbbäcksdalen kommer nämligen, förutom de egentliga jordbruksförsöken, att bedrivs en för hela Norrland ägnad forskningsverksamhet. Dessutom torde jordbruksförsöksavdelningen få bestrida vissa för hela anstalten gemensamma kostnader för administrationen.

Utredningen anser det principiellt önskvärt, att försökskostnaderna i största möjliga utsträckning hålles skilda från kostnaderna för jordbruks-

driften. Därför föreslås, såsom framgår av den följande redogörelsen, att jordbruket vid upplåtande av försöksjord skall få dels gottgörelse för utlämnade försöksarealer, dels skälig kompensation för det intrång och besvär, som försöksverksamheten medför för driften. Även jordbruksförsöksavdelningen bör ersätta gården för dylika kostnader.

Å gårdsdriften måste enligt utredningen beräknas ett visst underskott under de första åren, innan de betungande upprustningsarbetena genomförts och djurbesättningen blivit fulltalig. Efter förberedelseåren torde dock underskottet efter hand minska. De ersättningar för försökskostnader, som kommer att utgå från de olika filialerna, bör också i sin mån bidra till nedbringande av underskottet.

Med utgångspunkt från det anförda har utredningen beräknat, att under de närmaste budgetåren ett sammanlagt belopp av 30 000 kronor årligen erfordras för försöksverksamheten och för att täcka underskott å jordbruksdriften. Utredningen förutsätter, att den sammanlagda nettoutgiften icke skall behöva ökas, förrän speciella forsknings- och försöksuppgifter upptages. Enligt utredningen torde nämligen, sedan hela verksamheten stabiliserats, underskottet på jordbruksdriften kunna beräknas bli utjämnat, allteftersom försöksverksamhetens omfattning ökas och behovet av medel härför tilltager. För de närmaste åren torde sålunda medelsbehovet för försöksverksamheten kunna regleras genom motsvarande minskningar i jordbruksdriftens underskott.

Utredningen har i detta sammanhang även tagit ställning till frågan om åt vem det ekonomiska ansvaret för driften vid försöksgården skall anförtros. För att statsagronomen mera odelat skall kunna ägna sig åt forsknings- och försöksuppgifter, synes redogöraransvaret böra överflyttas på driftsledaren, som därvid, i likhet med föreståndarna vid övriga försöksgårdar, skall vara ansvarig inför ekonomidirektören. Vidare bör hinder ej föreligga att helt eller delvis överföra det ekonomiska ansvaret för driftsresultatet från ekonomidirektören till föreståndaren.

I fråga om medelsbehovet till byggnader anför utredningen, att redan anvisade anslag till institutionsbyggnad, försökslada och driftsledarbostad i huvudsak torde täcka de behov, för vilka byggnaderna beräknats. I samband med uppgörandet av detaljritningar för dessa byggnader har emellertid vissa nya utrymmesbehov ifrågasatts, vilka enligt utredningen synes böra beaktas vid byggnadernas uppförande. Utredningen framhåller, att det tidigare ej varit möjligt att fullt överblicka det totala byggnadsbehovet vid Röbbäcksdalen. Detta har medfört, att man ej kunnat taga ställning till i vilken omfattning gemensamma anläggningar bör utföras. En sådan överblick är nu möjlig, i varje fall för byggnadsbehovet under de närmaste åren, och vid genomgång av ett av utredningen och byggnadsstyrelsen uppgjort totalt byggnadsprogram har framkommit, att det av ekonomiska skäl avgjort är att förorda att göra vissa kompletteringar av beslutade byggnader. Med utgångspunkt från de ifrågasatta kompletteringarna och infordrade anbud har byggnadsstyrelsen enligt en vid betänkandet fogad promemoria den 24 ja-

nuari 1954 beräknat merkostnaderna för uppförandet av ifrågavarande byggnader till 255 000 kronor. I promemorian har anförts i huvudsak följande.

I institutionsbyggnaden har tillkommit en *varuhiss* och ett för hela anstalten gemensamt *skyddsrum*. Merkostnaden härför har beräknats till $(17\ 000 + 13\ 000 =)$ 30 000 kronor. Hissen är visserligen önskvärd ur arbetsbesparande synpunkt, men den kan slopas, om kostnaderna icke kan rymmas inom anslagsramen. Skyddsrummet har påfordrats av länsstyrelsen.

I försöksladan har tillkommit en för hela försöksgården gemensam *transformator* och en *panncentral*. Med hänsyn till effektbehovet vid försöksgården har byggnadsstyrelsen ansett det ekonomiskt fördelaktigt att högspänd el-ström inköpes och transformeras ned i egen transformator. Anläggningskostnaden för denna transformator, i runt tal 50 000 kronor, synes kunna amorteras på cirka tre år. Beträffande panncentralen planerades i det första förslaget på grund av anläggningens ringa omfattning en panncentral för driftsledarbostaden och en för institutionsbyggnaderna. Den nuvarande gemensamma panncentralen är emellertid så utformad, att den kan förse samtliga nu planerade eller föreslagna byggnader med värme. Merkostnaden härför beräknas till 80 000 kronor, varav 50 000 kronor utgör kostnaden för pann- och apparatrum och 30 000 kronor utrustning i centralen. Centralen har vidare anordnats för oljeeldning, vilket ur driftssynpunkt synes lämpligt. Kostnaden härför har beräknats till 20 000 kronor. Apparatutrustningen i panncentralen kan i den första byggnadsetappen begränsas. Av den totala merkostnaden för centralen, $(80\ 000 + 20\ 000 =)$ 100 000 kronor, kan 20 000 kronor anstå till en senare byggnadsetapp. Merkostnaden i första etappen beräknas därför till 80 000 kronor.

I försöksladan har tillkommit *personalutrymmen för utearbetande personal* samt en *potatiskällare*. Merkostnaden härför har beräknats till $(45\ 000 + 20\ 000 =)$ 65 000 kronor. Då emellertid genom omdisponering av byggnaden i övrigt viss minskning skett av själva logutrymmet, innebärande en motsvarande kostnadsminskning av cirka 10 000 kronor, kan merkostnaden för nämnda två arbeten begränsas till 55 000 kronor.

Med hänsyn till arbetsmarknadsläget samt byggnadsplatsens belägenhet utanför staden har byggnadsstyrelsen icke lyckats erhålla så fördelaktiga anbud, som styrelsen räknat med. Den av denna orsak betingade merkostnaden uppgår till 40 000 kronor.

Utredningen erinrar om att kostnader för fast inredning i institutionsbyggnaden och försöksladan ej upptagits i tidigare anmälda byggnadskostnader. Enligt byggnadsstyrelsen kan kostnaderna för nämnda inredning beräknas till 30 000 respektive 8 000 kronor.

Slutligen anför utredningen i fråga om byggnadsbehovet för jordbruksförsöksavdelningen och försöksgården, att för anställda vid avdelningen och gården erfordras minst tre bostäder, nämligen för ladugårdsförman, traktorskötare och försöksförman. Såvitt samtliga bostäder ej kan byggas samtidigt, bör i första hand uppföras bostäder för de två förstnämnda befattningshavarna. Byggnadskostnaderna har av byggnadsstyrelsen beräknats till 248 000 kronor, varav 148 000 kronor till två bostäder med endast delvis utschaktad källarvåning och 100 000 kronor till en bostad med fullt ut-

schaktad källarvåning, inrymmande bland annat gemensam tvättstuga för samtliga bostäder.

Filial till statens växtskyddsanstalt. Utredningen framhåller, att behovet av ändamålsenliga lokaler är synnerligen stort för den filial av statens växtskyddsanstalt, som från och med den 1 juli 1953 inrättades vid Röbbäcksdalen, samt erinrar om sitt i delbetänkandet den 17 november 1951 framlagda förslag till gemensam institutionsbyggnad för växtskydds- och frökontrollfilialerna. Denna byggnad har kostnadsberäknats till 700 000 kronor, var- till kommer för fast inredning 52 000 kronor.

Filial till statens centrala frökontrollanstalt. Enligt utredningen är det i hög grad önskvärt, att frökontrollverksamheten i Norrland utbygges med en till Röbbäcksdalen förlagd filial till statens centrala frökontrollanstalt. Utredningen anför härom i huvudsak följande.

Som utredningen i sitt delbetänkande den 17 november 1951 framhållit, har utsädesodlingen i Norrland vunnit alltmåra ökat intresse under senare år. Utsädets kvalitet blir emellertid ofta otillfredsställande, beroende dels på att en betydande del av utsädet aldrig underkastas regelrätt rensning, dels och på att renserierna vanligtvis är små och har ganska varierande resurser. Det hemmaproducerade utsädet analyseras endast i starkt begränsad omfattning, och då sådant utsäde användes i betydande utsträckning, har man ofta otillräcklig kännedom om utsädets kvalitet. Den bristande kännedomen om utsädesvarans bruksvärde förorsakar säkert årligen betydande ekonomiska förluster för jordbruket. Det är därför av vikt, att de norr- ländska jordbrukarna kommer till ökad insikt om värdet av en effektiv frökontroll. En frökontrollfilial vid Röbbäcksdalen skulle enligt vad utredningen tidigare påvisat få stora uppgifter att fylla, förutom genom analys- verksamheten, genom studium av utsädesproduktionen i detalj samt råd- givning och upplysningsverksamhet.

Utredningen framhåller vidare, att frökontrollfilialens tillkomst förutsät- ter en institutionsbyggnad, vilken därför bör komma till stånd snarast. Av utredningen tidigare föreslagna anslag för avlöning av befattningshavare, driftskostnader och inköp av utrustning bör vara tillgängliga samtidigt med att institutionsbyggnaden kan tagas i bruk. Särskilt framhålles angelägen- heten av att den blivande filialföreståndaren får möjlighet att följa och medverka i filialens planläggning i detalj och uppbyggnad. Det innebär nämligen avsevärda fördelar, om en ny institutions verksamhet och lokaler kan uppbyggas under medverkan av den befattningshavare, som skall kny- tas till institutionen.

Filial till kemiska analyslaboratoriet vid lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök. Utredningen framhåller, att ett omfattande inventerings- arbete av jord och vegetation från försök och praktiska odlingar ur lant- brukskemisk synpunkt framstår såsom en viktig del av forsknings- och för- söksverksamheten vid Röbbäcksdalen. För att ernå en tillfredsställande och

tillräckligt ingående kännedom om det stora övre-norrländska områdets olika naturliga resurser måste undersökningar av ifrågavarande slag kunna utföras på anstaltens eget initiativ. Utredningen föreslår därför, att ett kemiskt analyslaboratorium skall inrättas vid Röbbäcksdalen. Laboratoriets huvudsakliga uppgift skall vara att tillhandagå såväl jordbruksförsöksavdelningen och filialerna vid anstalten som andra försöksinstitutioner i övre Norrland med kemiskt analysarbete samt med personlig rådgivning i fråga om de kemiska undersökningar, som bedömes vara av särskild vikt för att vidga kunskaperna om de upptagna försöksproblemen. Då större delen av de erforderliga analysuppdragen skulle kräva anskaffning av synnerligen dyrbar utrustning med analytisk apparatur och inventarier, om laboratoriet får en mera fristående ställning, föreslår utredningen, att detsamma skall organiseras såsom en filial till kemiska analyslaboratoriet vid lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök. Genom en sådan anordning bleve det bland annat möjligt att på ett enkelt sätt översända vissa grupper av provmaterial till lantbrukshögskolan. Däremot skulle den väsentliga delen av materialet — i första hand allt vad som föreligger i sådana serier, som ej fordrar särskilt dyrbar apparatur — bearbetas och analyseras vid Röbbäcksdalen. Till stöd för förslaget att inrätta ett kemiskt analyslaboratorium vid Röbbäcksdalen framhåller utredningen vidare, att tillgången till kemisk sakkunskap på platsen skulle innebära ett stöd åt jordbruksförsöksavdelningen och filialerna vid arbetenas organisation, vid tolkning av undersökningsresultat och vid bedömande av dessas värde som underlag för fortsatta undersökningar. Laboratoriet, som enligt utredningen alltifrån början bör bli så stort, att det helt kan motivera sitt ändamål, och som bör träda i verksamhet så snart som möjligt, förutsättes alltså skola tjäna som ett kompletterande organ till vid Röbbäcksdalen förlagda institutioner och som forskningsenhet. Däremot anser utredningen i princip ej lämpligt, att filialen skall verka som kommersiellt arbetande lantbrukskemisk kontrollstation. Härom anför utredningen följande.

Att utrusta en ekonomiskt livsduglig kontrollstation ställer andra krav på modern, automatiserad apparatur än vad utredningen här ansett sig böra föreslå. De särskilda behov, som föreligger i fråga om en kontrollstation, är enligt vad utredningen inhämtat synnerligen trängande, enär betydande eftersläpning av denna verksamhet föreligger. Dessa frågor torde böra övervägas i samband med organisationen av den lantbrukskemiska kontrollverksamheten. Endast i den mån laboratoriets tid och resurser så medger och efter överenskommelse med övrig lantbrukskemisk kontrollorganisation, torde därför det föreslagna analyslaboratoriet böra ägna sig åt analyser för andra uppdragsgivare än försöksinstitutionerna i övre Norrland. Enligt utredningens mening bör dessa obesträtt ha förtursrätt till laboratoriets tjänster.

I fråga om personalbehovet vid filialen anför utredningen, att arbetet bör ledas och laboratoriet förestås av en överassistent, i viss utsträckning underkastad inspektion av lantbrukshögskolans analyslaboratorium. Som ett minimum av ytterligare erforderlig arbetskraft har beräknats en assistent

(motsvarande nuvarande lönegrad Ce 19) samt två laboratoriebiträden, det ena förslagsvis i lönegrad Ce 11 och det andra i lönegrad Ce 8. Överassistent-tjänsten bör enligt utredningen inrättas så tidigt, att befattningshavaren kan handha detaljplanläggningen och uppbyggnaden av filialen, under det övriga tjänster kan tillkomma efter hand som laboratoriet färdigställes och arbetet igångsättes i full omfattning.

Utredningen beräknar filialens lokalbehov till cirka 200 kvm effektivt laboratorietrymme — fördelat på två å tre laboratorielokaler, förbränningsrum, vågrum, diskanordning och skrivrum — samt cirka 200 kvm utrymme i källare eller souterrängvåning för upppackning, kvarnrum, förrådsrum och någon mindre verkstad. I den institutionsbyggnad, som föreslås skola uppföras för att tillgodose laboratoriets lokalbehov, synes enligt utredningen lämpligen även kunna inrymmas lokaler med tillhörande växthus för de trädgårdsförsöks- och växtförädlingsfilialer, vilka enligt utredningens i det följande återgivna förslag bör inrättas vid Röbbäcksdalen. En byggnad för dessa tre institutioner har av byggnadsstyrelsen kostnadsberäknats till 1 250 000 kronor. Härtill kommer ett anslagsbehov av 80 000 kronor för fast inredning. För inköp av erforderlig laboratorie- och kontorsutrustning för filialen har beräknats ett belopp av 50 000 kronor. Slutligen har årskostnaderna för laboratoriets drift under budgetåret 1955/56 beräknats till 10 000 kronor. Då emellertid ungefär hälften härav beräknats komma att inflyta såsom avgifter från filialerna för utförda analyser, anser utredningen tillfyllest, att ett belopp av 4 500 kronor anvisas för ändamålet.

Filial till statens trädgårdsförsök. Utredningen erinrar om att frågan om utvidgad försöksverksamhet med trädgårdsväxter tidigare behandlats av såväl norrlandskommittén som 1946 års trädgårdsundervisningskommitté. Därvid har uttalats att en försöksstation för ändamålet borde inrättas vid Röbbäcksdalen. Utredningen, som delar denna uppfattning, föreslår att en dylik station skall inrättas såsom en filial till statens trädgårdsförsök. Utredningen anför härom i huvudsak följande.

Gjorda erfarenheter synes antyda, att förutsättningarna för köksväxtproduktionen i Norrland kan bedömas gynnsamma och att denna odlingsgren bör kunna få ökad ekonomisk betydelse, framför allt där den bedrivs i närheten av och för avsättning till bebyggelsecentra. Särskilt i kvalitets-hänseende synes här kunna frambringas produkter, som fyller högt ställda krav. Klimatets och odlingsmetodernas inverkan på avkastning och kvalitet liksom anpassning av odlingstekniken till norrländska förhållanden är problem, som emellertid kräver ytterligare forskning och försök. En ökad sådan insats är också befogad, då på grund av bristande kännedom om odlingsmaterial och odlingsteknik misslyckanden ofta förekommer. I det inom landet befintliga odlingsmaterialet finnes mycket, som ej lämpar sig för odling i Norrland. En noggrann och omfattande sortkontroll är därför önskvärd och därtill klarläggande av antydda odlingstekniska problem. Erfarenheterna från hittills utförda försök visar, att man genom forskningsverksamhet på detta område har utsikter att uppnå betydande framsteg.

Frågan om växthuskulturer i Norrland är också särskilt aktuell. Härvid

föreligger ett avsevärt behov av närmare undersökningar angående ljusklimatets utnyttjande av och inverkan på dylika kulturer samt byggnadstekniska anordningar för växthusens belysning, isolering och uppvärmning.

Förutom de direkta försöksresultat, som beräknas kunna framkomma, kan en trädgårdsförsöksfilial förutsättas lämna betydelsefulla bidrag till upplysningsverksamheten på området. Filialen bör dessutom ha till uppgift att medverka vid planläggning, utförande och tillsyn av lokala försök med trädgårdsväxter inom distriktet.

Utredningen erinrar om att utredningen i samband med sitt förslag om inrättande av ett kemiskt analyslaboratorium vid Röbbäcksdalen, för vilket förslag redogjorts i det föregående, föreslagit uppförandet av en institutionsbyggnad, i vilken skulle inrymmas jämväl erforderliga lokaler för, bland annat, en trädgårdsförsöksfilial. För sistnämnda ändamål har i ifrågavarande byggnad beräknats två kontorsrum, ett skrivrum, ett mindre laboratorium, ett förvaringsrum för produkter och ett för redskap samt ett vägnings- och sorteringsrum. Byggnadsförslaget innefattar även uppförande av två växthus, varav det ena borde utgöras av ett kombinerat tomat- och gurkhus, medan det andra lämpligast borde inrättas såsom förökningshus.

I fråga om trädgårdsförsöksfilialens personalbehov föreslår utredningen, att fr. o. m. budgetåret 1955/56 skall inrättas en försöksledartjänst i lönegrad Ce 29. För kulturernas skötsel synes samtidigt jämväl böra inrättas en trädgårdsmästartjänst med placering lägst i lönegrad Ce 14. Sedan filialen kommit i full verksamhet och omfattningen av lokala försök tilltagit, kan enligt utredningen beräknas, att därutöver behövs en assistent och ett skrivbiträde.

Utredningen anför vidare, att det med hänsyn till den kontinuerliga skötsel, som drivkulturerna fordrar, synes ofrånkomligt, att trädgårdsmästaren beredes bostad på platsen. Härför erfordras en personalbostad av samma art, som föreslagits för förmännen vid jordbruksförsöksavdelningen, av byggnadsstyrelsen kostnadsberäknad till 74 000 kronor.

För utrustning av filialen med elektrisk bänkgård och inventarier av erforderlig omfattning har i betänkandet upptagits ett belopp av 35 000 kronor. Härvid har utredningen förutsatt, att jordbruksförsöksavdelningen skall vara försedd med nödiga redskap för jordens bearbetning m. m. Utrustningsbehovet omfattar sålunda endast speciella trädgårdsinventarier inklusive trädgårdstraktor och motorspruta.

Enligt utredningens beräkningar erfordras slutligen ett belopp av 25 000 kronor för den årliga driften av filialen.

Substation till Sveriges utsädesförening. Utredningen erinrar inledningsvis om att förädlingen av åkerbruksväxter i Norrland för närvarande bedrivs vid tre filialer till Sveriges utsädesförening, placerade i Västernorrlands, Jämtlands och Norrbottens län, samt att arbetet vid dessa filialer under senare år resulterat i att ett flertal för norrländskt jordbruk värdefulla sorter framkommit. Då flera skäl enligt utredningen talar för att ökade resurser för

norrlandsförädlingen i särskilt hög grad är önskvärda, föreslår utredningen, att vid Röbbäcksdalen skall inrättas en fast försöksplats (substation) under Sveriges utsädesförenings västernorrlandsfilial. Till stöd för sitt förslag åberopar utredningen följande synpunkter, vilka framkommit vid kontakt med utsädesföreningen och med Weibullsholms växtförädlingsanstalt.

Den svenska växtförädlingens resurser utnyttjas för närvarande till övervägande del för förädlingsarbete inom södra och mellersta Sveriges förädlingsinstitutioner. Detta motiveras av jordbrukets relativt sett större betydelse inom Götaland och Svealand än i Norrland samt av den ärftlighetsteoretiska forskning, som koncentrerats i första hand till Sveriges utsädesförening i Svalöv men även till Weibullsholms växtförädlingsanstalt i Landskrona. Vid anslagsfördelningen torde hänsyn jämväl ha tagits till att den relativt unga norrlandsförädlingen hittills kunnat förväntas nå goda resultat med begränsade resurser.

Efterhand som den äldre kombinationsförädlingens möjligheter att göra påtagliga framsteg avtager, synes särskilt polyploidie- och mutationsforskningen komma att vinna ökad betydelse. För att dessa forskningsgrenars resultat i form av nya eller mindre särpräglade råprodukter inom rimlig framtid skall kunna komma också det norrländska jordbruket till del, kräves ett ökat korsnings- och urvalsarbete, inriktat på att uppnå bästa möjliga anpassning till olika odlingsbetingelser. Det måste t. o. m. anses önskvärt, att norrländssorter, som kromosomfördubblas eller mutationsinduceras, odlas och studeras uteslutande i Norrland, vilket ställer krav på ökad teoretisk forskning. I varje fall synes någon av Sveriges utsädesförenings norrlandsfilialer böra äga nöjaktiga resurser härför.

Vallväxterna spelar relativt sett en mycket viktig roll i det norrländska jordbruket. På grund av det särpräglade klimatet ställs stora krav på deras övervintringsförmåga. Vallens dominerande ställning medför också lätt en förödande spridning av vissa parasiter. En intensiv förädling med huvudvikt på hårdighet och parasitresistens hos olika vallväxtarter måste därför vara ekonomiskt starkt motiverad. Emellertid kräves för att uppnå snabba resultat på detta område betydande resurser för lokal prövning.

Senare års rationalisering inom det svenska jordbruket, särskilt införandet av skördetröskdrift, har medfört ett behov av tidiga sorter i särskilt hög grad inom de områden av Norrland, där skördetröskning börjat användas. Extrema norrländssorter har därtill upptagits till mycket betydande odling i södra och i synnerhet mellersta Sverige. Enär förädling av dylikt tidigt material ställer sig särskilt gynnsam i Norrland har utsädesföreningens norrlandsfilialer sålunda fått ökad betydelse även för det mellansvenska jordbruket.

För att söka få en vidare bedömning av nya sorters odlingsvärde har utsädesföreningens västernorrlandsfilial under en följd av år utlagt vissa orienterande försök inom Västerbotten. Då tillräckliga anslag saknats för denna verksamhet och respektive försöksplatser haft begränsade resurser, har dessa försök dock måst bli av relativt liten omfattning.

Angående de omständigheter, som talar för att den föreslagna substationen bör förläggas till Röbbäcksdalen, anför utredningen i huvudsak följande.

Klimat- och jordartsbetingelserna vid Röbbäcksdalen erbjuder en gynnsam komplettering till västernorrlandsfilialens försök, och tillgången till samt samarbetet med vissa avdelningar vid Röbbäcksdalen måste bli av det största värde för förädlingsverksamheten. Särskilt förljånar nämnas möjligheterna

att i samarbete med växtskyddsavdelningen få en fackmässig bedömning av parasitskador och motståndskraft gentemot dessa hos nya sorter samt att erhålla material för artificiell infektion. Närmast i åtanke ligger här behovet av resistensförädling av olika vallväxter. Infektionsmaterial härför kan icke framställas utan speciella anordningar och bör helst anförtros personal, som är fackkunnig på växtskyddets område. Värdefullt synes också vara att i den planerade betesförsöksverksamheten vid Röbbäcksdalen få pröva nya vallväxtarter och stammar under olika betingelser. Just betesfrågan synes böra betraktas som en central fråga i framtida norrländsk jordbruksforskning, emedan därigenom den lämpligaste intensitetsgraden inom norrlandsjordbruket kan få önskvärd belysning. Samarbetet synes här kunna bli till avsevärt ömsesidigt gagn, då tillgången till det rikhaltiga odlingsmaterial, som förädlingsverksamheten kan ställa till förfogande, utan tvivel är av betydelse för betesförsökens genomförande.

Utredningen framhåller vidare önskvärdheten av att visst förädlingsarbete kan påbörjas vid Röbbäcksdalen snarast möjligt. Enligt utredningen synes förädlingsavdelningen för begynnelsearbetena ej vara omedelbart beroende av egna lokaler utan torde tillfälligt kunna få disponera mindre utrymmen vid försöksgården. Då ett dylikt provisorium endast bör vara av kortvarig natur, har utredningen, såsom framgått av den föregående redogörelsen, räknat med att egna lokaler skall beredas förädlingsavdelningen i den för analyslaboratoriet planerade institutionsbyggnaden.

I betänkandet har framlagts beräkningar angående substationens behov av personal samt av medel för kompletterande utrustning och driftskostnader. Sålunda föreslår utredningen inrättandet av en förste assistenttjänst. Denna bör placeras i lönegrad Ce 27. Såsom försöksledare erfordras nämligen en agronom eller akademiker, då självständig verksamhet och vetenskapligt utförda undersökningar och försök måste förutsättas kunna ske. Förste assistenten bör enligt utredningen organisatoriskt sortera under föreståndaren vid västernorrlandsfilialen men med huvudsaklig placering vid Röbbäcksdalen.

I fråga om medelsbehovet till utrustning anför utredningen, att viss del av maskinparken samt fältutrustningen för försöksverksamheten vid Röbbäcksdalen i varje fall tills vidare synes kunna utnyttjas även av förädlingsavdelningen. Då den begränsade tid, som står till förfogande för sådd och skörd, kräver att dessa arbetsmoment utföres utan mera avsevärda störningar, erfordras dock viss kompletterande materiel, vilken kostnadsberäknats till 5 000 kronor. De årliga driftskostnaderna slutligen har beräknats till 5 000 kronor, vari inkluderats utgifter för resor och frakter m. m.

Övrig växtförädlingsverksamhet. Av betänkandet framgår att föreståndaren för Weibullsholms växtförädlingsanstalt till utredningen inkommit med framställning om beredande av vissa försöksmöjligheter för anstalten vid Röbbäcksdalen. Av framställningen torde här få återgivas följande.

De klimatiskt säregna förhållandena i Norrland har till följd, att sorter och stammar, lämpliga för södra respektive mellersta Sverige, ofta ej kan anses vara de mest odlingsvärda i Norrland. Särskilt för norrländska för-

hållanden förädlade sorter är här ett önskemål. Vad i synnerhet köksväxter beträffar, återstår ännu huvudarbetet.

Weibullsholms växtförädlingsanstalt har under en längre följd av år bedrivit förädling av köksväxter för Norrland, och vissa värdefulla resultat har redan uppnåtts.

Prövningen av i tidigare förädlingsstadium befintligt material har emellertid vållat stora svårigheter, då med skötsel av försök förtrogen arbetskraft ofta saknats. I samband härmed har även försöksplatserna flera gånger fått bytas. Allt detta har haft till följd, att uppnåendet av resultat onödigt fördröjts.

Då nu en större försöksgård kommer att upprättas i övre Norrland hemställs, att anstalten där beredes möjlighet att utföra försök med förädlingsmaterial av köksväxter. Dessa försök skulle till en början ej upptaga större areal än omkring 1 500 kvm. Givetvis skulle anstalten ikläda sig kostnaderna för försökens skötsel.

Utredningen tillstyrker, att sådan överenskommelse träffas mellan växtförädlingsanstalten och jordbruksförsöksavdelningen, att de av anstalten framställda önskemålen så långt möjligt blir tillgodosedda.

Organisationen av verksamheten vid Röbbäcksdalen

Allmänna synpunkter. Utredningen framhåller, att verksamheten vid Röbbäcksdalen avses komma att bedrivas av ett flertal institutioner, vilka tillhör större, sinsemellan fristående forskningsenheter. För att ytterligare framhäva det samarbete, som är en grundtanke och en förutsättning för sammanförandet av dessa filialer till en gemensam plats, synes det utredningen lämpligt, att filialerna utåt uppträder under en gemensam beteckning. Det är också av värde, att en kollektiv benämning kan användas och göras känd i förbindelserna med jordbruket och forskningsverksamheten både inom och utom landet. Utredningen anser, att benämningen *Norrlands lantbruksförsöksanstalt Röbbäcksdalen* ganska väl anger såväl arbetsområdet som verksamhetens art och lokalisering.

Beträffande organisationen av verksamheten vid försöksanstalten framhåller utredningen, att ett gott samarbete givetvis kan åstadkommas på frivillighetens väg men att vissa organiserade samsarbetsformer enligt utredningens mening dock är erforderliga för såväl det interna som det utåtriktade samarbetet.

Förhållandet mellan filialerna och deras huvudanstalter. Enligt utredningens mening bör filialerna jämnställas med befintliga filialer eller avdelningar till respektive huvudanstalter eller riksinstitutioner. Dessa senare bör sålunda ha liknande befogenheter i fråga om godkännande av försöksplaner, ekonomiska frågor m. m. gentemot filialerna vid Röbbäcksdalen som gentemot andra filialer. Det torde få ankomma på huvudanstalterna att svara för arbetsfördelningen mellan sig och motsvarande filialer vid försöksanstalten. Frågor av mera allmän betydelse hör i främsta rummet till huvudanstalterna, medan filialerna behandlar de specifikt norrländska jord-

bruksproblemen samt i mån av resurser beaktar mera lokalbetonade spörsmål. Någon klar gränsdragning härvidlag är emellertid knappast möjlig att genomföra. Uppgörandet av försöksplaner m. m. bör därför ske i intim kontakt mellan huvudanstalterna och filialerna vid försöksanstalten. I detta sammanhang framhåller utredningen, att statsagronomen vid Röbbäcksdalen i likhet med andra statsagronomer bör ingå i försökskollegiet vid lantbruks-högskolan och statens lantbruksförsök. Slutligen framhålles vikten av att de olika filialerna hållas informerade om omfattningen och arten av den verksamhet, som bedrives av riksinstitutionerna inom norrlandsområdet.

Förhållandet mellan filialerna inbördes. Med hänsyn till att åtskilliga organisatoriska problem vid Röbbäcksdalen måste diskuteras och i vissa fall lösas av personalen på platsen, föreslår utredningen att ett kollegium skall inrättas. Detta bör bestå av en representant för varje till anstalten anknuten filialavdelning samt försöksgårdens driftsledare. Med hänsyn till att jordbruksförsöksavdelningen intager en viss särställning såsom närmaste huvudman för gårdsdriften, synes statsagronomen böra vara självskriven ordförande i kollegiet. Närmare föreskrifter för kollegiet synes böra utfärdas av styrelsen för lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök, sedan viss erfarenhet av verksamheten vunnits. Sammanträden med kollegiet bör hållas ungefär en gång i månaden, och redogörelse för dess verksamhet bör årligen avges till högskolestyrelsen. Till sammanträdena bör även kunna kallas till andra platser i Norrland knutna forskare och försöksmän. Särskilt bör kontakt uppehållas med föreståndaren för husdjursförsöksverksamheten vid Öjebyns försöksgård samt med föreståndaren för Sveriges utsädesförnings västernorrlandsfilial.

Angående förhållandet mellan filialerna inbördes anför utredningen vidare, att den funnit lämpligt att behandla en del frågor av gemensamt intresse, vilka tid efter annan kan komma att bli föremål för kollegiets överläggningar. Utredningen framhåller sålunda beträffande frågan om utnyttjandet av försöksgårdens jord till försöksändamål, att viss hänsyn bör tagas till gårdsdriftens önskemål vid fördelning av försöksjord. Då spridda försök kan vara till hinder för jordbruksdriften bör, i den mån så är möjligt, fältförsöken koncentreras till mera avgränsade områden. Varje filial bör årligen före viss tidpunkt till försöksgårdens ledning framställa sina önskemål om tilldelning av jord för försöksändamål. I samband därmed uppkommande tveksamma frågor synes böra hänskjutas till kollegiet.

Beträffande spörsmålet om gårdsdriftens ersättningsanspråk gentemot olika grenar av försöksverksamheten synes enligt utredningen önskvärt, att gårdsdriften i möjligaste mån skötes oberoende av försöksverksamhetens art och omfattning. Den bör också i mesta möjliga mån hållas skadeslös för det intrång och besvär, försöksverksamheten kan orsaka. Anläggningskostnader för speciella fasta anordningar till någon viss filials försöksverksamhet bör betalas av respektive filial. Utredningen anser en årlig ersättning av unge-

fär 1 500 kronor per hektar såsom skälig vid nuvarande prisläge. Angående beräkningen av detta belopp anför utredningen i huvudsak följande.

För närvarande tillämpas ett flertal olika system för fastställande av årlig ersättning åt försöksvärden. Utredningen har sökt finna ett system, där en skälig avvägning av kostnaderna kan åstadkommas utan att beräkningsgrunderna göres alltför komplicerade. Enligt utredningens uppfattning torde bruttoavkastningen få anses som ett godtagbart mått på den intäkt, försöksvärden bör kunna påräkna för utlämnade försöksarealer. Med detta som utgångspunkt kan överenskommelse ske efter följande beräkning. Den aktuella försöksarealen inklusive gångar, skyddsbälten m. m. utgör försöksområdet, varå försöksvärden skall ombesörja normalt vår- och höstbruk samt normal gödning. Grödan tillfaller försöksanställaren men kan efter överenskommelse lämnas till försöksvärden till gängse pris såsom avdrag på arrendekostnaden. I den mån försöksgården tillhandahåller förnödenheter eller arbetskraft bör detta debiteras försöksanställaren till självkostnadspris. Det är dock önskvärt, att respektive institutioner i största möjliga utsträckning tillhandahåller för försöken erforderlig personal. Bruttoavkastningen per hektar synes variera mycket starkt från fall till fall. Med hänsyn till de kostnader, försöksverksamheten i många avseenden bereder jordbruksdriften, bör emellertid arealavgiften icke tilltagas alltför knapp utan så, att en skälig kompensation beredes försöksgården för det intrång och besvär, som försöksverksamheten medför för jordbruksdriften. Ett belopp av ungefär 1 500 kronor per hektar torde sålunda få anses vara skäligt vid nuvarande prisläge. Vissa jämkningar torde emellertid kunna medgivas. Dessa frågor bör diskuteras inom kollegiet, som även bör uppgöra förslag till ersättningsbestämmelser.

Utredningen anför, att det vid uppgörandet av detaljritningar för de byggnader, till vilka anslag beviljades vid 1952 års riksdag, varit nödvändigt att även taga ställning till frågan om vissa gemensamma vägbyggnads- och planeringsarbeten m. m. för tomtområdet. Denna fråga har utretts med hänsyn till samtliga de institutioner, som föreslagits skola inrättas vid Röbbäcksdalen. Enligt byggnadsstyrelsens i det föregående omnämnda promemoria den 25 januari 1954 har för dessa arbeten, som sålunda erfordras för hela byggnadsområdet, såsom tillfartsväg, större anslutningsledningar för vatten och avlopp samt allmän planering, beräknats en merkostnad av 220 000 kronor. Härtill kommer ett av byggnadsstyrelsen beräknat belopp å 153 000 kronor till vissa kompletteringar i fråga om ledningar, mindre vägar och planer, ytterbelysning m. m. för de i slutbetänkandet upptagna två institutionsbyggnaderna och fyra förmansbostäderna. Sistnämnda belopp erfordras sålunda utöver tidigare beräknade medel för nämnda byggnader och bostäder.

Frågor rörande ordningen inom det för de olika institutionerna gemensamma tomtområdet samt skötseln av området, vilken sistnämnda torde få åvila försöksgårdsledningen, bör enligt utredningen lämpligen behandlas av kollegiet.

I betänkandet diskuteras vidare frågan om användningen av gemensam försöksutrustning. Utredningen framhåller som synnerligen betydelsefullt, att de olika institutionerna förses med fullt tillfredsställande

teknisk utrustning. Utredningen anser det dock av kostnadsskäl önskvärt, att vissa maskiner och viss apparatur så långt möjligt används gemensamt. Uppstår fråga om anskaffning av tekniska hjälpmedel av för filialerna gemensamt intresse, bör ärendet lämpligen diskuteras i kollegiet, som har en betydelsefull uppgift i att i förekommande fall söka verka för ett rationellt utnyttjande av förefintliga resurser.

Enligt utredningen föreligger behov av att anställa viss för filialerna gemensamt personal. Sålunda föreslås, att snarast möjligt skall inrättas en tjänst som gårdskarlar, vilken bör knytas till jordbruksförsöksavdelningen och uppföras å lönestaten för lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök. Tjänsten bör i lönehänseende jämföras med vissa maskinist- och vaktmästartjänster vid lantbrukshögskolan, vilka är placerade i lönegrad Ce 11. Angående de med tjänsten förenade arbetsuppgifterna anför utredningen, att vederbörandes arbetstid under anstaltens uppbyggnad möjligen också torde medge deltagande i visst försöksarbete, exempelvis provberedning, skötsel av meteorologisk station o. d. Fördelning av filialernas arbetsuppgifter för gårdskarlen bör ske i samråd inom kollegiet och det torde även få ankomma på kollegiet att göra framställning om eventuellt ytterligare erforderlig arbetskraft för gemensamma ändamål, när behoven därav kan närmare överblickas.

Utredningen föreslår, att ett anslag å 2 500 kronor skall anvisas jordbruksförsöksavdelningen för anordnande av ett bibliotek vid försöksanstalten. Därvid framhålles den stora betydelsen för en anstalt av tilltänkt omfattning att ha tillgång till ett aktuellt fackbibliotek. Utredningen anser, att det bör ligga i varje institutions intresse att hålla en egen, mindre referenssamling av handböcker och litteratur av speciell art. För publikationer av mera allmän räckvidd bör dock ett för hela anstalten tillgängligt handbibliotek anordnas. Utrymme för ändamålet har beräknats i jordbruksförsöksavdelningens institutionsbyggnad.

I betänkandet framhålles vidare, att man med tiden med säkerhet kan vänta sig, att det uppkommer åtskilliga för filialerna gemensamma försöksproblem, där en gemensam aktion är önskvärd och nödvändig. Då samordnandets art och omfattning härvid kan variera från fall till fall, har utredningen ej ansett sig böra närmare ingå på formerna härför. Utredningen framhåller vikten av att kollegiet hålles fortlöpande informerat om verksamheten inom de olika filialerna, om iakttagelser och erfarenheter och om planerad aktivitet i ett eller annat avseende, och att varje filial får tillfälle att lämna sitt bidrag till utredning av problemen. För spridande av kännedom om verksamheten vid anstalten bör lämpligen genom kollegiets försorg en kortare årlig, för filialerna gemensam vägledning för besökande utarbetas.

Samarbete med norrländska försöksorgan i övrigt samt med utländska institutioner på jordbrukets område. Utredningen framhåller, att det i viss mån är sörjt för kontakten med annan norrländsk försöksverksamhet ge-

nom den lokala försöksverksamhetens distriktsmöten. Det synes dock utredningen angeläget, att en ytterligare samverkan mellan olika försöksorgan kommer till stånd. För detta ändamål bör mera regelbundna sammankomster med representanter för t. ex. försöksgårdarna anordnas, varvid bland annat överläggningar om planer och speciella problem kan föras. För att befrämja god samordning med hushållningssällskapens försöksverksamhet och varaktigt uppehålla kontakten med försöksverksamheten i samtliga de fyra nordligaste länen synes det utredningen önskvärt, att statsagronomen beredes möjlighet att delta i sammankomster med dessa hushållningssällskaps försöksnämnder.

Beträffande samarbetet med utländska institutioner anför utredningen, att förhållandena i de nordiska grannländerna i vissa avseenden är mycket likartade, varför åtskilliga problem är analoga. Angripandet av dessa problem skulle vinna högst väsentligt genom en samordnad insats. Utredningen förordar därför, att försöksanstalten snarast skall beredas möjligheter till etablerandet av ett sådant internordiskt samarbete.

Samarbete mellan försöksanstalten och det norrländska jordbruket. I betänkandet framhålles betydelsen av att verksamheten vid Röbbäcksdalen får lämplig anknytning till det norrländska jordbruket och dess utövare, då en sådan kontakt måste bli impulsgivande för forskningen samtidigt som därigenom forskningens resultat lättare kan överföras i praktisk tillämpning. Med den karaktär, som Röbbäcksdalen får såsom ett forskningscentrum för norrländskt jordbruk, anser utredningen sålunda berättigat, att representanter för jordbruket i de fyra övre norrlandslänen också får direkt kontakt med och del i verksamheten därstädes. En dylik lokal representation skulle säkert också medföra ett större intresse av och medverkan till utvecklingen av forsknings- och försöksverksamheten vid Röbbäcksdalen. Med utgångspunkt från det anförda föreslår utredningen, att för Röbbäcksdalen skall inrättas en rådgivande nämnd. Denna bör knytas till styrelsen för lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök, som redan har inspektionsrätt över vissa andra institutioner, såsom statens trädgårdsförsök, Sveriges utsädesförening, Weibullsholms växtförädlingsanstalt och statens växtskyddsanstalt. Överinspektören bör vara självskriven ordförande i nämnden, i vilken även statsagronomen vid Röbbäcksdalen synes böra ingå. Denne bör vara föredragande i nämnden. Den lokala representationen bör utses av de fyra nordligaste länen hushållningssällskap på så sätt, att dessa utser vardera en ledamot i nämnden jämte en ersättare. Nämnden bör sammanträda minst en gång om året på initiativ av ordföranden eller representanterna för de fyra länen. Till sammanträdena bör kallas föreståndarna för samtliga de centralinstitutioner, som har filialer vid Röbbäcksdalen.

B. Yttranden

Allmänna synpunkter. Den av utredningen föreslagna utbyggnaden av Röbbäcksdalens försöksgård har i princip tillstyrkts eller lämnats utan erinran av *samtliga remissinstanser*. Flertalet av de i ärendet hörda myndigheterna och sammanslutningarna uttalar sin tillfredsställelse med förslaget samt framhåller angelägenheten av att den av utredningen förordade utbyggnaden snarast genomföres. Sålunda framhåller exempelvis *lantbruksstyrelsen*, att inrättandet av en lantbruksförsöksanstalt för Norrland vid Röbbäcksdalen är av stor betydelse med hänsyn till de förhållandevis ogynnsamma villkor, under vilka det norrländska jordbruket arbetar. Lantbruksstyrelsen erinrar vidare om att styrelsen tidigare tillstyrkt utredningens föregående förslag och med hänsyn till dess betydelse för det norrländska jordbrukets utveckling förordat, att verksamheten skulle igångsättas utan onödigt dröjsmål. Det i slutbetänkandet framlagda förslaget rörande komplettering av tidigare föreslagen verksamhet samt verksamhetens organisation är ägnat att ge ytterligare och bättre resurser för den ifrågavarande institutionen. *Styrelsen för lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök* framhåller angelägenheten av att förslagen snarast genomföres med hänsyn till det norrländska jordbrukets stora behov av forsknings- och försöksverksamhet. Enligt styrelsen bör jämväl en upplysnings- och rådgivande verksamhet bland jordbrukarna bedrivas från Röbbäcksdalen.

Även *länsstyrelsen i Jämtlands län* samt *lantbruksnämnden* och *hushållningssällskapet i samma län* framhåller, att det är önskvärt, att den fortsatta utbyggnaden av institutionen genomföres så snart ske kan. Nämnda länsorgan säger sig vara medvetna om att en utbyggnad i den föreslagna omfattningen medför betydande kostnader för statsverket. Även om det av denna anledning kan bli nödvändigt att utbyggnadsprogrammet genomföres etappvis, bör ett principbeslut i överensstämmelse med utredningens förslag redan nu fattas, för att planläggningen av den fortsatta utbyggnaden skall kunna ske rationellt. *Länsstyrelsen i Västerbottens län* anser den ståndpunkt verklighetsfrämmande, som vill göra gällande att jordbruket i Norrland som försörjningsunderlag för befolkningen kan i större grad ersättas av andra näringsgrenar. Jordbruksnäringens utveckling i Norrland bör därför på allt sätt främjas. Det är sålunda med tillfredsställelse länsstyrelsen sett, att utredningen godtagit det av norrlandskommittén tidigare skisserade programmet för jordbruksforskningen i Norrland och nu utarbetat praktiska förslag för en utbyggnad av verksamheten i dess olika grenar. För att denna verksamhet skall få tillräcklig bredd och kunna lämna de positiva resultat, som över huvud kan uppnås, bör Röbbäcksdalsanstalten utrustas med alla för ändamålet erforderliga resurser. *Länsstyrelsen i Norrbottens län*, vilken i likhet med *hushållningssällskapet* och *lantbruksnämnden i länet* i huvudsak ej funnit anledning till erinran mot utredningens förslag, anför att den föreslagna ytterligare utbyggnaden av Röbbäcksdalen

i stort sett förefaller välmotiverad. Anstaltens mångsidiga arbetsuppgift är otvivelaktigt ägnad att framdeles verksamt främja det norrländska jordbruket och därmed Norrlands näringsliv i dess helhet.

Lantbruksakademien, som i princip varmt tillstyrker utredningens förslag, framhåller att det är synnerligen angeläget, att detsamma genomföres i en följd och så snart som möjligt. Då utredningen eftersträvat att hålla kostnaderna så låga som möjligt, bör också de anslag, vilka beräknats vara erforderliga, kunna beviljas obeskurna. *Västerbottens läns hushållningssällskap* understryker de synpunkter, som av utredningen anförts rörande det norrländska jordbrukets produktionsförutsättningar, och den betydelse, som en intensifierad forsknings- och försöksverksamhet måste tillmätas för näringens fortsatta utveckling. En dylik utveckling bör eftersträvas som ett betydelsefullt led vid motverkandet av rådande utflyttningstendenser och för åstadkommandet av ett ur befolkningspolitisk synpunkt och för övriga näringar erforderligt underlag. Ett liknande uttalande göres av *lantbruksnämnden i Västerbottens län*, som säger sig vara övertygad om att försöksgården vid Röbbäcksdalen har en mycket stor uppgift att fylla. Med hänsyn till rådande förhållanden och prognoserna för produktionen under kommande år finner *Sveriges lantbruksförbund* anledning att starkt understryka utredningens uppfattning rörande betydelsen av forsknings- och försöksverksamhet på jordbrukets område. Alldeles särskilt torde frågan gälla det norrländska jordbruket, som till övervägande del utgöres av små brukningsdelar, huvudsakligen lokaliserade till vissa mera betydande centra. Förbundet förklarar sig vara ense med utredningen om att det norrländska jordbrukets fortsatta utveckling och anpassning till vårt totala produktionsbehov förutsätter ökade insatser från forsknings- och försöksverksamheten. *Riksförbundet Landsbygdens folk* finner det angeläget, att den planerade forsknings- och försöksverksamheten vid Röbbäcksdalen snarast möjligt kan påbörjas med hänsyn till den rationaliseringsverksamhet, som bedrivs inom jordbruket och som syftar till en omdaning av fastighetsstorleken och i viss mån även av produktionsinriktningen. Riksförbundet ifrågasätter om icke statens forskningsanstalt för lantmannabyggnader borde beredas tillfälle att vid utbyggnaden av försöksgården bedriva forskning beträffande dels möjligheterna att förbilliga byggandet, dels ock lämpligaste byggnadsmaterial och byggnadssätt under norrländska förhållanden.

I ett flertal yttranden har gjorts erinringar mot utredningens förslag. Dessa berör emellertid, såsom närmare framgår av den följande redogörelsen, i regel endast vissa detaljer i förslaget. Blott i ett fåtal fall avser invändningarna förslaget i dess helhet eller har de framförda betänkligheterna ett mera allmänt innehåll. Sålunda anför *statskontoret*, att föredragande departementschefen vid skilda tillfällen understrukit nödvändigheten av att verksamheten vid försöksgården igångsattes etappvis, vilket uttalande av riksdagen lämnats utan erinran. Vidare anför ämbetsverket, att det givetvis undandraget sig dess bedömande, i vilken takt verksamheten i rådande statsfinansiella läge kan utbyggas, men att det likväl är av den uppfattningen,

att — i den utsträckning de ekonomiska förhållandena det tillåter — medel för närvarande endast bör anvisas för iståndsättande av sådana försöksavdelningar och filialer, som enligt statsmakternas beslut antingen redan inrättats — såsom jordbruksförsöksavdelningen och filialen till statens växtskyddsanstalt — eller framdeles avsetts skola upprättas vid Röbbäcksdalen såsom filial till statens centrala frökontrollanstalt respektive statens maskin- och redskapsprovningensanstalter. Vid sådant förhållande håller ämbetsverket före, att ställning icke nu bör tagas till utredningens projekt om förläggande till Röbbäcksdalen av andra grenar av det statliga forsknings- och försöksarbetet på jordbrukets område. Behovet av personal vid de tilltänkta institutionerna lärer få avvägas efter den takt, i vilken utbyggandet av forsknings- och försöksverksamheten därstädes kommer till stånd. *Lantbruksstyrelsen* förutsätter, att genomförandet av det föreslagna byggnadsprogrammet icke kommer att påverka annan, ur hela det svenska jordbrukets synpunkt ännu viktigare planerad byggnadsverksamhet vid lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök. En sådan utveckling skulle nämligen kunna medföra avsevärda svårigheter för den redan pågående forskningen och försöksverksamheten på jordbrukets område i landet i dess helhet. Vidare framhåller lantbruksstyrelsen såsom ett allmänt önskemål, att avdelnings- och filialföreståndarna vid Röbbäcksdalen bör få sådan tjänsteställning, att erfarna forskare och försöksmän kommer att knytas till institutionen. Detta synes angeläget med hänsyn till dels de avsevärda krav, som forsknings- och försöksuppgifterna vid Röbbäcksdalen ställer på befattningshavarnas kompetens, dels storleken av föreslagna och gjorda investeringar i byggnader. Även *styrelsen för lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök* understryker, att utbyggnaden av verksamheten vid Ultuna icke får fördröjas genom utbyggnaden av verksamheten vid Röbbäcksdalen. Såväl *lantbruksnämnden* som *hushållningssällskapet i Gävleborgs län* säger sig ha uppmärksammat, att utredningen upprepade gånger fastställt, att endast de fyra nordligaste länen skulle delta i och åtnjuta direkta fördelar av den för Norrland gemensamma anstalten vid Röbbäcksdalen. Sistnämnda länsorgan anser det vara berättigat, att Gävleborgs län inräknas i det område, som kommer att åtnjuta anstaltens erfarenheter och vunna resultat samt att representanter för länet erhåller kontakt med och del i verksamheten vid den nya forsknings- och försöksanstalten. Liknande uttalande göres av *länsstyrelsen i Gävleborgs län*. I detta sammanhang kan slutligen anmälas, att *lantbruksnämnden* och *hushållningssällskapet i Norrbottens län* understryker, att en viss allmän översyn synes erforderlig för att Norrbottens önskemål om ett tillfredsställande utnyttjande av i Norrbotten belägna statliga försöksgårdar ej onödigtvis skall eftersättas.

Beträffande de olika detaljerna av utredningens förslag anföres i yttrandena i huvudsak följande.

Fortsatt utbyggnad av forsknings- och försöksverksamheten på jordbrukets område. I fråga om jordbruksförsöksavdelningen och försöksgården säger sig *statskontoret* icke kunna tillstyrka, att det ekonomiska ansvaret för driften helt eller delvis överflyttas från ekonomidirektören vid lantbrukshögskolan till statsagronomen vid försöksgården. Ej heller kan ämbetsverket biträda förslaget, att redogöraransvaret för gårdens förvaltning skall åläggas driftsledaren. *Lantbruksstyrelsen* finner byggnadskostnaderna för de tre föreslagna förmansbostäderna anmärkningsvärt höga. Styrelsen ifrågasätter vidare, om ladugård för lösdrift är den mest lämpliga typen för norrländska förhållanden. Enligt styrelsens mening bör övervägas om icke ladugård med uppbundna djur är lämpligare. *Lantbruksakademien* anser, att det föreslagna beloppet till reseersättningar åt personalen vid jordbruksförsöksavdelningen och försöksgården snarast bör uppräknas. I anslutning till utredningens förslag om inrättandet av en assistenttjänst på husdjurskötselns område framhåller *lantbruksnämnden* och *hushållningssällskapet i Norrbottens län* önskvärdheten av en allmän översyn av uppläggningsen av husdjursförsöken, även om nämnden och sällskapet väl förstår nödvändigheten av att en viss dylik försöksverksamhet bedrivs vid Röbbäcksdalen i samband med foderväxtodlingen och betesförsöken. Härom anför de båda länsorganen i huvudsak följande.

De senaste årens erfarenheter har tydligt visat, att det statsfinansiella läget uppenbarligen ej medgivit en uppbyggnad och utveckling av försöksverksamheten på husdjurskötselns område vid den statliga försöksgården för i första hand husdjursförsök, som redan anlagts vid Öjebyn. Det måste anses anmärkningsvärt, att det nu planeras en utbyggnad av försöksverksamheten vid Röbbäcksdalen, omfattande även husdjursförsök, innan Öjebyns försöksgård blivit fullt utbyggd och uppenbarligen innan man fått klarlagt, hur denna försöksgårds verksamhet ekonomiskt skall kunna lösas. Sällskapet och nämnden hyser allvarliga betänkligheter för att husdjursförsöken för Öjebyn del kommer att helt åsidosättas, vilket måste få till följd, att redan företagna investeringar blir helt eller delvis onyttiga. Samtidigt måste man befara, att den för Norrbotten och hela övre Norrland så viktiga husdjursförsöksverksamheten kommer att ytterligare försenas. Sällskapet och nämnden förmenar, att ett omedelbart utnyttjande av redan gjorda investeringar vid försöksgården i Öjebyn är motiverat, ej minst med hänsyn till den förhållandevis långa tid, som redan gått, sedan denna försöksgård startades, oaktat man ännu ej alls kunnat infria de förhoppningar beträffande försöksverksamhetens omfattning, som i vart fall sällskapet otvivelaktigt haft.

Beträffande försöksgårdens ekonomi anföres i *lantbruksnämndens* och *hushållningssällskapets* yttrande, att man uppenbarligen måste räkna med väsentligt driftsunderskott på en försöksgård, där jordbruksproduktionen måste störas av ett otal försök, även om utredningen förutsatt, att kostnaderna för dessa försök i viss mån skall täckas av vederbörande institution. Vidare framhålles, att den tidigare omdiskuterade svinstamkontrollen lämpligen synes kunna förläggas till Öjebyn. Vidare framhåller *hushållningssällskapet i Norrbottens län* för sin del angelägenheten av att Öjebyns försöksgård erhåller dels svinhus för svinförsök och svinstamkontroll, dels hönshus

för fjäderfäförsök samt att en vetenskapligt utbildad husdjursassistent anställs vid Öjebyn i samband med utökning av försöksverksamheten att omfatta även andra djurslag än nötkreatur. Sällskapet framhåller därjämte, att de anslag för husdjursförsök som hittills tilldelats Öjebyn, ej är tillfyllest, varför anslaget för jordbruksförsök måst belastas med en del kostnader för husdjursförsoöken. Den för budgetåret 1954/55 begärda höjningen till 15 000 kronor måste enligt sällskapets mening vara ett absolut minimum. Beträffande administrationen av Öjebyns försöksgård understryker sällskapet av försöksgårdsföreståndaren framhållna önskemål, att en driftsassistent anställs såsom skrivhjälp, för bokföringsarbete m. m. Slutligen redovisar sällskapet ett 20-tal försöksuppgifter på husdjursområdet, som kan bli aktuella inom den närmaste tiden för att klarlägga ett antal frågeställningar. *Länsstyrelsen i Norrbottens län* understryker vad lantbruksnämnden och hushållningssällskapet framhållit rörande behovet av en allmän översyn av planläggningen av husdjursförsoöken i Norrland. Länsstyrelsen ifrågasätter, bland annat, om ej en utbyggnad i snabbare takt än hittills av Öjebyns försöksgård är ett bättre alternativ till utredningens förslag i denna del.

Beträffande växtskyddsfilialen säger sig *styrelsen för statens växtskyddsanstalt* vilja energiskt understödja utredningens förslag, i vad det samma avser nybyggnad för filialen. Att det nuvarande provisoriet måste göras så kortvarigt som möjligt, framgår enligt styrelsen redan därav, att den nuvarande lokalens sammanlagda golvyta är endast 30 kvm. Inom detta område måste inrymmas expedition och arbetsplats för kontorsbiträdet, skrivplats för föreståndaren, laboratorium, renkulturer och andra undersökningar med därför nödig apparatur. Styrelsen anser det vara uteslutet att hyresvägen anskaffa större och lämpligare lokal. Därtill kommer, att personalen efter hand bör ökas i första hand med en assistent. Det kan nämligen icke vara ändamålsenligt, att en och samma person skall bära ansvaret för arbetena inom såväl den botaniska som den zoologiska grenen av växtskyddet. Även *lantbruksakademien* samt *hushållningssällskapet och lantbruksnämnden i Västerbottens län* betonar särskilt önskvärdheten av att lokalfrågan för växtskyddsfilialen med det snaraste löses. *Riksförbundet Landsbygdens folk* anför slutligen, att växtskyddet för Norrlands del lidit av betänkliga brister och att det därför är angeläget, att med växtskyddet sammanhängande frågor så snart som möjligt upptages på arbetsprogrammet och erforderliga resurser ställes till växtskyddsfilialens förfogande.

Beträffande den föreslagna frökontrollfilialen anför *styrelsen för statens centrala frökontrollanstalt*, att man måste räkna med stora årliga underskott för en frökontrollverksamhet förlagd till Röbbäcksdalen. Styrelsen erinrar om att det i Norrland i regel icke finnes några större utsädesföretag, för vilka ett större antal fullständiga analyser kan utföras eller en omfattande, inkomstbringande plombering verkställas. Huvudmassan av proven måste komma från jordbrukarna själva, för vilka en starkt rabatterad taxa gäller. Därtill kommer, att proven ofta är av låg kvalitet och där-

med svåranalyserade. Med anledning härav bör enligt styrelsen denna frökontroll i fråga om medelsanskaffningen ställas i paritet med andra för jordbruket arbetande statliga forsknings- och försöksanstalter, vilkas verksamhet helt upprätthålles med statsmedel, t. ex. statens växtskyddsanstalt. Beträffande den föreslagna institutionsbyggnaden vid Röbbäcksdalen erinrar styrelsen om att styrelsen i annat sammanhang äskat medel även till, bland annat, en institutionsbyggnad m. m. för anstaltens fältkontrollavdelning och filial vid St. Råby i Skåne. Styrelsen förväntar att, därest Kungl. Maj:t skulle begära medel till uppförande av institutionsbyggnaden vid Röbbäcksdalen, detta icke kommer att fördröja förverkligandet av byggnadsplanerna vid St. Råby. *Lantbruksnämnden och hushållningssällskapet i Norrbottens län* säger sig väl kunna förstå, vad utredningen framhållit om behovet av en frökontrollfilial vid Röbbäcksdalen. Om en filial upprättas där, anser nämnden och sällskapet emellertid nödvändigt, att det räknas med att den nuvarande frökontrollanstalten i Luleå skall behållas även i fortsättningen. De motsätter sig bestämt, att denna nedlägges. Motiven för dennas upprätthållande är nämligen lika starka som de av utredningen framhållna skälen för en ny filial i Västerbotten. Vid bedömandet av frågan om inrättandet av sistnämnda filial bör dock anstalternas ekonomi beaktas. Tillkomsten av ytterligare en anstalt får ej skapa minskat ekonomiskt underlag för anstalten i Luleå, utan att statsbidraget samtidigt uppräknas. Liknande synpunkter framföres av *länsstyrelsen i Norrbottens län*. *Lantbruksnämnden och hushållningssällskapet i Gävleborgs län* erinrar om att de i yttrande över utredningens föregående förslag dels ifrågasatt lämpligheten av att en filial till frökontrollanstalten förlägges till Röbbäcksdalen, dels föreslagit att en dylik filial skall förläggas till Gävleborgs eller eventuellt Västernorrlands län.

Domänstyrelsen framhåller i fråga om filialen till statens maskinprovningar, att filialens verksamhet endast synes komma att beröra olika maskiners användbarhet i jordbruket. För Norrlands del i ännu högre grad än för andra delar av landet är jordbruket till väsentlig del beroende av skogsbruket. En ensidig mekanisering av jordbruket utan hänsynstagande till att vissa maskiner även bör vara lämpade inom skogsbruket är därför enligt styrelsens mening olämplig. Maskinprovningar bör utföras för att ådagalägga maskinernas användbarhet inom såväl jord- som skogsbruk. Styrelsen understryker lämpligheten av ett samarbete med den av Föreningen Skogsarbetens och domänverkets arbetsstudieavdelning (SDA) drivna försöksstationen i Lycksele, där viss verksamhet med provning av maskiner för skogsbruket pågår.

Beträffande förslaget att inrätta ett lantbrukskemiskt analyslaboratorium anför *lantbruksstyrelsen*, att denna fråga synes böra bli föremål för prövning i ett större sammanhang med hänsyn till att dels laboratoriets i Ultuna lokalfråga och resurser i övrigt bör upptagas till prövning snarast, dels en förflyttning av statens lantbrukskemiska kontrollanstalt från de nuvarande lokalerna vid Experimentalfältet i Stockholm

till annan plats inom kort torde bli aktuell, dels byggandet av nya lokaler för lantbrukskemiska kontrollstationen i Luleå påbörjats. Lantbruksstyrelsen förordar, att en särskild utredning snarast skall igångsättas rörande organisationen och förläggningen av den verksamhet, som nu bedrivs vid lantbrukshögskolans kemiska laboratorium och statens lantbrukskemiska kontrollanstalt, ävensom att därvid skall beaktas även behovet av analys-service åt Röbbäcksdalen. I avbidan på resultatet av en sådan utredning torde Röbbäcksdalens analysbehov kunna tillgodoses i Stockholm och Luleå samt vid Ultuna. Jämväl *byggnadsstyrelsen* föreslår, att frågan om inrättandet av filialen slutligt prövas först i samband med den pågående utredningen om Ultuna-laboratoriets framtida ställning. *Styrelsen för statens lantbrukskemiska kontrollanstalt* anför i sitt yttrande, att kontrollstationen i Luleå inom en snar framtid kommer att flytta in i nya mera ändamålsenliga lokaler och därmed får möjlighet att bedriva sin verksamhet betydligt mera effektivt och rationellt än hittills. Att såsom tidigare ifrågasatts nedlägga verksamheten vid stationen är därför ej längre aktuellt. Styrelsen har icke något att erinra mot förslaget att till Röbbäcksdalen förlägga en filial till lantbrukshögskolans kemiska analyslaboratorium. Därvid förutsätter emellertid styrelsen i likhet med utredningen, att filialen icke skall verka som kommersiellt arbetande lantbrukskemisk kontrollstation. Styrelsen säger sig vara förvissad om att ett på överenskommelser grundat samarbete mellan filialen och stationen rörande norrländska jordbruksfrågor skall verka stimulerande och fruktbarande för båda. I övrigt anför styrelsen, att det av utredningen beräknade utrustningsanslaget förefaller vara tilltaget i underkant samt att det enligt styrelsens mening är angeläget, att filialen erhåller en provberedare, vilken det även bör åligga att utföra erforderliga vaktmästarsysslor. *Lantbruksnämnden och hushållningssällskapet i Norrbottens län* anför, att utredningens uttalande, att laboratoriet vid Röbbäcksdalen helt måste räknas syssla endast med analysuppgifter för de där centraliserade institutionerna, uppenbarligen får tagas som intäkt för att kontrollstationen i Luleå även i fortsättningen skall bedriva sin verksamhet med ej endast Norrbotten utan även Västerbotten såsom verksamhetsområde vad analysbehovet för jordbrukarna beträffar. Jämväl *länsstyrelsen i Norrbottens län* utgår från att tillkomsten av ett laboratorium vid Röbbäcksdalen icke kommer att störa verksamheten vid kontrollstationen i Luleå, vilken sedan åtskilliga år tillbaka i avsevärd omfattning verkställer analyser av prov på jord, vatten, fodermedel, halm och mjölk.

I motsats till sist återgivna uttalanden framföres i några yttranden önskemål om att laboratoriet vid Röbbäcksdalen skall bedriva även kommersiell verksamhet. Sålunda ifrågasätter *länsstyrelsen, lantbruksnämnden och hushållningssällskapet i Västernorrlands län*, om icke analyslaboratoriet bör utvidgas så, att det även kan betjäna det praktiska jordbruket inom Västernorrlands och Västerbottens län. Jordbrukarna inom Västernorrlands län utnyttjar för närvarande kontrollanstalten i Stockholm, vilket innebär, att de på grund av anstaltens arbetsbelastning ofta får vänta så länge på ana-

lysresultaten, att dessa icke kan utnyttjas på önskvärt sätt. *Hushållnings-sällskapet i Västerbottens län*, vars uppfattning helt delas av *lantbruksnämnden i länet*, framhåller att det enligt sällskapets uppfattning varit önskvärt, om den lantbrukskemiska verksamheten kunnat organiseras och utrustas som en kontrollstation med uppgift att jämsides med analysarbete åt på platsen företrädde institutioner även bedriva utåtriktad analysverksamhet företrädesvis i samband med markkartering. Även *Riksförbundet Landsbygdens folk* anser det synnerligen välmotiverat, att det kemiska laboratoriet planeras på sådant sätt, att det även mot ersättning betjänar allmänheten med analysarbeten inom laboratoriets arbetsområde. Därigenom skulle en sedan lång tid rådande brist på det lantbrukskemiska området lösas, samtidigt som det enligt förbundet måste vara ekonomiskt fördelaktigare att lösa denna fråga i ett sammanhang i stället för en separat lösning av den lantbrukskemiska serviceverksamheten i ett annat sammanhang. *Lantbruksakademien* slutligen anför, att det åtminstone i vissa hänseenden bör vara till fördel, om den lantbrukskemiska forsknings- och försöksverksamheten vid Röbbäcksdalen sammankopplas med kommersiell verksamhet. Det förefaller vidare sannolikt, att de sammanlagda kostnaderna blir lägre, om den kemiska kontrollverksamheten i viss utsträckning samordnas med den lantbrukskemiska forskningen. Akademien förordar därför, att frågan om det kemiska laboratoriets arbetsuppgifter ytterligare överväges, innan beslut fattas om lokalbehov, utrustning och arbetsanslag.

I några yttranden har invändningar gjorts mot förslaget om inrättande av en filial till statens trädgårdsförsök. Denna fråga bör sålunda enligt *lantbruksstyrelsen* omprövas i anslutning till vad som kan komma att beslutas angående Norrlands trädgårdsskola i Söråker och dispositionen av Söråkers egendom. Lantbruksstyrelsen erinrar om att den i ett i annat sammanhang avgivit yttrande över bland annat trädgårdsundervisningen i Norrland framhållit, att Söråkers största värde torde ha legat i den mera allmänna demonstrations- och upplysningsverksamhet ävensom den försöksverksamhet, som där kunnat bedrivas, ävensom uttalat sig för ett bevarande av dessa positiva värden för framtiden och föreslagit, att Söråker borde göras till ett centrum för kursverksamhet rörande såväl trädgårdsodling som andra grenar av lantbrukshushållningen. Under åberopande av detta yttrande anför *lantbruksstyrelsen*, att en utbyggnad av den norrländska trädgårdsförsöksverksamheten enligt dess mening i första hand bör ske vid Söråker, som genom den därstädes tidigare bedrivna verksamheten blivit ett centrum för den norrländska trädgårdsodlingen. Den fackkunniga personal, som knytes till trädgårdsförsöken, bör då även kunna utnyttjas för kursverksamheten, och trädgårdsförsöken kommer samtidigt att utgöra ett utmärkt undervisningsmaterial. Jämväl *lantbruksnämnden* och *hushållningssällskapet i Gävleborgs län* ifrågasätter, om icke trädgårdsskolan i Söråker efter erforderlig omdaning skulle kunna tjäna samma ändamål som en ny anstalt vid Röbbäcksdalen. Liknande uttalande göres

av länsstyrelsen, lantbruksnämnden och hushållningssällskapet i Väster-norrlands län, vilka länsorgan anser det föga välbetänkt att utan vidare investera så stora belopp i en ny institution samtidigt som planer föreligger på nedläggande av trädgårdsskolan i Söråker, där visst utrymme redan upplåtits till statens trädgårdsförsök och där i övrigt bostadslägenheter och växthusbyggnader står till förfogande. *Statskontoret*, som anser att ställning icke nu bör tagas till utredningens förslag om förläggande till Röbbäcksdalen av bland annat filial till statens trädgårdsförsök, framhåller be-träffande den förordade trädgårdsmästartjänsten i lönegrad Ce 14 att jäm-väl lönegraderna 12 och 13 utnyttjas för dylika tjänster.

Av de remissinstanser, som i princip tillstyrkt den föreslagna utbyggnaden av trädgårdsförsöksverksamheten i Norrland, uttalar *styrelsen för Al-narps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut*, att det torde bli av mycket stor betydelse att komplettera nuvarande verksamhet med en filialstation vid Röbbäcksdalen, vilken samtidigt kan handha en del lokal försöksverk-samhet i Norrland och uppdraga plantmaterial för denna. För att försök skall bli möjliga redan år 1955, såsom utredningen förutsatt, synes det vara nödvändigt, att försöksledaren anställs före vegetationsperiodens början eller senast den 1 april 1955. Även trädgårdsmästaren bör anställas på vå-ren 1955.

Beträffande förslaget att upprätta en substation till Sveriges utsädesförening påpekar *statskontoret*, att icke mindre än tre fili-aler till denna förening för närvarande bedriver växtförädlingsverksamhet i Norrland. Av övriga remissinstanser, vilka samtliga tillstyrkt utredning-ens förslag i förevarande del, har endast *Sveriges utsädesförening* närmare behandlat frågan om substationen och därmed sammanhängande problem. Utsädesföreningen, som finner de av utredningen anförda skälen väl grun-dade, understryker särskilt vikten av det samarbete med vissa av de andra, till samma plats förlagda institutionerna, särskilt växtskyddsfilialen, som här kan komma till stånd. Utredningen framhåller därjämte att ökade möj-ligheter vinnes för ett noggrant studium och grundligt bedömande av för-eningens för Norrland avsedda förädlingsmaterial. De nuvarande fasta för-söken har varit alltför få och icke möjliggjort den prövning av ett stort ma-terial på tidigt stadium, som är nödvändig för att uppnå relativt snabba framsteg. Bland större och viktigare arbetsuppgifter, som föreningen kom-mer att bearbeta i samarbete med övriga Norrlandsfilialer, nämnes uppdra-gande av sorter av vårmete, korn och havre, vilka med god kvalitet och extremt tidig mognad förenar högre kärnskörd än hos det nuvarande odlings-materialet. Vidare kommer särskild uppmärksamhet att ägnas rågföräd-lingen. Det ojämnförligt viktigaste problemet blir dock uppdragande av för Norrland lämpade, rikt avkastande stammar av de viktigaste vallväxterna. Stor uppmärksamhet kommer även att ägnas fröproduktionen.

I fråga om övrig växtförädlingsverksamhet vid Röbbäcksdalen säger sig *W. Weibull Aktiebolag med Weibullsholms växtförädlings-*

anstalt vara övertygat om att möjligheten att disponera viss areal för försök och förädlingsarbete kommer att leda till att avsevärt ökade insatser från dess sida kan göras för jordbruket och trädgårdsodlingen i Norrland. Att upprätta en lokal växtförädling för Norrland skulle för bolaget ställa sig för dyrbart, men erfarenheten visar, att växtförädlingsarbetet mycket väl kan bedrivas i södra Sverige, om blott försöksresurserna i det område, där sorterna skall utprovas, är tillräckliga. Då det är av stor vikt, att materialet dag för dag kan följas, förutsätter bolaget, att det skall få möjlighet att bereda en tjänsteman från växtförädlingsanstalten tillfälle att under själva vegetationsperioden vara stationerad vid jordbruksförsöksavdelningens institution i Röbbäcksdalen.

Organisationen av verksamheten. Vad angår organisationen av verksamheten ifrågasätter *statskontoret*, om det icke åtminstone i viss utsträckning bör anstå med provningen av denna fråga, intill dess försöksgården blivit ytterligare utbyggd. Liknande uttalande göres av *länsstyrelsen i Västerbottens län*, som ifrågasätter om icke organisationen, i avvaktan på vunnen erfarenhet om dess funktion, bör få karaktär av provisorium. *Lantbruksstyrelsen* framhåller, att det föreslagna kollegiet icke synes garantera någon samordning av verksamheten vid Röbbäcksdalen. Med hänsyn härtill finner styrelsen det vara nödvändigt, att den rådgivande nämnden konstitueras så, att den kommer att direkt kunna samordna arbetsprogrammen mellan de olika institutionerna. Dessutom bör i nämnden ingå representanter för hushållningssällskapen i de fyra nordligaste länen såsom lokala rådgivande institutioner. Beträffande den rådgivande nämndens funktion uttalar *lantbruksnämnden och hushållningssällskapet i Norrbottens län* tvivelsmål om huruvida nämnden i realiteten kommer att kunna fylla den uppgift, utredningen tänkt sig. *Styrelsen för statens maskin- och redskapsprovningsanstalter* framhåller, att maskinprovningarna givetvis vill lämna all medverkan till ömsesidigt utbyte av erfarenheter inom det föreslagna kollegiet. Den betonar emellertid, att provningsavdelningen arbetar under helt andra förutsättningar än flertalet av de övriga institutionerna, vilket beror på, bland annat, att provningsuppdragen måste fullföljas på snabbaste sätt, att försöksplaner i egentlig bemärkelse icke kan förekomma, att intet som helst behov av bestämda försöksfält föreligger samt att vid provningsavdelningen, i likhet med förhållandet vid maskinprovningarnas övriga avdelningar, kommer att tillsättas en speciell, allsidigt sammansatt provningsnämnd med såväl teknisk som jordbruksbetonad sakkunskap. Av denna anledning bör överassistenten icke vara bunden att deltaga i kollegiets sammanträden i vidare mån än som påkallas av ärendenas art. Med hänsyn till nämnda speciella förhållanden kan icke heller den rådgivande nämnden väntas få särskilt stor betydelse för provningsavdelningens verksamhet. Slutligen ifrågasätter *sistnämnda styrelse* i likhet med *lantbruksakademien och Riksförbundet Landsbygdens folk*, om icke ordföranden i den rådgivande nämnden bör utses bland representanterna för det norrländska jordbruket. I frå-

ga om nämndens sammansättning i övrigt föreslår *länsstyrelsen, lantbruksnämnden och hushållningssällskapet i Gävleborgs län*, att i nämnden skall ingå en ledamot från Gävleborgs län. *Riksförbundet Landsbygdens folk* anser, att de inom Norrland verksamma läns- och provinsförbunden av riksförbundet bör utse vardera en ledamot i den rådgivande nämnden. Beträffande sammansättningen av kollegiet ifrågasätter *länsstyrelsen, lantbruksnämnden och hushållningssällskapet i Västernorrlands län*, om icke föreståndaren för statens försöksgård i Offer bör knytas till kollegiet som ordinarie ledamot. *Sveriges utsädesförening* framhåller särskilt vikten av att föreståndaren för föreningens huvudfilial i Västernorrlands län alltid kallas till kollegiets sammanträden. I anslutning till utredningens förslag rörande samarbetet utåt understryker *länsstyrelsen, lantbruksnämnden och hushållningssällskapet i Jämtlands län*, att speciellt verksamheten vid den av riksdagen beslutade men ännu icke i praktiken genomförda huvudstationen för den fasta försöksverksamheten i Norrlands inland bör nära samordnas med forskningsinstitutionen i Röbäcksdalen.

I några yttranden har behandlats frågan om det gemensamma biblioteket. *Styrelsen för lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök* understryker sålunda vikten av att biblioteket får en tillräcklig omfattning. *Lantbruksakademien* anser, att det för ändamålet föreslagna beloppet är mycket lågt beräknat, varför det snarast bör uppräknas. I anslutning till utredningens uttalande, att en grundstomme till biblioteket kan erhållas från de boksamlingar, som tidigare tillhört statens försöksgårdars i Norrbotten expedition i Luleå samt statens försöksgård Gisselås, framhåller vidare *länsstyrelsen, lantbruksnämnden och hushållningssällskapet i Norrbottens län* önskvärdheten av att de boksamlingar som inköpts av försöksgårdarna i Norrbotten alltjämt får finnas kvar inom länet för att nyttjas som handbibliotek vid försöksgården i Öjebyn. Slutligen anser *statskontoret*, att den till lönegrad 11 hänfödda gårdskarlstjänsten, vilken avsetts för institutionernas gemensamma behov, icke bör upptagas i högre lönegrad än som tillämpas för motsvarande befattningshavare vid lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök eller lönegrad 10.

IV. Framställningarna om anslag till statens försöksgårdar för budgetåret 1955/56

A. Anslag å driftbudgeten

Förslaget till viss omorganisation beträffande statens försöksgårdar

I skrivelsen den 17 november 1954 har *styrelsen för lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök* hemställt, bland annat, att det statliga försöksgårdsväsendet i försättningen skall organiseras på sätt som föreslagits i en vid skrivelsen fogad, den 11 november 1954 dagtecknad promemoria, vilken upprättats av en inom högskolestyrelsen för utredning av frågan tillsatt

kommitté. I ett av försökskollegiet vid högskolan den 13 november 1954 avgivet yttrande, vilket jämväl bifogats nyssnämnda skrivelse, har vissa invändningar gjorts mot kommitténs förslag. Till dessa invändningar torde jag få återkomma efter redogörelse för innehållet i den av kommittén upprättade promemorian.

De statliga försöksgårdarnas antal, arbetsuppgifter, organisation, ekonomi m. m. Kommittén erinrar om att de statliga försöksgårdarnas antal för närvarande uppgår till åtta, nämligen Lanna i Skaraborgs län, Offer i Västerorrlands län, Flahult i Jönköpings län, Ugerup i Kristianstads län, Öjebyn med Brännberg i Norrbottens län, Wiad i Stockholms län, Röbbäcksdalen i Västerbottens län och Stenstugu i Gotlands län. Vidare har principbeslut fattats om inrättande av en försöksgård vid Sunne i Värmlands län. Under de senaste åren har två försöksgårdar avvecklats. De nuvarande försöksgårdarnas arealförhållanden framgår av följande sammanställning.

	Areal i hektar		
	Totalt	Varav åker	skog
Lanna	62,15	58,40	
Offer	242,50	52,50	190,00
Flahult.....	107,70	57,92	
Ugerup.....	83,30	83,00	
Öjebyn }	429,20	138,00	224,00
Brännberg}	61,67	37,10	
Wiad	484,00	163,00	239,00
Röbbäcksdalen	205,71	96,95	108,76
Stenstugu	260,00	82,50	131,00

I promemorian erinras vidare om att försöksgårdarnas arbetsuppgifter vid ett flertal tillfällen ägnats särskild uppmärksamhet. Sålunda framhöll 1949 års försöksgårdskommitté, att gårdarna skulle kunna tjäna som fasta lantbruksvetenskapliga stationer, vid vilka under de skilda lokala klimat- och jordbruksförhållandena mera komplicerade försök kunde genomföras, d. v. s. försök, som fordrade stor noggrannhet vid utläggning och skötsel eller som måste stå under ständig tillsyn för att ge avsedda resultat eller sådana försök, som måste kvarligga en längre följd av år för att kunna ge svar på de ställda frågorna. Ett annat ändamål kunde vara att möjliggöra vetenskaplig genomarbetning av vissa lokala jordbruksproblem. Gårdarna skulle dessutom kunna användas för demonstration av jordbrukstekniska detaljer, och vid desamma skulle vunna försöksresultats värde kunna demonstreras i gårdarnas drift. Beträffande sistnämnda verksamhet anföres dock i promemorian att bättre demonstrationsobjekt kan tillhandahållas genom den numera av hushållningssällskapen bedrivna demonstrationsgårdsverksamheten. I anslutning till redogörelsen för arbetsuppgifterna framhålles vidare i promemorian, att tyngdpunkten i försöksverksamheten vid försöks-

gårdarna kommit att ligga på växtodlingsproblemen. Öjebyn avses dock komma att få sin huvudsakligaste betydelse som husdjursförsöksgård och på Wiads försöksgård bedrivs forskningsverksamhet på husdjursavelsns område.

I fråga om försöksgårdarnas organisation anföres i promemorian, att gårdarna kommit att intaga en relativt självständig ställning. De är icke knutna till någon bestämd avdelning eller institution inom lantbrukshögskolan och lantbruksförsöken men är underställda styrelsen för lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök. Försöksprogram samt försöks- och driftsplaner ävensom stafförslag avseende försöksgårdarna fastställas av högskolestyrelsen efter förslag av försöksgårdsföreståndarna. Förslagen till försöksprogram och försöksplaner avges till styrelsen i samråd med föreståndaren för den eller de försöksanstalter, som beröres av planerna. Alla ärenden rörande gårdarnas ekonomi och övrig förvaltning handlägges under styrelsen av högskolans ekonomidirektör. Organisationen på de olika gårdarna är differentierad. I regel ledes såväl försöksverksamheten som den allmänna jordbruksverksamheten av en försöksgårdsföreståndare i lönegrad 31 med biträde av en assistent. Så är förhållandet vid Lanna, Offer, Flahult och Ugerup. Assistenten vid Lanna har ett arvode, motsvarande lönen i löneklass 25, medan övriga assistenter är placerade i lönegrad 25. Stenstugu har ännu ej tilldelats någon assistent, men enligt den plan, som uppgjorts för gårdens verksamhet, avses också där skola finnas en assistent i lönegrad 25. Öjebyn och Brännberg står under gemensam ledning av en försöksgårdsföreståndare, som närmast är knuten till Öjebyn och som har ett förvaltararvode för Brännberg. Till Öjebyn har vidare knutits en förste assistentbefattning i lönegrad 27, vilken dock är vakant. Från den inbesparade lönen har utgått avlöning till en assistent för jordbruksförsök i lönegrad Cg 19. Som biträde vid husdjursförsöken har på Öjebyn tills vidare stationerats en assistent med arvode, motsvarande lönen i löneklass 19.

Vid Wiad och Röbbäcksdalen har forsknings- och försöksverksamheten samt jordbruksdriften uppdelats på sådant sätt, att föreståndarna svarar för forsknings- respektive försöksuppgifterna, medan jordbruksdriften omhändreras av särskilda driftsledare. Vid Wiad är föreståndaren en laborator i lönegrad 34, medan föreståndaren för Röbbäcksdalen är statsagronom i lönegrad 33. Institutionen för husdjursgenetik har för forskningen vid Wiad assistenter anställda i olika lönegrader. Ett förslag att vid Röbbäcksdalen inrätta en assistentbefattning har ännu ej avgjorts av statsmakterna. Jordbruket förestås vid Wiad av en driftsledare i lönegrad 18 och vid Röbbäcksdalen av en driftsledare i lönegrad 21.

Beträffande organisationen anföres slutligen i promemorian, att föreståndarna har befogenhet att handla självständigt inom ramen för de försöks- och driftsplaner samt inkomst- och utgiftsstaten, vilka fastställas av högskolestyrelsen. Redogöraransvaret åvilar försöksgårdsföreståndaren eller driftsledaren, där särskild sådan finnes.

Beträffande försöksgårdarnas ekonomi erinrar kommittén om att särskilda stater årligen uppgöres för de olika gårdarna, varvid skillnad göres

mellan kostnader för försöksverksamheten, kostnader för investeringar samt kostnader för jordbruksdriften på utgiftssidan och särskilda uppbördsmedel på inkomstsidan. I promemorian framhålles, att principen att försökskostnaderna skall redovisas särskilt ej är fullständigt genomförd. Till försökskostnader hänföres nämligen arbetslöner och analyskostnader m. m. till den del, de belöper på försöksverksamheten. Däremot inrymmes icke i kostnaderna någon ersättning till den allmänna jordbruksdriften på gården för det intrång, försöksverksamheten gör. Försökskostnaderna för de försök, som ingår i den för en gård fastställda försöksplanen, bestrides ur det för gården upptagna anslaget till försöksverksamheten, såvida icke annorlunda angivits i planen. I övrigt skall de institutioner, som bedriver försöksverksamhet på gårdarna, i princip betala för försöken. De medel, som beräknas till investeringskostnader, är avsedda att användas för fasta anläggningar i fråga om jord och byggnader samt för anskaffning av större maskiner, såväl på jordbruksdriften som för försöksverksamheten. I fråga om kostnaderna för jordbruksdriften anmärker kommittén att, med visst undantag, några kostnader för driftsledningen ej belastar gårdarna samt att man ej räknar med ränta på fastighetskapitalet. Vidare bestrides den ersättning, som utgår till domänfonden för upplåten mark, ur särskilt anslag. Försöksgårdarna belastas alltså icke heller med denna utgift.

I promemorian påpekas i detta sammanhang, att något särskilt driftskapital icke ställts till försöksgårdarnas förfogande och att försöksgårdarna ej heller har möjlighet att under goda år upplägga fonder, vilka kan tagas i anspråk under sämre tider. Härom anför kommittén följande.

En strikt tillämpning av gällande föreskrifter skulle icke göra det möjligt att medgiva försöksgårdarna att, sedan ett nytt budgetår ingått, göra några utgifter, förrän inkomster till minst motsvarande belopp influtit, eller — rent teoretiskt — i varje fall icke några utgifter till högre belopp än motsvarande det nettotillskott, som högst medgivits och sedan därifrån avdragits till försöksverksamhet och investeringar avsatta belopp. Saken ordnas för närvarande så, att lantbrukshögskolan och lantbruksförsöken lämna försöksgårdsföreståndarna medel för bestridande av utgifter innan inkomster influtit till gårdarna genom att bevilja dem tjänsteförskott. Det är dock ej möjligt att på detta sätt tillgodose önskemålet, att försöksgårdarna skall ha tillgång till driftskapital, som är tillräckligt stort för att de skall kunna utnyttja fördelaktiga inköpstillfällen och utnyttja möjligheterna till rabatter vid snabb betalning. Tjänsteförskotten förslår nämligen i regel ej till mer än att täcka det oundgängliga behovet av medel för löpande utgifter. Det bör ihågkommas, att inkomsterna inflyter mycket ojämnt och i regel är förhållandevis små under den första tiden av budgetåret.

Kommittén erinrar om att ett särskilt förslagsanslag årligen anvisas till kostnaderna för statens försöksgårdar, vilket fördelas mellan gårdarna av styrelsen för lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök. Vissa maximibelopp ställes därvid till förfogande för försöksverksamheten och för investeringar. Beräknas jordbruksdriften vid en viss gård gå med vinst skall denna vinst, så långt den förslår, i första hand användas till bestridande av kostnaderna för försöksverksamheten och investeringarna vid gården.

För sistnämnda ändamål behöver då givetvis endast anslås det belopp, som ej kan gäldas av överskottet på jordbruksdriften vid gården. Om däremot jordbruksdriften vid en gård väntas ge förlust, måste i staten vid sidan av anslag till försöksverksamheten och eventuella investeringar upptagas ett anslag till täckande av underskott å själva jordbruksdriften. Oavsett om jordbruksdriften väntas gå med vinst eller förlust, reserveras före fördelningen en särskild summa, vilken under innevarande budgetår uppgår till 20 000 kronor. Denna kan av högskolestyrelsen användas för att täcka oförutsedda utgiftsökningar eller inkomstminskningar i jordbruksdriften. Där-
est överskott i förhållande till staten skulle uppkomma å någon gård, prövar Kungl. Maj:t, efter framställning av högskolestyrelsen, om och i vad mån sådant överskott må användas för utvidgning av försöksverksamheten eller för ytterligare investeringar. Slutligen upptages under anslaget medel dels till försöksgårdsledningen i Norrbotten, dels till forskningsverksamhet vid Wiad, dels ock till fast försöksverksamhet i det inre av Norrland.

Beträffande det ekonomiska resultatet vid försöksgårdarna anför kommittén, att det redan tidigt visade sig svårt för gårdarna att begränsa sig till de i staterna angivna beloppen. Sedan flera år tillbaka har också vid budgetårets utgång måst begäras rätt till överskridande av beviljade anslag. De belopp, med vilka överskridanden beviljats under budgetåren 1948/49—1953/54, framgår av följande sammanställning.

Budgetår	Kostnader för försöks- verksamheten		Kostnader för investe- ringar		Kostnader för jordbruks- driften	
	Enligt staten	Besparing (-) respektive medgivet överskridande (+)	Enligt staten	Besparing (-) respektive medgivet överskridande (+)	Överskott enligt staten	Medgivet överskridande
1948/49	106 700	— 1 750	39 700	— 1 750	81 800	+ 73 200
1949/50	106 700	+ 100	48 000	— 1 500	75 600	+ 156 650
1950/51	106 700	+ 7 600	48 000	—	100	—
1951/52	143 700	+ 33 700	55 000	—	27 300	—
1952/53	176 300	+ 4 000	55 000	—	27 300	—
1953/54	198 300	+ 2 840	106 000	+ 66 500	6 300	+ 275 400

I fråga om de i sammanställningen redovisade beloppen anföres i promemorian, att i kostnaderna för försöksverksamheten under hela tiden inräknats det belopp av 3 900 kronor, som anvisats för att täcka vissa kostnader för försöksgårdsledningen i Norrbotten. För budgetåren 1952/53 och 1953/54 har vidare i försökskostnaderna inräknats 37 000 respektive 40 000 kronor för forskningskostnader vid Wiad. I försökskostnaderna har för budgetåret 1953/54 dessutom inräknats 25 000 kronor till fast försöksverksamhet i det inre av Norrland. Från överskott enligt staten har fr. o. m. budgetåret 1950/51 frändragits det belopp å 20 000 kronor, som anvisats för täckande av oförutsedda utgiftsökningar eller inkomstminskningar i jordbruksdriften. Vidare framhålles, att de för försöksverksamheten medgivna överskri-

dandena huvudsakligen föranletts av att kostnaderna för denna verksamhet stigit till följd av höjda lantarbetarlöner samt att överskridandet för investeringar under budgetåret 1953/54 avser inköp av inventarier vid Stenstugu i samband med igångsättandet av verksamheten där. De under budgetåren 1948/49, 1949/50 och 1953/54 medgivna överskridandena beträffande jordbruksdriften fördelar sig på följande sätt på de olika gårdarna.

	1948/49	1949/50	1953/54
Lanna	8 000	—	400
Offer	—	2 000	1 800
Flahult	8 000	23 700	24 700
Gisselås	12 300	—	—
Brännberg och Sunderbyn.....	6 400	5 300	27 500
Öjebyn	35 000	53 700	216 000
Ugerup	—	11 250	1 700
Wiad	—	59 200	3 300

Såsom förklaring till att överskridanden med avseende å jordbruksdriften medgavs under budgetåren 1948/49 och 1949/50 anföres i promemorian följande.

1948/49. *Lanna*. 1947 års skörd slog fel, vilket invercade oförmånligt på gårdens ekonomi även under året 1948/49. Härtill kom, att även 1948 års skörd var svag. *Flahult*. Kostnadsstegringar inträdde under året till följd av höjda lantarbetarlöner. *Gisselås*. Två hästar behövde under året inköpas, varjämte en vall måste plöjas om, vilket föranledde opåräknade utgifter. Därtill kom, att inkomsterna blev mindre genom att allt överskottshö ej kunde säljas. *Brännberg* och *Sunderbyn*. Flera nattfroster i augusti 1948 nedsatte skörden och medförde en icke beräknad utgift för utsäde. Vidare förekom under året löneökningar, som ej tagits med i beräkningarna vid uppgörandet av staterna för gårdarna. *Öjebyn*. På denna gård förorsakade frost opåräknade förluster.

1949/50. *Offer*. Inkomsterna blev lägre än beräknat på grund av minskad skörd. *Flahult*. Skörden av utsädespotatis slog fel. Därtill kom missväxt i vad avser klöver på gårdens slåttervallar, vilket resulterade i ökade kraftfoderinköp och i viss mån i minskade mjölkinkomster. *Brännberg* och *Sunderbyn*. Reparation av två lador, ökning av lönekostnaderna och höjning av kostnaderna för fodermedel och utsäde orsakade icke beräknade merutgifter. *Öjebyn*. Anskaffandet av traktorbindare samt svåra skador å grödan ökade medelsbehovet. *Ugerup*. Reparation av stormskadad loge medförde opåräknad utgift. *Wiad*. I samband med gårdens inrättande som statlig försöksgård den 1 januari 1950 blev ett övertagande av vissa andelar i ekonomiska föreningar erforderligt, med vilket från början icke kalkylerats. Inkomsterna på gården under budgetårets senare del blev mindre än beräknat.

Härefter lämnas i promemorian en närmare redogörelse för den ekonomiska utvecklingen vid de statliga försöksgårdarna under budgetåret 1953/54. Kommittén erinrar därvid inledningsvis om att för sagda budgetår anvisades ett förslagsanslag av 298 000 kronor för ändamålet. Därav fick för fast försöksverksamhet i det inre av Norrland disponeras 25 000 kronor. Vi-

dare skulle 20 000 kronor utgöra ett reservbelopp, som högskolestyrelsen ägde taga i anspråk för att täcka oförutsedda utgiftsökningar eller inkomstminskningar vid gårdarna. Härfter återstod 253 000 kronor, vilket belopp skulle utgöra det högsta nettotillskottet av statsmedel till gårdarna utan ianspråktagande av nyssnämnda reservbelopp. För gårdarnas försöksverksamhet respektive investeringar skulle få användas 130 400 respektive 106 000 kronor. Vidare avsågs 40 000 kronor till forskningen vid Wiad och 3 900 kronor till försöksgårdsledningen vid Brännberg m. m. Med ett beräknat överskott om 30 300 kronor på jordbruksdriften skulle alltså erfordras ett nettotillskott av $(130\,400 + 106\,000 + 40\,000 + 3\,900 - 30\,300 =)$ 250 000 kronor. Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande fastställde högskolestyrelsen följande preliminära stater för gårdarna för budgetåret 1953/54.

Gård	Försöks- verksam- het	Investe- ringar	Summa	Särskil- da upp- börds- medel	Jord- bruks- driften	Överskott + el. under- skott — i jordbruks- driften	Netto- utgift
Lanna	19 000	13 400	32 400	47 000	31 700	+ 15 300	17 100
Offer	21 500	13 200	34 700	60 000	51 800	+ 8 200	26 500
Flahult	25 900	7 400	33 300	90 000	87 000	+ 3 000	30 300
Brännberg ..	17 100	7 400	24 500	18 000	22 200	— 4 200	28 700
Öjebyn	19 000	8 000	27 000	100 000	107 000	— 7 000	34 000
Ugerup	25 900	11 600	37 500	135 000	112 000	+ 23 000	14 500
Stenstugu . . .				100	12 100	— 12 000	12 000
Röbäcksdalen	2 000	45 000	47 000	10 000	28 000	— 18 000	65 000
	130 400	106 000	236 400	460 100	451 800	+ 8 300	228 100
	Forskningen						
Wiad	40 000		40 000	450 000	428 000	+ 22 000	18 000
	170 400	106 000	276 400	910 100	879 800	+ 30 300	246 100
Försöksgårdsledningen vid Brännberg m. m.							3 900
							250 000

Efter framställning av högskolestyrelsen anvisades å tilläggsstat för budgetåret 1953/54 ett belopp av 66 500 kronor för inköp av vissa inventarier till Stenstugu försöksgård, vars verksamhet skulle igångsättas under år 1954. Av beloppet utnyttjades omkring 51 000 kronor under budgetåret.

I den fortsatta redogörelsen för den ekonomiska utvecklingen vid försöksgårdarna under budgetåret 1953/54 anmäler kommittén, att högskolestyrelsen i augusti 1953, sedan ekonomien vid Öjebyns och Brännbergs försöksgårdar visat sig vara undergrävd, igångsatte en särskild utredning i syfte att granska dessa försöksgårdars ekonomi och förvaltning. Härom anföres i promemorian i huvudsak följande.

Vid utredningen hade kunnat konstateras, att försöksgårdarna ådragits betydande skulder. Vidare hade vid dessa båda försöksgårdar förekommit

såväl utgifter som inkomster, vilka icke redovisats. Det stod utan vidare klart, att de för budgetåret 1953/54 för gårdarna i fråga uppgjorda staterna icke skulle kunna följas. Högskolestyrelsen hemställde därför i februari 1954, att å tilläggsstat för budgetåret 1953/54 måtte anvisas ett anslag å 310 800 kronor. Av detta belopp avsågs 157 500 kronor för betalning av Öjebyn och Brännberg åvilande skulder och 153 300 kronor till bestridande av kostnader för driften vid de båda gårdarna under tiden den 16 januari—den 30 juni 1954. Statsmakterna medgav i anledning av framställningen, att för ändamålet fick tagas i anspråk ett belopp av högst 241 200 kronor av det för budgetåret 1953/54 anvisade förslagsanslaget till statens försöksgårdar. Härvid hade 107 900 kronor beräknats för betalning av skulder och 133 300 kronor för bestridande av kostnader för jordbruksdriften vid gårdarna. Utöver beloppet å 241 200 kronor skulle 10 000 kronor tagas i anspråk av det reservbelopp av 20 000 kronor som av försöksgårdsanslaget avsatts för bland annat oförutsedda utgiftsökningar. Av det äskade beloppet å 310 800 kronor återstod därefter 59 600 kronor, varav största delen — 49 600 kronor — hade begärts för att täcka en eventuell fordran, tillkommande försöksgårdsföreståndaren. Statsmakterna ansåg emellertid, att det borde få anstå med anvisande av medel för detta ändamål, till dess pågående utredning rörande försöksgårdsföreståndarens förvaltning blivit avslutad. Resterande belopp, 10 000 kronor, vilket avsetts för iordningställande av det elektriska ledningsnätet vid Öjebyns försöksgård, har erhållits genom medgivande att överskrida försöksgårdsanslaget för budgetåret 1954/55.

Vid den alltjämt pågående utredningen rörande Öjebyn och Brännberg har därefter ytterligare belastning av gårdarna kunnat konstateras. De därvid framkomna skulderna hänför sig dels till uppförandet av ny ekonomibyggnad vid Öjebyn, vartill 280 000 kronor ställts till förfogande, dels till driften vid de båda försöksgårdarna. Behovet av ytterligare medel till ekonomibyggnaden uppgår till cirka 70 000 kronor. Medelsbehovet för likvidering av ytterligare vid utredningen framkomna skulder för jordbruksdriften har uppskattats till 10 000 å 12 000 kronor. Högskolestyrelsen har fått medgivande att tills vidare med anlitande av medel på försöksgårdsanslaget för budgetåret 1954/55 betala sådana utan anslagstäckning kvarstående skulder, som äger samband med uppförandet av den nya ekonomibyggnaden eller som uppkommit i driften vid försöksgårdarna under tidigare nämnda försöksgårdsföreståndares tid.

Av promemorian framgår vidare, att ytterligare några försöksgårdar utöver Öjebyn och Brännberg vid ingången av budgetåret 1953/54 haft till betalning förfallna, icke redovisade skulder till relativt betydande belopp, vilket under året påtalades av högskolestyrelsen. En del av dessa skulder lyckades gårdarna under budgetåret täcka med anlitande av influtna inkomster. För en av nu ifrågavarande gårdar, Flahult, medgavs ett överskridande av försöksgårdsanslaget med 23 400 kronor för att täcka en del av skulderna. Även för Wiad begärdes medgivande att få överskrida anslaget för täckande av vissa äldre skulder. Kungl. Maj:t förklarade sig emellertid först framdeles vilja upptaga frågan om detta överskridande till prövning, sedan ytterligare utredning verkställdes.

Beträffande Stenstugu försöksgård, som inrättades den 14 mars 1954, erinrar kommittén om att till driftskostnader vid denna gård för tiden fram till den 1 juli 1954 anvisades 12 000 kronor. Då detta belopp ej kunde förslä,

eftersom praktiskt taget inga inkomster inflöt till gården under perioden, gjordes framställning om överskridande av anslaget. Även i detta fall förklarade sig Kungl. Maj:t först framdeles vilja upptaga frågan om det begärda överskridandet till prövning, sedan ytterligare utredning verkställdes.

I slutet av budgetåret 1953/54 vidtogs enligt kommittén ytterligare vissa justeringar i de preliminära staterna för gårdarna, främst beroende på att lantarbetarlönerna höjts fr. o. m. kalenderårsskiftet 1953/54. För de ökade lönekostnaderna medgavs ett överskridande av försöksgårdsanslaget för budgetåret med 15 855 kronor. De definitiva staterna för försöksgårdarna för budgetåret 1953/54 kom sålunda att överstiga de preliminära staterna med sammanlagt 323 943 kronor.

I anslutning till redogörelsen för den ekonomiska utvecklingen vid försöksgårdarna under budgetåret 1953/54 redovisar kommittén de olika försöksgårdarnas ställning med avseende å icke reglerade skulder och fordringar vid ingången av budgetåret 1954/55. Dessa förhållanden belyses i följande sammanställning.

	Icke likviderad skuld	Icke inbetalade fordringar
Lanna.....	200	—
Offer.....	1 101	—
Flahult.....	32 537	1 065
Ugerup.....	7 632	3 415
Öjebyn.....	704	690
Brännberg.....	171	—
Wiad.....	140 656	39 296
Röbäcksdalen.....	3 180	1 573
Stenstugu.....	34 140	2 115

I promemorian framhålles, att i skuldbeloppet för Öjebyn icke upptagits nyssnämnda försöksgårdsföreståndares eventuella fordran. Vid försöksgårdarna Lanna, Offer, Öjebyn, Brännberg och Röbäcksdalen har inkomster och utgifter till relativt små belopp överförts från föregående budgetår. Dessa skulder bör kunna rymmas inom de fastställda staternas ram för innevarande budgetår. Vid Ugerups försöksgård överskjuter skulderna tillgångarna med cirka 4 200 kronor, varav omkring 1 000 kronor avser kostnader för konstgödsel och fodermedel, som fanns i lager den 1 juli 1954. Enligt föreståndarens mening torde skuldbeloppet kunna rymmas inom staten för försöksgården under förutsättning, att ersättning till en del kan utgå för de skördeksador, gården drabbats av under sommaren och hösten 1954. För likvidering av skulderna vid ingången av innevarande budgetår skulle för Flahult, Wiad och Stenstugu erfordras ett belopp av (11 500 + 85 000 + 32 000 =) 128 500 kronor. Härom anföres i promemorian i huvudsak följande.

Högskolestyrelsen anmälde i skrivelse den 14 juni 1954 till Kungl. Maj:t, att vid ingången av budgetåret 1953/54 vid Flahults försöksgård förelåg till

betalning förfallna skulder å 50 683 kronor. Under budgetåret hade härav 35 625 kronor likviderats. Den 1 juli 1954 beräknades sålunda kvarstå ett skuldbelopp å 15 028 kronor, vartill kom en skuld å 29 132 kronor, ådragen under tiden 1 juli 1953—30 april 1954. Sammanlagda skuldsumman beräknades sålunda till 44 190 kronor. Skuldbördan förklarades av att gården under åren 1952 och 1953 drabbats av skördeskador, vilka medförde ett betydande bortfall av på förhand kalkylerade inkomster, samtidigt som utgifterna steg utöver gjorda beräkningar. Styrelsen begärde ett överskridande med 23 400 kronor för att möjliggöra likvidering av skulden från budgetåret 1952/53 och av skulderna från första hälften av budgetåret 1953/54. Skulderna skulle härigenom nedbringas till cirka 20 000 kronor, vilket belopp under budgetåret 1954/55 skulle kunna likvideras med medel, vilka väntades inflyta genom försäljning av på gården uppfödda stutar och kvigor. Sedan Kungl. Maj:t medgivit överskridandet, har skulderna betalats t. o. m. december 1953. Infordrade uppgifter visar emellertid att gården, utöver nyssnämnda skuld å 20 000 kronor, belastas med skuld å cirka 11 500 kronor, ådragen under månaderna maj och juni 1954. För att kunna helt sanera gårdens ekonomi skulle sålunda försöksgårdens stat för innevarande budgetår behöva överskridas med högst detta belopp.

I nyssnämnda skrivelse framhölls vidare, att man vid ingången av budgetåret 1954/55 räknade med skulder å 105 000 kronor och fordringar å 46 000 kronor vid Wiads försöksgård. Enligt i oktober 1954 infordrade uppgifter kom skulderna emellertid att överstiga fordringarna med ett belopp av cirka 101 000 kronor, vari ingår 16 000 kronor för köp av konstgödsel och fodermedel, avsedda att användas under budgetåret 1954/55. För att kunna sanera gårdens affärer under innevarande budgetår skulle sålunda staten för gården behöva överskridas med 85 000 kronor. Skulderna har uppkommit, bland annat, vid saneringen av fjäderfä- och svinställarna. Verksamheten vid fjäderfäanläggningen har lämnat vinstöverskott de senaste åren, under det att svinbesättningen ånyo förklarats smittad av nysjsjuka. Någon livdjursförsäljning har därför icke kunnat ske därifrån. Detta har medfört, att kostnaderna för saneringen icke kunnat betalas av svinbesättningen. Viss del av skulderna vid gården hänför sig till byggnadsreparationer och maskininvesteringar.

Vid Stenstugu försöksgård översteg skulderna fordringarna den 1 juli 1954 med 32 000 kronor, med vilket belopp gårdens stat skulle behöva överskridas. Det till driftskostnader vid gården under tiden den 14 mars—den 30 juni 1954 anvisade beloppet å 12 000 kronor kunde ej förslå, då det under denna tid knappast inflöt några inkomster. Bland annat blev vissa inköp av konstgödsel och utsäde nödvändiga under perioden.

Försöksverksamheten vid de statliga försöksgårdarna. Kommittén anför inledningsvis, att kommittén beträffande försöksgårdarnas arbetsuppgifter helt kan ansluta sig till den uppfattning, som nu ligger till grund för utformningen av verksamheten vid gårdarna.

Kommitténs förslag innebär till en början, att de försöksprogram, som högskolestyrelsen årligen fastställer för de statliga försöksgårdarna, i fortsättningen skall ersättas med ett gemensamt program för samtliga försöksgårdar och statens jordbruksförsöks verksamhet. I detta program bör även infogas verksamheten inom jordbruksavdelningen vid Röbbäcksdalen. Till stöd för förslaget anföres, att den avgjort dominerande delen av för-

söken vid gårdarna utgöres av jordbruksförsök. Vid sidan av denna verksamhet och parallellt med denna löper i landets olika delar statens jordbruksförsöks egen verksamhet dels genom fasta försöksstationer och försöksfält, dels genom att anstalten i samarbete med hushållningssällskapen låter utlägga s. k. skrivelseförsök. Kommittén framhåller, att erfarenheten visat, att en fullgod effekt kan erhållas först om en god samordning mellan dessa båda verksamhetsformer förekommer. En försöksserie vid en försöksgård får exempelvis sitt fulla värde först sedan resultaten kunnat verifieras genom försök på annat håll inom det distrikt, där gården är belägen. Å andra sidan vinner de genom andra försök uppnådda resultaten ofta i värde, om de kan kompletteras med resultat, erhållna under de strängt kontrollerade betingelser, som en försöksgård medger. Möjligheterna i organisatoriskt avseende till en fullgod samordning mellan de bägge verksamhetsformerna är för närvarande icke helt tillfredsställande, och de önskemål, som låg till grund för den nuvarande försöksverksamheten, har sålunda icke helt förverkligats. Visserligen uppgöres försöksgårdarnas program såvitt gäller jordbruksförsöken efter samråd med statens jordbruksförsök. Det innebär emellertid en viss fara för splittring, att programmen är skilda och fastställes var för sig. Möjligheterna att här ingripa samordnande är begränsade. Kommittén betonar särskilt den fördelen med ett gemensamt program, att gårdarnas verksamhet kommer i närmare kontakt med den övriga inom distriktet bedrivna statliga försöksverksamheten och därmed med hela bygden. De nuvarande bristerna i detta hänseende har ofta påtalats av försöksgårdsföreståndarna.

Rörande det gemensamma försöksprogrammet anför kommittén slutligen, att — om de statliga försöksgårdarnas verksamhet samordnas med statens jordbruksförsöks verksamhet på sätt kommittén föreslagit — försöksgårdarnas verksamhet bör kunna bli bättre avstämd även mot den lokala, av hushållningssällskapen bedrivna statsunderstödda försöksverksamheten och erhålla ett bättre samarbete med denna, vilket bör medföra, att gårdarna erhåller en bättre lokal anknytning. För att ytterligare åstadkomma en god fortlöpande kontakt mellan de statliga försöksgårdarna och hushållningssällskapens lokala försöksverksamhet skulle det vara önskvärt, om möjlighet kunde beredas försöksgårdsföreståndarna att närvara och yttra sig vid sammanträdena i sällskapens försökskommittéer.

Beträffande försöksgårdarnas personal föreslår kommittén, att försöksgårdsföreståndarna och övrig försökspersonal vid gårdarna, inklusive försökspersonalen vid jordbruksförsöksavdelningen i Röbbäcksdalen, organisatoriskt skall sammanföras med statens jordbruksförsöks personal. Enligt kommitténs uppfattning måste nämligen vid ett genomförande av den föreslagna samordningen av verksamheten fordringarna på ett gott samarbete mellan anstalten och gårdarna bli ännu större än hittills. Kommittén crinrar om att tidigare i viss utsträckning ett utbyte av tjänster ägt rum på så sätt att personer, som innehaft tjänster vid gårdarna, temporärt överförts till statens jordbruksförsök och vid behov ersatts med andra personer, vilka

då avlönats ur statens jordbruksförsöks avlöningsanslag. Sådana omdispositioner bör enligt kommitténs uppfattning få förekomma även i fortsättningen, för att ge ökad smidighet åt organisationen. Vidare framhålles, att en försöksgårdsföreståndare, som leder verksamheten vid en viss försöksgård, efter hand förvärvar stor erfarenhet av de problem, gården bearbetar. Denna erfarenhet kan på ett ändamålsenligt sätt nyttiggöras genom att föreståndaren i fråga anförtros ledningen även av sådana försöksserier utanför gården, som är avsedda att belysa ifrågasvarande speciella problem. Ett sådant utnyttjande av föreståndarnas fackkunskaper synes vara ägnat att ge hela försöksverksamheten en ökad effektivitet. I fråga om de föreslagna organisatoriska förändringarna beträffande personalen framhålles slutligen i promemorian, att dessa givetvis icke berör forskningspersonalen vid Wiad eller den assistent vid Öjebyns försöksgård, som avlönas av statens husdjursförsök.

Kommitténs förslag, i vad detsamma avser personalen, innebär vidare, att de nuvarande assistenttjänsterna vid försöksgårdarna skall utbytas mot tjänster som försökstekniker i lönegrad 19. Detta gäller icke vid Wiad och icke heller Röbbäcksdalen, där utbyggnaden enligt kommittén bör fortgå i enlighet med Röbbäcksdalsutredningens förslag. Såsom skäl för sitt förslag anför kommittén följande.

I ledningen för varje statlig försöksgård finnes för närvarande — med undantag av Wiad och Röbbäcksdalen — en försöksgårdsföreståndare i lönegrad 31 och en assistent vanligen i lönegrad 25. Båda dessa tjänstemän förutsattes vara agronomutbildade. När denna organisationstyp vid 1930-talets början tillskapades, synes man ha räknat med att kompletteringsarbeten till fältförsöken i form av laboratorieundersökningar och statistiska bearbetningar skulle utföras vid gårdarna i större utsträckning än vad senare blivit fallet, sedan särskilda arbetsorgan tillskapats vid Ultuna för dessa arbetsuppgifter. Med den utveckling, som skett, och med utgångspunkt från de arbetsuppgifter, som gårdarna efter hand fått, anser kommittén det icke erforderligt och i viss mån icke heller lämpligt med två agronomutbildade stationära befattningshavare på varje försöksgård. Kommittén vill i sammanhanget för övrigt framföra, att det under de senaste åren visat sig föreligga vissa svårigheter att rekrytera assistentbefattningarna vid försöksgårdarna. Sedan den nu gällande försöksgårdsorganisationen fastställdes, har utbildningen på lantbruksområdet delvis omlagts. Agronomutbildningen är betydligt mera omfattande än tidigare. Samtidigt har utbildningen vid driftsledarkursen i Alnarp tillkommit. Kommittén anser, att en lämpligare avvägd personalorganisation erhålles vid försöksgårdarna, om föreståndaren i stället för en agronomutbildad assistent erhåller en försökstekniker som biträde. Denne bör vara lantmästare eller ha liknande utbildning.

I anslutning till kommitténs sistberörda förslag anföres i promemorian att det, om den föreslagna omorganisationen genomföres, under vissa omständigheter kan visa sig önskvärt med en förstärkning av den vetenskapliga arbetskraften vid vissa gårdar. I sådana fall bör det enligt kommittén ankomma på statens jordbruksförsök att avdela en assistent för tjänstgöring å gården under kortare eller längre tid. Denna anordning bör även kunna bi-

draga till en viss förstärkning av underlaget för rekrytering av försöksgårdsståndare. I detta sammanhang föreslår kommittén, att gällande stadga för de lägre lantbruksundervisningsanstalterna (SFS 1951: 663) ändras så, att försöksgårdarna under sommaren skall kunna tillföras kvalificerad arbetskraft genom att ämneslärare vid lantmannaskola tilldelas fyllnadstjänstgöring vid försöksgård. Detta bör enligt kommittén även kunna medföra nytta såväl för läraren som för kontakten mellan skolorna och försöksgårdarna.

Det föreslagna utbytet av försöksgårdarnas assistenttjänster mot försöksteknikertjänster synes enligt kommittén böra ske successivt, allt eftersom de nuvarande innehavarna av tjänsterna lämnar dessa. Assistenttjänsterna vid Öjebyn och Offer är för närvarande vakanta och kan följaktligen redan nu utbytas. Kommittén föreslår vidare, att en försöksteknikertjänst i lönegrad Ce 19 inrättas vid Lanna samt att innehavaren av den nuvarande assistenttjänsten, vilken åtnjuter arvode motsvarande lönegrad 25, förordnas å den nya tjänsten, varutöver han bör erhålla ett arvode, motsvarande skillnaden mellan lönegraderna Ce 19 och Ce 25.

I fråga om kostnaderna för försöksverksamheten vid försöksgårdarna anför kommittén, att dessa så långt som möjligt bör hållas helt skilda från gårdarnas driftsekonomi. Enligt kommitténs mening bör försöksverksamheten i princip anses som inhyrd på försöksgårdarna. För närvarande täckes icke försökskostnaderna av de medel, som anvisas för försöksverksamheten. Sålunda utgår icke någon ersättning till gårdarna som sådana för det intrång, försöksverksamheten förorsakar i jordbruksdriften. Vidare belastas de för försöksverksamheten avsedda medlen i regel icke med kostnader för inköp av maskiner och andra dyrbarare inventarier för sistnämnda verksamhet. Dessa kostnader belastar i stället gårdarnas investeringsanslag. Kommittén föreslår, att intrångsersättning i fortsättningen skall utbetalas av de medel, som anvisas till försöksverksamheten. Beträffande beräkningen av en dylik ersättning framhålles i promemorian, att det skulle föra alltför långt att söka åstadkomma någon differentiering med hänsyn till graden av intrång. På grundval av inom kommittén gjorda beräkningar med utgångspunkt från erfarenheter, erhållna vid vissa försöksgårdar och fasta försöksstationer, föreslår kommittén därför, att ersättningsbeloppet tills vidare skall fastställas till 100 kronor per försök. Då gårdarnas försöksverksamhet för närvarande omsluter cirka 300 försök, skulle medelsbehovet för försöksverksamheten öka med 30 000 kronor, medan motsvarande vinst skulle göras å gårdsdriftssidan. Enligt kommitténs mening bör även kostnaderna för investeringar för försöksverksamheten skiljas från investeringar, erforderliga för gårdsdriften. Av tillgängligt totalt årligt investeringsanslag torde i runt tal 15 000 kronor böra falla på försöksverksamheten och sålunda särskilt utskiljas.

I promemorian framhålles vidare i fråga om försöksverksamhetens finansiering, att förslaget om en mera fullständig samordning mellan försöksgårdarnas jordbruksförsöksverksamhet och statens jordbruksförsöks egen verksamhet bör åtföljas av ett sammanförande även av de anslag, genom

vilka respektive verksamheter finansieras. Sålunda synes hela det belopp, som anvisas för den direkta försöksverksamheten, böra sammanföras med statens jordbruksförsöks anslag till fast försöksverksamhet. Det torde få ankomma på överinspektören att efter samråd med statens jordbruksförsök och efter granskning av inkomna förslag till försöksplaner uppgöra plan för fördelning av tillgängliga medel mellan respektive försöksgårdar. Beslut om fördelning bör därefter meddelas av högskolestyrelsen.

Slutligen anför kommittén beträffande kostnaderna för försöksverksamheten, att den del av försöksgårdarnas investeringsanslag, som faller på försöksverksamheten, bör sammanföras med statens jordbruksförsöks materiellanslag. Försöksgårdarnas behov av nya inventarier och maskiner för jordbruksförsöksverksamheten bör därefter täckas ur detta anslag, vilket — med utgångspunkt från vad som nyss anfördes angående utskiljandet av dessa kostnader — bör uppräknas med 15 000 kronor.

Vad angår vid försöksgårdarna bedriven försöksverksamhet av annat slag än jordbruksförsöksverksamhet framhålles i promemorian att, när någon anstalt eller institution placerar försök vid någon av försöksgårdarna, ordningen i administrativt och ekonomiskt avseende bör vara densamma, som i det föregående föreslagits för jordbruksförsöken. Sålunda bör försöken i fråga infogas i arbetsprogrammet för vederbörande anstalt eller institution, som då har möjlighet, bland annat, att samordna verksamheten vid gården med annan eventuell liknande verksamhet inom respektive distrikt. Anstalten eller institutionen har att till gården betala full ersättning inklusive inträngsersättning för försöken. Storleken av denna ersättning torde få avgöras från fall till fall. Det bör enligt kommittén i tveksamma fall få ankomma på överinspektören eller i sista hand högskolestyrelsen att pröva, huruvida visst försök kan förläggas till en försöksgård, ävensom att besluta om ersättningen därför. Om någon anstalts eller institutions verksamhet vid en försöksgård får större omfattning eller förhållandena i övrigt så kräver, bör särskild arbetskraft avdelas av anstalten eller institutionen för arbete vid gården.

I sitt förslag beträffande försöksverksamheten vid de statliga försöksgårdarna betonar kommittén slutligen betydelsen av att denna verksamhet har bästa möjliga kontakt med det praktiska jordbruket i de orter, som de olika försöksgårdarna representerar. Denna kontakt skulle ytterligare kunna förstärkas och bygdens intresse för gårdarnas försöksverksamhet ytterligare ökas, om representanter för det praktiska jordbruket i orten bereddes tillfälle att närmare följa försöksverksamheten och framföra synpunkter vid dess planläggning. Såsom framgår av den följande redogörelsen föreslår kommittén, att för varje försöksgård skall inrättas en särskild rådgivande nämnd, bestående av två av hushållningssällskapet i länet utsedda praktiska jordbrukare med uppgift att söka skapa bästa möjliga garantier för att jordbruksdriften vid försöksgårdarna får en ändamålsenlig planläggning och utformning. Enligt kommitténs uppfattning bör denna nämnd även ha till uppgift att följa försöksverksam-

heten och samtidigt medverka till bästa möjliga kontakt mellan verksamheten i fråga och bygdens praktiska jordbruk.

Den praktiska jordbruksdriften vid de statliga försöksgårdarna. I promemorian anföres inledningsvis, att den direkta jordbruksdriften vid försöksgårdarna på grund av den omfattande försöksverksamheten och det intrång denna försäkrar icke blir direkt jämförbar med driften vid ett vanligt praktiskt jordbruk. Enligt kommitténs mening är det av största vikt, att försöksgårdsdriften upplägges så rationellt och ekonomiskt som möjligt inom den ram, som de egenartade förutsättningarna skapar. I detta hänseende har utan tveivel förekommit vissa brister, vilka till en del har sin grund i mindre lämplig organisation. Av denna anledning har kommittén framlagt vissa förslag till organisatoriska förändringar. Sålunda föreslås till en början, att driftsplaner årligen skall uppgöras för försöksgårdarna, för att den ekonomiska driften vid dessa skall kunna följas och bedömas. Dessa planer bör överlämnas till ekonomidirektören före en viss tidpunkt, som högskolestyrelsen bestämmer. För att man vid uppgörandet av planerna skall kunna tillgodogöra sig den erfarenhet, som finnes av allmänt praktiskt jordbruk i bygden, föreslår kommittén, att vid varje gård skall inrättas en särskild nämnd, bestående av två framstående praktiska jordbrukare, utsedda av hushållningssällskapet i länet. Dessa bör vidare ha möjlighet att i rådgivande syfte kontinuerligt följa den praktiska jordbruksdriften vid gården. Ledamöterna bör jämväl, såsom anförts i det föregående, beredas möjlighet att framföra synpunkter i fråga om försöksverksamhetens planläggning samt att följa denna verksamhets gång. Även vid Wiad bör inrättas en dylik nämnd i vilken, då försöksgårdsföreståndare saknas, bör ingå den vid Wiad placerade laboratorn. Vid Röbbäcksdalen bör nämnden utgöras av förutom statsagronomen den ledamot, som Västerbottens läns hushållningssällskap enligt Röbbäcksdalsutredningens förslag bör utse i den rådgivande nämnden för försöksverksamheten, samt av ytterligare en av nämnda hushållningssällskap utsedd ledamot. Vid de gårdar, där driftsledare enligt förslag, för vilka redogöres i det följande, skall finnas, bör denne utan att vara ledamot delta i nämndens sammanträden och där föredraga ärenden, som gäller gårdsdriften. Ersättning till de av sällskapen utsedda ledamöterna förutsätter kommittén skola utgå enligt kommittékungörelsen och bestridas av jordbruksdriften. Kostnaderna för nämndernas verksamhet beräknas komma att uppgå till cirka 5 000 kronor för år.

I fråga om gårdsdriftens personalfrågor anför kommittén, att en betydande svårighet vid tillsättande av föreståndartjänsterna vid försöksgårdarna ligger i att finna personer, som å ena sidan besitter ingående kunskaper i och erfarenhet av försöksverksamhet samt å andra sidan har tillräcklig erfarenhet av praktisk-ekonomisk jordbruksdrift. Då denna svårighet synes tilltaga, har kommittén övervägt möjligheten att efter hand vid de olika gårdarna uppdelade ledningen av försöksverksamheten och gårdsdriften på olika befattningshavare, såsom skett vid Wiad och Röbbäcksdalen.

Flertalet av de nuvarande gårdarna är emellertid alltför små för en sådan organisationsform. Ett undantag utgör driftsenheten Öjebyn med Brännberg. Dels är den brukade arealen här relativt omfattande, dels kan man vänta, att försöksverksamheten, sedan den nya ekonomibyggnaden nu uppförts och husdjursförsök i planerad omfattning kan påbörjas, blir större och mera skiftande och därför mera krävande än vid de flesta andra försöksgårdar. Med hänsyn härtill föreslår kommittén, att vid gårdarna i fråga skall inrättas en driftsledartjänst i lönegrad 21 samt att föreståndarens direkta befattning med gårdsdriften skall upphöra. I samband därmed bör det särskilda arvode å 2 000 kronor till försöksgårdsföreståndaren för förvaltningen av Brännberg indragas. Vidare bör man kunna räkna med att gårdens egna kostnader för arbetskraft minskar med ett belopp, som motsvarar driftsledarens lön.

Beträffande personalen föreslår kommittén slutligen, att driftsledartjänsten vid Wiad skall höjas från lönegrad 18 till 21.

I promemorian behandlas vidare försöksgårdarnas bokförings- och redovisningsfrågor. Kommittén framhåller därvid såsom ofrånkomligt, att lantbruksbokföring skall göras obligatorisk vid gårdarna. Förutom en bättre överblick över gårdarnas ekonomi bör härigenom och genom kontakt med lantbruksbokföringsbyråerna bland annat kunna erhållas värdefulla uppgifter om hur gårdarnas driftsresultat utfaller i jämförelse med vanliga praktiska jordbruk, som arbetar under jämförbara yttre förutsättningar. Till stöd för förslaget anföres vidare följande.

Den nuvarande bokföringen är mycket enkelt upplagd och består till sin väsentliga del i förandet av inkomst- och utgiftsjournaler. Några skulder får i princip ej överföras till följande budgetår och eventuellt föreliggande överskott i förhållande till fastställd stat indrages till statsverket. Avsikten torde vara att klart avgränsa varje budgetårs ekonomi för sig. Då emellertid några inventeringar av lager o. d. ej göres vid budgetårsskiftena och ej heller andra förändringar i lantbrukskapitalet bedömes, ger bokföringen ingen överblick årsvis av gårdarnas ekonomiska ställning och årsresultat. Ej heller göres vid bokföringen någon uppdelning på olika driftsgrenar, varför dessas enskilda inverkan på totalekonomien icke kan bedömas. Enligt kommitténs uppfattning föreligger här allvarliga brister. En avgjord förutsättning för att gårdarnas ekonomi skall kunna hållas under tillräcklig kontroll synes vara, att bokföringssystemet omläggas så, att dels fullständiga bokslut kan göras, grundade på efter årliga inventeringar uppgjorda in- och utgående balansräkningar, dels överblick kan erhållas över de olika driftsgrenarnas resultat.

Den föreslagna bokföringen kommer enligt kommittén att medföra ett i viss mån ökat kontorsarbete. Det torde därför i fortsättningen böra förutsättas, att föreståndare och driftsledare med ersättning från gårdsdriften skall kunna anlita nödig skriv-, räkne- och bokföringshjälp. Redogöransvaret för gårdsdriftens ekonomi och ansvaret för bokföringen bör i fortsättningen liksom nu åvila försöksgårdsföreståndaren eller driftsledaren, där sådan finnes.

Vad angår de med jordbruksdriften sammanhängande budgetfrå-

gorna erinrar kommittén om att försöksgårdsverksamheten i viss mån betraktas som en enhet vid beviljandet av anslag, varefter högskolestyrelsen, med utgångspunkt från anslagen i fråga och sedan föreståndarnas och driftsledarnas synpunkter inhämtats, fastställer stater för de enskilda gårdarna. I fortsättningen bör beräkningar av överskott respektive underskott å jordbruksdriften grundas jämväl på den av kommittén föreslagna driftsplanen. Beräkningarna bör dessutom avse överskott respektive underskott enligt lantbruksbokföringen, d. v. s. siffrorna bör i motsats till vad som nu är fallet vara beräknade under hänsynstagande till gårdarnas ställning i avseende å in- och utgående balans. Kommittén erinrar vidare om att medel till investeringar för närvarande anvisas bland annat till nyinköp av maskiner och inventarier. Enligt kommitténs mening bör i fortsättningen utgifter för vidmakthållande och normal förnyelse av gårdarnas inventariebestånd bestridas av jordbruksdriften. Endast för sådana investeringar, som innebär en påtaglig höjning av lantbrukskapitalet, bör särskilda investeringsanslag beviljas. Hit bör sålunda höra, förutom byggnader, endast nydikning, första gångsinköp av dyrbarare maskiner o. s. v.

I övrigt föreslår kommittén vid behandlingen av förevarande budgetfrågor, att varje gård skall få möjlighet att disponera ett visst stående driftskapital. Därigenom skulle vissa med nuvarande redovisningssystem förenade olägenheter kunna avhjälpas. Angående dessa olägenheter anföres i promemorian i huvudsak följande.

De nuvarande redovisningsprinciperna, vilka innebär, att skulder i princip icke får överföras till efterföljande budgetår och att eventuellt uppkommande överskott indrages till statsverket, medför ett stelt och olämpligt system för jordbruksdriften vid försöksgårdarna. Emedan en jordbruksdrifts ekonomiska resultat alltid är starkt beroende av ett stort antal okontrollerade faktorer, medförande att resultatet ifråga endast i stora drag kan beräknas på förhand, är det för försöksgårdarna icke utom i enstaka undantagsfall möjligt att helt följa uppgjorda stater. Om resultatet blir sämre än vad staten utvisar, råkar gårdarna vid budgetårets slut i ekonomiska svårigheter. Det för avhjälpande av sådana svårigheter under senare år disponerade beloppet å 20 000 kronor har i förhållande till gårdarnas sammanlagda årsomsättning varit mycket litet. Det förhållandet å andra sidan att ett under ett gynnsamt år uppkommet driftsöverskott vid årets slut indrages till statsverket och icke kan disponeras av gården för att täcka underskottet under följande sämre år eller för önskvärda investeringar och förbättringar har icke stimulerat försöksgårdsföreståndarna och driftsledarna till ekonomisk planering på längre sikt. Slutligen medför det nuvarande redovisningssystemet, att gårdarna vid budgetårets början, vilken infaller under en förhållandevis inkomstfattig tid av året, ofta lider brist på betalningsmedel och tvingas göra skulder.

Enligt kommitténs förslag bör driftskapitalet få fritt disponeras i utjämnande syfte på så sätt, att detsamma under år med sämre driftsresultat kan delvis eller helt tagas i anspråk och under år med bättre driftsresultat återställas. På längre sikt bör kapitalet givetvis icke förbrukas utan bibehållas vid i huvudsak oförändrad storlek. Genom att driftskapital disponeras, bör

lagerinköp kunna ske vid ur prissynpunkt gynnsamma tider och utan anlåtande av krediter. Vidare kan tidpunkten för försäljning av exempelvis pannmål och slaktdjur göras oberoende av gårdens aktuella behov av kontanta medel och i stället avpassa efter rådande prisläge. Enligt kommitténs mening bör sålunda tillgången till driftskapital avsevärt medverka till förbättrat ekonomiskt driftsresultat.

Kommittén, som anser, att man vid bedömningen av driftskapitalets storlek bör utgå från gårdsdriftens årliga omslutning i medeltal, anför att kapitalet — med hänsyn till de stark växlande driftsresultaten — icke bör vara mindre än 25 procent av årsomslutningens medeltal. Då enligt kommitténs beräkningar omslutningen vid samtliga gårdar synes komma att uppgå till cirka 1 600 000 kronor under budgetåret 1955/56, skulle ett driftskapital av 400 000 kronor vara erforderligt. Kommittén föreslår, att detta belopp skall ställas till förfogande i form av ett reservationsanslag vid ingången av sistnämnda budgetår för att därefter fördelas på de olika gårdarna i relation till dessas årsomsättning.

Angående det ekonomiska driftsresultatet vid försöksgårdarna framhåller kommittén, att en säker förhandsbedömning av detta resultat, efter det att de av kommittén föreslagna rationaliseringsåtgärderna vidtagits, givetvis är vanskelig att göra. Kommittén anser emellertid, att gårdarnas löpande sammanlagda inkomster och utgifter efter omorganiseringen skall kunna totalt sett balansera jämnt. Vid de enskilda gårdarna måste man givetvis liksom nu räkna med vissa årliga över- eller underskott å driften. Kommittén har vid övervägandet av frågan först sökt bedöma det hittillsvarande driftsresultatet och därefter korrigerat detta med kostnad för och beräknad vinst av de föreslagna organisatoriska förändringarna. Härom anföres i promemorian i huvudsak följande.

Under tiden 1950—1954 har man vid uppgörandet av de preliminära satterna räknat med att gårdsdriften sammanlagt skall lämna ett överskott av 38 275 kronor i medeltal för år. Denna siffra har emellertid, som framgår av den föregående redogörelsen, icke på något sätt kunnat hållas. Under alla åren har den årliga reservfonden eller sammanlagt 80 000 kronor helt måst tagas i anspråk, varjämte efter särskilda framställningar ett belopp av tillhoppa 285 400 kronor ytterligare beviljats för gårdsdriftens räkning. Härtill kommer, att man för gårdsdriftens räkning vid utgången av budgetåret 1953/54 häftade i skuld för ett sammanlagt belopp av 152 200 kronor. Gårdsdriften har sålunda under den nu diskuterade fyraårsperioden i stället för att lämna ett årligt överskott å 38 275 kronor medfört ett underskott av i medeltal

$$80\,000 + 285\,400 + 152\,200 - 38\,275 = 91\,125 \text{ kronor för år.}$$

4

Ifrågavarande siffra är emellertid starkt influerad — förutom av de särskilda förhållandena vid Öjehyn — av att Wiads försöksgård övertagits omedelbart före periodens början med mycket små kapitaltillgångar samt av att Röbbäcksdalens och Stenstugu försöksgårdar startats under perioden, delvis utan driftskapital. För nu löpande budgetår har högskolestyrelsen räknat med att gårdarna skall ge ett driftsunderskott av 14 400 kronor. Enligt försöksgårdsförändringarnas petita för nästa budgetår skulle gårdsdriften, om siffran korrigeras med ett belopp för den sista lantarbetarlöneshöj-

ningen av 29 400 kronor, lämna ett underskott av 19 400 kronor. Kommittén har kommit fram till att sistnämnda siffra är den mest sannolika. Driftsunderskottet vid gårdarna under den närmaste framtiden bör sålunda vid oförändrad organisation approximativt kunna sättas till 19 400 kronor.

Om de föreslagna organisatoriska förändringarna vidtages, inverkar detta på sistnämnda belopp på följande sätt. Genom att gårdarna erhåller ersättning från försöksverksamheten för intrång, tillföres de 30 000 kronor. Vidare bör Öjebyns försöksgård genom att den tillföres en driftsledare kunna minska sina utgifter för arbetskraft med i runt tal 12 000 kronor. Å andra sidan åsamkas gårdarna viss kostnad för driftsnämnderna, vilken beräknats till 5 000 kronor per år. Vidare tillkommer kostnader för extra arbetskraft i samband med övergång till lantbruksbokföring, vilka kostnader kan beräknas uppgå till i medeltal 2 000 kronor per gård och år eller 16 000 kronor sammanlagt. Slutligen skall gårdarna enligt förslaget i fortsättningsen svara för vissa kostnader för ersättningsinköp av maskiner och inventarier, vilka nu betalas av investeringsanslaget. Härigenom torde gårdsdriften komma att fördyras med i runt tal 30 000 kronor per år. Genom omorganisationen skulle av nu nämnda skäl en ökad belastning å jordbruksdriften med $(30\,000 + 12\,000 - 5\,000 - 16\,000 - 30\,000 =)$ 9 000 kronor per år uppkomma. Jordbruksdriften skulle alltså efter omorganisationen, om beräkningarna stannar här, gå med ett årligt underskott av $(19\,400 + 9\,000 =)$ 28 400 kronor. Kommittén räknar emellertid med att den föreslagna omorganisationen skall medföra vissa icke obetydliga rationaliseringsvinster. Det bör därvid vara berättigat att antaga, att gårdsdriften i fortsättning ej skall medföra några underskott.

I anslutning till sina beräkningar av det ekonomiska driftsresultatet anför kommittén, att det — med hänsyn dels till att försöksgårdarna icke belastas med räntekostnader för vare sig fastighets- eller driftskapital, dels till att driftsledning tillhandahålles gårdarna utan kostnad för deras jordbruksdrift — kan synas egendomligt, att gårdarna även sedan försöksverksamheten betalar full ersättning för intrång, icke kan beräknas lämna något som helst överskott. I promemorian framhålles emellertid, att gårdarna i flera hänseenden arbetar under i viss mån speciella förhållanden. Sålunda är Ugerup en ren sandjordsgård, där växtodlingsbetingelserna i vissa hänseenden är extrema. Flahult och Brännberg är däremot myrjordsgårdar. Dessa tre gårdar jämte Lanna är vidare i fullständig avsaknad av skog. Öjebyn, Brännberg och Flahult arbetar under utsatta klimatiska förhållanden. Samtliga gårdar har en mycket hög besöksfrekvens, vilket bland annat förutsätter en relativt kostnadskrävande puts. Slutligen har det ansetts, att gårdarna måste ha en relativt kvalificerad arbetarstam, vilket medfört, att lantarbetaravtalen för gårdarna ligger något högre än de allmänna kollektivavtalen. Samtliga dessa förhållanden medför extra belastning på gårdarnas ekonomi. Beträffande jordbruksdriften vid de enskilda gårdarna erinrar kommittén slutligen om att högskolestyrelsen igångsatt särskilda utredningar för att belysa hithörande spörsmål, vilka därför icke behandlats av kommittén. Emellertid framhålles såsom önskvärt, att frågan om försöksgården Brännbergs fortsatta användning och organisation snarast överses.

Härefter beröres i promemorian frågan om den centrala ledning-

en av försöksgårdarnas ekonomi. Kommittén föreslår, att denna ledning liksom hittills skall utövas av ekonomidirektören vid lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök. Med hänsyn till dennes stora arbetsbörda och skiftande arbetsuppgifter föreligger emellertid enligt kommittén behov av en särskild arbetskraft på högskolans kansli för handläggning av de ärenden, som gäller gårdarnas ekonomi och förvaltning. Vederbörande, som bör ha jordbruksekonomisk utbildning och god erfarenhet av praktisk jordbruksförvaltning, skall ha till uppgift att ingående följa förhållandena på de olika försöksgårdarna, att tjänstgöra som ekonomisk övervakare och rådgivare samt att ur jordbruksekonomisk synpunkt genomgå och granska förslagen till driftsplaner ävensom boksluten. Kommittén ifrågasätter, om det på längre sikt och under nuvarande förhållanden är erforderligt, att en medhjälpare med full tjänstgöringstid anställs för ifrågasvarande arbetsuppgifter. Under den närmaste tiden torde det dock, bland annat med hänsyn till den föreslagna omorganisationen, behövas en heltidsanställd arbetskraft. Genom nedläggandet av Sunderbyns försöksgård och Brännbergs sammanförande med Öjebyn är för närvarande en tjänst som försöksgårdsföreståndare i lönegrad Ce 31 vakant. Kommittén föreslår, att dessa löne-medel tills vidare får utnyttjas, högst med det belopp, vartill lönen i sagda lönegrad uppgår, till avlöning åt den föreslagne medhjälparen åt ekonomidirektören.

Kommittén som föreslår, att den nya organisationen i huvudsak skall genomföras fr. o. m. budgetåret 1955/56, anför slutligen beträffande det nya systemets ekonomiska konsekvenser, att systemet redan första året totalt medför en minskning av utgifterna med cirka 27 000 kronor. Kommittén räknar därvid med att avlöningskostnaderna ökar med cirka 2 100 kronor genom utbyte av assistenttjänsterna vid Offer och Öjebyn mot försöksteknikertjänster, inrättande av en driftsledartjänst vid Öjebyn samt uppflyttning av driftsledartjänsten vid Wiad till lönegrad 21. Skulle systemet med försökstekniker genomföras i sin helhet redan första året, minskar avlöningskostnaderna i stället med sammanlagt omkring 10 400 kronor. För försöksverksamheten medför förslaget om intrångsersättning en ökad utgift med cirka 30 000 kronor. Försöksverksamheten kommer vidare att ytterligare belastas med cirka 15 000 kronor för investeringar. Å andra sidan skulle minskning ske med (61 000 — 15 000 =) 46 000 kronor i fråga om för investeringar avsedda medel, vartill kommer en minskning med 28 400 kronor genom rationaliseringar i jordbruksdriften.

I detta sammanhang anföres i promemorian, att kommittén förutsätter, att högskolestyrelsen gör framställning om medel för att likvidera de i det föregående angivna skulderna vid försöksgårdarna. I den mån underskott å verksamheten skulle uppkomma under budgetåret 1954/55 i förhållande till gällande stater, förutsätter kommittén, att högskolestyrelsen gör framställning om medel för detta eventuella underskotts täckande. Kommittén räknar således med att försöksgårdsverksamheten vid det nya systemets införande icke belastas med skulder.

De i det föregående redovisade förslagen till viss omorganisation av de statliga försöksgårdarna har i huvudsak tillstyrkts av *lantbrukshögskolans försökskollegium* i förenämnda den 13 november 1954 avgivna yttrande. Endast på ett par punkter har kollegiet anfört avvikande mening. Enligt kollegiets mening synes det sålunda böra övervägas, om icke föreståndaren vid Öjebyn bör överföras till statens husdjursförsöks personalstat, då denna försöksgård avses skola få sin huvudsakligaste betydelse om husdjursförsöksgård. Kollegiet framhåller även, att det måste få ankomma på föreståndarna för statens jordbruksförsök och statens husdjursförsök att avgöra, i vilken mån och på vad sätt personalen vid försöksgårdarna skall anförtros sådana försöksuppgifter för försöksinstitutionernas räkning, som ligger utanför gårdarnas ordinarie verksamhet.

Beträffande förslaget att utbyta assistenttjänsterna vid gårdarna mot tjänster som försökstekniker framhåller kollegiet, att de nuvarande assistenttjänsterna inneburit en god och önskvärd utbildning för blivande försöksgårdsföreståndare och att det synes kollegiet angeläget, att rekryteringsmöjligheterna för dessa krävande tjänster ej försämrats. Kollegiet ifrågasätter därför, om ej nuvarande assistenttjänster i viss utsträckning bör bibehållas. Om kommitténs förslag skulle bifallas, föreslår kollegiet, att i varje fall vissa av tjänsterna förändras till dylika, avsedda för agronomer med reglerad befordringsgång. I fråga om personalen betonar kollegiet slutligen nödvändigheten av att särskilda kontorsbiträdestjänster inrättas vid de olika försöksgårdarna.

Försökskollegiet ifrågasätter vidare lämpligheten av att inrätta de av kommittén föreslagna rådgivande nämnderna med hänsyn till svårigheten att avgränsa dessas befogenheter såväl gentemot den centrala ledningen som i förhållande till försöksgårdsföreståndarnas arbetsuppgifter. Det torde enligt kollegiet även kunna ifrågasättas, om de små driftsenheter, som de olika försöksgårdarna utgör, erfordrar särskilda nämnder. Enligt försöksgårdsföreståndarnas uppfattning bör nämnderna enbart få till uppgift att utgöra ett kontaktorgan med mera avlägset belägna delar av de jordbruksområden, för vilka försöksgårdarna i första hand arbetar. Driftsledningen bör givetvis i första hand tillkomma försöksgårdsföreståndaren, vartill för den centrala ekonomiska ledningen bör kunna finnas en särskild nämnd för gårdarna, förslagsvis sammansatt av en representant för högskolestyrelsen, den föreslagne medhjälparen åt ekonomidirektören samt föreståndarna för de båda centrala försöksinstitutionerna.

Anslagsäskanden av styrelsen för lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök

Yrkanden. I skrivelsen den 17 november 1954 hemställer *styrelsen för lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök*, att lantbrukshögskolans avlöningsanslag, omkostnadsanslag och materielanslag för försöksgårdsverksamheten under budgetåret 1955/56 skall höjas med respektive 51 076, 2 500

och 79 200 kronor. Högskolestyrelsen hemställer vidare, att det till Lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök: Statens försöksgårdar anvisade förslagsanslaget, vilket för innevarande budgetår uppförts med 407 000 kronor, skall utgå samt att i stället under rubriken Lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök: Jordbruksdriften vid statens försöksgårdar skall anvisas ett reservationsanslag av 498 800 kronor. Slutligen hemställer högskolestyrelsen, att det för innevarande budgetår under rubriken Lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök: Bidrag till fast försöksverksamhet m. m. anvisade reservationsanslaget för försöksgårdsverksamheten skall uppräknas med 215 396 kronor samt att anslaget i fortsättningen skall uppföras under rubriken Lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök: Fast försöksverksamhet. Den närmare beräkningen av ifrågakvarande anslagsförändringar framgår av följande sammanställning.

	Ökning	Minskning
1. <i>Lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök: Avlöningar</i>		
a) 1 driftsledare i Ce 21 i st. för 1 jordbruksföreståndare i Ce 18 vid Wiad	1 752	
b) 1 driftsledare i Ce 21 vid Öjebyn	13 164	
c) Särskilt arvode för förvaltningen av Brännbergs försöksgård		2 000
d) 1 försökstekniker i Ce 19 i st. för 1 förste assistent i Ce 27 vid Öjebyn		6 408
e) 1 försökstekniker i Ce 19 i st. för 1 assistent i Ce 25 vid Offer		4 450
f) 1 försökstekniker i Ce 19 vid Lanna	10 452	
g) Särskilt arvode till försöksteknikern vid Lanna ...	4 152	
h) 1 förste assistent i Ce 27 vid Röbbäcksdalen	17 652	
i) 1 försökstekniker i Ce 19 vid Stenstugu	10 932	
j) 1 kontorsbiträde i Cf 4 — Ce 8 vid Röbbäcksdalen	5 880	
	+ 63 924	— 12 849
	+ 51 166	
2. <i>Lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök: Omkostnader</i>		
Reseersättning till viss personal vid Röbbäcksdalen ...	2 500	
3. <i>Lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök: Materiel m. m.</i>		
a) Institutioner och samlingar	41 700	
b) Försökskostnader och materiel vid statens jordbruksförsök	37 500	
	79 200	
4. <i>Lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök: Statens försöksgårdar</i>		407 000

	Ökning	Minskning
5. <i>Lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök: Jordbruksdriften vid statens försöksgårdar</i>		
a) Driftskapital	400 000	
b) Inventarier för jordbruksdriften vid Röbbäcksdalen	20 000	
c) Levande inventarier vid Röbbäcksdalen	15 000	
d) Inventarier till ekonomibyggnad vid Röbbäcksdalen	20 000	
e) Täckdikning vid Röbbäcksdalen	30 800	
f) Inköp av större inventarier vid försöksgårdarna ..	13 000	
	<hr/>	
	498 800	
6. <i>Lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök: Fast försöksverksamhet</i>		
a) Nuvarande kostnader för försöken	149 500	
b) Fast försöksverksamhet i det inre av Norrland ...	32 500	
c) Ersättning för intrång i jordbruksdriften	30 000	
d) Arvode motsvarande lön i lönegrad 25 till assistent vid Lanna		14 604
e) Utökad försöksverksamhet vid Stenstugu.....	18 000	
	<hr/>	
	+ 230 000	- 14 604
		<hr/>
		+ 215 396

M o t i v. 1 a—g. Beträffande dessa förslag hänvisar högskolestyrelsen till det kommittéförslag, för vilket redogjorts i det föregående.

1 h och j. Röbbäcksdalsutredningen har föreslagit att dessa tjänster skall inrättas fr. o. m. den 1 juli 1954. Med inrättandet av övriga utav utredningen föreslagna tjänster synes med hänsyn till att försöksanstaltens utbyggnad försenats kunna anstå till ett senare budgetår.

1 i. Enligt den promemoria (se prop. 1946: 316), vilken låg till grund för förvärvet av Stenstugu som försöksgård, skulle vid denna gård inrättas en assistenttjänst. I anslutning till kommittéförslaget föreslås nu en tjänst som försökstekniker i lönegrad Ce 19.

2. Röbbäcksdalsutredningen har föreslagit, att beloppet skall upptagas under statens jordbruksförsöks anslagspost till reseersättningar.

3 a. Beloppet motsvarar de beräknade kostnaderna för innevarande budgetår för forskningsverksamheten vid Wiad och äskas i enlighet med kommittéförslaget. I beloppet ingår jämväl ersättning för förhöjda lantarbetarlöner.

3 b. I beloppet ingår 15 000 kronor, som kommittén föreslagit för anskaffande av försöksinventarier vid de äldre gårdarna. Vidare ingår ett belopp av 20 000 kronor till försöksinventarier vid Stenstugu försöksgård samt 2 500 kronor till av Röbbäcksdalsutredningen föreslaget handbibliotek till Röbbäcksdalens försöksgård.

4 och 5 a. Beträffande dessa förslag hänvisas till kommittéförslaget.

5 b. Föreståndaren för försöksgården har i sina anslagsäskanden beräknat kostnaderna för ytterligare erforderliga jordbruksinventarier till 20 000 kro-

nor. Högskolestyrelsen anser en dylik komplettering av försöksgårdens inventarieuppsättning önskvärd. Anskaffandet av ifrågavarande inventarier är ägnat att minska utgifterna för manuell arbetskraft på gården.

5 c. Kostnaderna för anskaffande av levande inventarier har av Röbbäcksdalsutredningen beräknats till 60 000 kronor. Hittills har anvisats 45 000 kronor. Förslaget är helt i överensstämmelse med Röbbäcksdalsutredningens förslag.

5 d. Föreståndaren för försöksgården har beräknat kostnaderna för inventarier till ekonomibyggnaden till 40 000 kronor. Hittills har anvisats 20 000 kronor för ändamålet. Sedan ritningar över byggnaden nu granskats och anbud antagits, varigenom överblick över läget vunnits, hemställer högskolestyrelsen, att tilläggsbeloppet i sin helhet beviljas.

5 e. Beloppet avser kostnader för täckdikning av det fasta försöksfältet om 14,1 hektar åt de till försöksgården knutna filialerna. Kostnaderna har beräknats till 24 750 kronor. Härutöver erfordras 6 000 kronor till viss komplettering av den tidigare utförda dikningen. Det är enligt högskolestyrelsens mening angeläget, att dikningen nu fullföljes, sedan erfarenhet vunnits av brukningen av nämnda areal.

5 f. Enligt kommittéförslaget skall medel anvisas särskilt till anskaffande av erforderliga större inventarier vid försöksgårdarna. Beloppet avser inköp av en skördetröska till Lanna försöksgård. Denna förstärkning av inventariebeståndet vid Lanna anser styrelsen mycket önskvärd med hänsyn till att gården har en omfattande spannmålsodling. Medelsbehovet är av den storleksordning, att enligt kommittéförslaget särskilda medel för ändamålet synes böra utgå.

6 a—d. Beträffande dessa förslag hänvisas till kommittéförslaget.

6 e. Gården inrättades som försöksgård den 14 mars 1954 och har för vartdera av budgetåren 1953/54 och 1954/55 tilldelats 2 000 kronor för försöksverksamheten. Högskolestyrelsen hemställer, att ökningen, som äskats av föreståndaren, beviljas för budgetåret 1955/56, då försöksverksamheten vid gården beräknas ha kommit i gång i mer normal omfattning.

Yttranden

Den av styrelsen för lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök föreslagna omorganisationen av statens försöksgårdar tillstyrkes till alla delar av *lantbruksstyrelsen*, som anser, att ett genomförande av förslaget kan medföra en effektivisering av forsknings- och försöksverksamheten vid gårdarna. Särskilt understrykes förslaget till omläggning av försöksgårdarnas bokföringssystem samt behovet av driftskapital vid dessa. I fråga om underlaget i framtiden för försöksgårdsföreståndarnas rekrytering pekar lantbruksstyrelsen på möjligheterna i vissa fall till rekrytering från jordbrukskonsulentkåren hos hushållningssällskapen. Beträffande *övriga remissinstanser* kan sammanfattningsvis anföras, att flertalet av dessa i ett eller annat avseende framfört erinringar mot förslaget. Detta kan emellertid i stort sett sägas ha tillstyrkts även av dessa senare instanser. Endast

Skaraborgs läns hushållningssällskap har helt avstyrkt förslaget. Sällskapet hemställer nämligen, att hela frågan om det statliga försöksgårdsväsendet skall göras till föremål för en förnyad, förutsättningslös och fristående utredning. Med hänsyn härtill har sällskapet icke ingått på någon prövning av detaljerna i högskolestyrelsens förslag.

Beträffande de av remissinstanserna anförda synpunkterna på de olika övsnitten av förslaget kan anföras i huvudsak följande.

Förslaget om samordning av försöksverksamheten vid statens försöksgårdar dels med statens jordbruksförsöks egen verksamhet, dels med den lokala försöksverksamheten tillstyrkes eller lämnas utan erinran i det *överbäggande antalet yttranden*.

I några av yttrandena framlägges förslag, avsedda att ytterligare stärka samarbetet med den lokala verksamheten. *Hushållningssällskapet i Södermanlands län* föreslår sålunda, att försöksgårdsföreståndaren skall vara ordinarie ledamot i hushållningssällskapets försökskommitté och att sällskapets sekreterare, jordbruks- eller husdjurskonsulent å andra sidan skall beredas möjlighet att ingå i den rådgivande nämnden vid försöksgården. Även *Älvsborgs läns norra hushållningssällskap* anser, att försöksgårdsföreståndarna obligatoriskt bör vara medlemmar i sällskapens försökskommittéer och att dessas försöksprogram bör uppgöras i samarbete med föreståndarna. Å andra sidan bör gårdarnas programförslag fastställas vid sammanträde med föreståndarna och hushållningssällskapens försöksledare. Sällskapet anser frågan om det lokala samarbetet så viktig, att den samma bör underkastas förnyad prövning. Jämväl *hushållningssällskapen i Kristianstads och Jämtlands län* framhåller nödvändigheten av medverkan från sällskapens sida vid uppgörandet av försöksgårdarnas försöksprogram. *Kalmar läns norra hushållningssällskap* anser, att såväl försöksgårdarnas som sällskapens förslag till försöksprogram bör behandlas av vederbörande sällskaps försöksnämnd. *Västmanlands läns hushållningssällskap* uttalar i fråga om samarbetet mellan försöksgårdarna och sällskapet, att anordningen, att försöksgårdsföreståndarna skall kunna närvara och yttra sig vid sammanträdena i sällskapens försöksnämnder, förefaller otillräcklig som enda kontakt. *Hushållningssällskapet i Gävleborgs län* framhåller på denna punkt, att det synes vara ändamålsenligt, att försöksgårdsföreståndarna beredes tillfälle att delta i de distriktsmöten, som statens jordbruksförsök årligen anordnar för sällskapens försöksledare. *Väster-norrlands läns hushållningssällskap* anför, att föreståndaren vid Offers försöksgård såsom ledamot av sällskapets försökskommitté äger såväl yttrande- som beslutanderätt i denna kommitté. Hushållningssällskapets försöksledare borde få motsvarande möjlighet att närvara vid försöksgårdens utformning av sitt försöksprogram.

Den föreslagna samordningen med statens jordbruksförsök avstyrkes i ett par yttranden. Sålunda anser *Hushållningssällskapens förbund* det vara mest ändamålsenligt, att gårdarna göres till förvaltningsmässigt fristående

enheter, som var och en har sin egen styrelse. Härigenom kommer ansvar och ledning att samlas på en hand samtidigt som gårdarna får en väsentligt förbättrad lokal anknytning. Den behövlige centrala samordningen torde enligt förbundet kunna tillgodoses genom överinspektörens tillsyn och genom att förslagen till försöksprogram prövas och fastställas av högskolestyrelsen. Försöksgårdsstyrelse bör bestå av fem ledamöter, av vilka två, däribland ordföranden, utses av Kungl. Maj:t och två av vederbörande hushållningssällskap. Såsom femte ledamot synes försöksgårdsföreståndaren böra ingå. Denne bör även beredas tillfälle att närvara och yttra sig vid sammanträdena i sällskapens försökskommittéer. Samma möjlighet bör tillkomma sällskapens försöksledare, då frågor, som berör av dem handhavd lokal försöksverksamhet, behandlas inom försöksgårdsstyrelserna. *Hushållningssällskapet i Jönköpings län* kan ej finna, att ett gemensamt försöksprogram för försöksgårdarna och statens jordbruksförsök skulle bli till gagn för verksamheten. Det kan enligt sällskapet befaras, att den centrala försöksledningens inflytande över försöksgårdarnas verksamhet därigenom skulle komma att öka till förfång för de lokala intressena och initiativen. Försöksgårdsföreståndarna torde bättre än den centrala försöksledningen känna till de problem, som föreligger inom det område, där gården ligger. Avstämningen gentemot de lokala försöken torde bäst ordnas genom direkt samarbete mellan försöksgårdsföreståndare och vederbörande sällskaps försökskommitté. Den samordning av försöksplanerna för försöksgårdarna å ena sidan och statens jordbruksförsök å andra sidan, som man vill vinna genom ett gemensamt program, bör man enligt sällskapet kunna nå redan med nuvarande system. *Malmöhus läns hushållningssällskap* understryker, att det icke skulle vara lyckligt, om de föreslagna förändringarna i fråga om uppgörandet av program för försöksgårdarnas verksamhet försämrade föreståndarnas möjligheter att på eget initiativ till försöksmässig prövning upptaga för bygden aktuella jordbruksproblem. *Kronobergs läns hushållningssällskap* ifrågasätter, liksom högskolans försökskollegium, om icke föreståndaren för Öjebyns försöksgård borde överföras till statens husdjursförsöks stat. *Västernorrlands läns hushållningssällskap* anser lämpligt, att ett gemensamt program upprättas för försöksgårdens och hushållningssällskapets försöksverksamhet samt att detta sedan underställes statens jordbruksförsök för godkännande.

I fråga om personalen avstyrker *Hushållningssällskapens förbund*, att försöksgårdarnas personal organisatoriskt sammanföres med statens jordbruksförsök eller annan försöksinstitution. Samordning med en försöksinstitution skulle lätt få till följd, att dennas uppgifter och intressen i alltför hög grad blir dominerande även för försöksgårdarna och den där bedrivna verksamheten. Varje gård bör ha sin personal, som sorterar under den av förbundet föreslagna försöksgårdsstyrelsen. Vid tjänstetillsättningen bör stor hänsyn tagas till huvudinriktningen av de försöksuppgifter, som åvilar gården i fråga.

I övriga yttranden tillstyrkes i princip, att personalen organisatoriskt skall sammanföras med de centrala försöksorganen. *Statskontoret* uttalar emellertid, att frågan om eventuellt överförande till avlöningsanslag av anställda, som avlönas av medel från jordbruksdriften, bör övervägas först i samband med prövningen av anställningsutredningens betänkande angående löneplan eller kollektivavtal. Vidare framhåller *Västerbottens läns hushållningssällskap* önskvärdheten av att frågor om utbyte av personal och rörande ledningen av försöksuppgifter utanför gårdarna hänskjutes till högskolestyrelsen eller eventuellt till överinspektören för försöksväsendet.

Förslaget om utbyte av assistenttjänsterna vid gårdarna mot tjänster i lönegrad 19 med benämningen försökstekniker har behandlats av ett flertal remissinstanser. Av dessa understryker *statskontoret* angelägenheten av att denna del av omorganisationen genomföres snarast möjligt. Tjänsterna synes dock böra uppföras i högst lönegrad 17. Enligt vad *statskontoret* under hand inhämtat, skulle nämligen arbetsuppgifterna för innehavarna av de tilltänkta tjänsterna i stort sett motsvara de göromål, som för närvarande ankommer på befattningshavare i de högre biträdesgraderna vid lantbrukshögskolan. Dessutom bör beaktas de utbildningskrav, som ansetts böra ställas på tjänsternas innehavare. *Statskontoret* erinrar vidare om att vid skogsforskningsinstitutet anställda skogstekniker hänförts till lönegrad Ce 17. Enligt ämbetsverkets mening bör vidare innehavaren av arvodestjänsten såsom assistent vid Lanna försöksgård under förordnande såsom försökstekniker icke erhålla särskilt fyllnadsarvode.

Hushållningssällskapen i Kristianstads och Värmlands län avstyrker däremot helt förslaget, att de nuvarande försöksgårdsassistenterna skall utbytas mot icke agronomutbildade försökstekniker. *Hushållningssällskapet i Kristianstads län* framhåller, att det är i hög grad nödvändigt att de, som arbetar med försöken, är väl utbildade och skickade för sina uppgifter. Som regel bör försöksgårdsassistenterna vara agronomer, vilket icke bör utesluta möjligheten att under vissa förhållanden anställa en skicklig försöksman som assistent, trots att han icke avlagt agronomexamen. Assistenttjänsterna är utmärkta utbildningsplatser för försöksmän, vilka senare skall erhålla större uppgifter. Från försöksgårdsassistenterna bör sålunda bland annat kunna rekryteras försöksgårdsföreståndare och högre tjänster vid statens jordbruksförsök. Det har vid flera tillfällen varit svårt att finna fullt kvalificerade sökande till försöksgårdarna, och detta torde bli ännu svårare om kommitténs förslag om försökstekniker genomföres. Med hänsyn till svårigheten att rekrytera, bland annat, *hushållningssällskapens* jordbrukskonsulenttjänster och försöksgårdsföreståndartjänsterna förordar *Kalmar läns södra hushållningssällskap*, att de nuvarande assistenttjänsterna skall bibehållas. Kan så ej ske, synes tjänsterna böra ombildas till agronomtjänster i reglerad befordringsgång. *Hushållningssällskapens förbund* anser, att ett utbyte av assistenttjänsterna skulle begränsa försöksgårdarnas möjligheter att handha och åtaga sig olika försöksuppgifter. Liknande uttalanden göres av *hushållningssällskapen i Jönköpings och Jämtlands län*. *Älvsborgs läns*

norra hushållningssällskap anför, att ett genomförande av förslaget i denna del av flera olika skäl skulle vara olyckligt. De komplicerade och dyrbara försöken får icke äventyras genom att personalen saknar erforderliga kvalifikationer. Försöksgårdsföreståndarna bör rekryteras ur personal, som icke blott är försökstekniskt rutinerad utan som också genom assistenttjänstgöring vid försöksgård fått nödig erfarenhet av ett dylikt jordbruks skötsel. Vidare erinras om att rekryteringen av hushållningssällskapens jordbrukskonsulentbefattningar börjat ge anledning till bekymmer. *Västerbottens läns hushållningssällskap* framhåller, att en viss försiktighet bör iakttagas vid genomförandet av den föreslagna personalförändringen och understryker därför förslaget, att assistenttjänsternas ersättande med befattningar som försökstekniker skall genomföras successivt. I övrigt ansluter sig *Stockholms läns och stads* samt *Kronobergs läns hushållningssällskap* till vad högskolans försöksskollegium anfört rörande inrättandet av försöksteknikertjänster. Detsamma gäller *Kalmar läns norra hushållningssällskap*, som särskilt understryker assistenttjänsternas stora betydelse för rekryteringen av försöksgårdsföreståndare och försöksledare hos hushållningssällskapen samt *Norrbottnens läns hushållningssällskap*, som framhåller önskvärdheten, icke minst för Norrbottens vidkommande, av att kunna räkna med att agronomutbildade assistenter under tjänstgöring inom Norrland erhåller tillräckliga insikter om jordbruksförhållandena där för att sedermera kunna avancera till försöksgårdsföreståndare inom området. Betänkligheterna ur rekryteringssynpunkt framföres även av *Älvsborgs läns södra hushållningssällskap* samt *hushållningssällskapen i Gotlands, Hallands och Örebro län*. Hushållningssällskapet i Gotlands län anser det, därest rekryteringsbehovet skall beaktas, vara fullt tillräckligt med en eller två agronomtjänster vid någon av de större försöksgårdarna. *Örebro läns hushållningssällskap* finner det önskvärt, att några av ifrågavarande assistenttjänster förbehålles agronomer med reglerad befordringsgång. *Hallands läns hushållningssällskap*, som anser inrättandet av försöksteknikertjänster ändamålsenligt, framhåller att det dock föreligger ett visst behov av befordringstjänster för agronomer för att tillfredsställande kunna rekrytera såväl befattningarna som försöksgårdsföreståndare som jordbrukskonsulenter hos hushållningssällskapen. Denna fråga bör därför upptagas till närmare prövning, varvid bör övervägas att inrätta ett visst antal befattningar såsom biträdande jordbrukskonsulenter hos hushållningssällskapen eller assistenter anställda hos statens jordbruksförsök. *Hushållningssällskapet i Västernorrlands län* anser, att agronomutbildade assistenter även i fortsättningen skall ingå i försöksgårdarnas personalstat.

Beträffande personalen vid försöksgårdarna anföres i övrigt av *statskontoret*, att behovet av en driftsledartjänst vid försöksgårdarna Öjebyn och Brännberg undandraget sig statskontorets säkra bedömande. Därest en sådan tjänst skulle anses påkallad, håller statskontoret före, att tjänsten icke bör upptagas i högre löneställning än som gäller för jordbruksföreståndartjänsten vid Wiad eller i Ce 18. Då den allmänna tjänsteförteckningsrevi-

sionen numera torde få anses definitivt slutförd, bör någon ändring av löneställningen för sistnämnda befattning icke komma i fråga. Vidare ifrågasätter *Uppsala läns hushållningssällskap*, om det icke är angeläget att ge de föreslagna driftsledartjänsterna karaktär av föreståndarassistentbefattningar med agronomexamen som kompetenskrav. Försöksgårdsföreståndarna måste för att rätt kunna bedöma samspelet mellan praktisk jordbruksdrift och försöksverksamhet vara väl utbildade inom båda dessa områden. Efter avslutade studier vid lantbrukshögskolan torde dylik utbildning icke kunna inhämtas bättre än i en befattning som underordnad tjänsteman vid försöksgård. Den föreslagna lönegradsplaceringen för driftsledarna medför emellertid enligt sällskapet, att agronomutbildad kraft knappast kan förväntas söka dylik tjänst. Sällskapet erinrar slutligen om den särställning bland försöksgårdarna, som intages av Ultuna egendom, vilken i många avseenden utnyttjas för försöksändamål av lantbrukshögskolans institutioner och statens lantbruksförsök, samt om att det för närvarande icke finnes någon fast institution för utbildning av försöksassistenter. Om Ultuna egendom vore en statens försöksgård i egentlig bemärkelse, skulle dit även kunna förläggas en skola för utbildning av försöksassistenter, jordbruks- och husdjursinstruktörer samt där jämväl lämnas försöksteknisk utbildning åt de studenter vid lantbrukshögskolan, som har för avsikt att ägna sig åt försöksverksamhet på jordbruks- och husdjursområdena. *Gotlands läns hushållningssällskap* anser, att inrättandet av särskilda driftsledarbefattningar bör undvikas. Bättre synes vara att anställa en duktig arbetsledare. Driftsledningen bör åvila försöksgårdsföreståndaren. Vid tillsättandet av föreståndartjänsterna bör tagas mera hänsyn till duglighet att svara för praktisk jordbruksdrift än till stora teoretiska kunskaper på försöksverksamhetens område. De mera vetenskapliga beräkningarna och sammanförandet av försöksresultaten bör kunna utföras centralt av särskilt utbildad arbetskraft, som redan finnes vid statens lantbruksförsök. *Norrbottnens län hushållningssällskap*, som icke har något att erinra mot inrättandet av en driftsledartjänst vid Öjebyn och Brännberg, framhåller att de besparingar, som beräknas kunna ske genom inrättandet av en sådan tjänst, nog är överskattade. Driftsledaren vid denna arealmässigt sett omfattande jordbruksenhet torde få full sysselsättning med ledaruppgiften och någon annan arbetskraft torde ej kunna inbesparas.

Statens lönenämnd anför, att nämnden icke funnit skäl till erinran mot de av högskolestyrelsen föreslagna lönegradsplaceringarna av tjänsterna som försökstekniker och som driftsledare vid Öjebyns försöksgård samt av tjänsten som jordbruksföreståndare vid Wiad.

Förslaget att inrätta en rådgivande nämnd vid varje försöksgård avstyrkes helt av *statskontoret*. Även *hushållningssällskapen i Kristianstads och Jönköpings län* anser en dylik nämnd obehövlig. Sistnämnda hushållningssällskap anför, bland annat, att försöksgårdsföreståndaren, därest han besitter erforderlig kompetens, bättre än någon annan torde kunna bedöma,

hur driften lämpligen bör ordnas på gården. Skulle han vara i behov av några speciella råd beträffande driften, torde han genom hushållningssällskapets försökskommitté, som innesluter både försöksmän och praktiska jordbrukare, eller genom sällskapets konsulenter, som ju har att lämna råd bland annat i driftsfrågor, kunna erhålla de råd och upplysningar, han är i behov av. *Hushållningssällskapet i Stockholms län och stad* ifrågasätter lämpligheten av att inrätta rådgivande nämnder vid försöksgårdarna, särskilt som det i de flesta fall rör sig om små driftsenheter och kostnaderna för nämnden skulle bli ganska betungande för gården. Enligt sällskapets mening bör nämnden, om en sådan skall inrättas, få en sådan sammansättning som försökskollegiet förordnat, utökad med en representant från sällskapet i det område, där försöksgården är belägen. Även *Värmlands läns hushållningssällskap* ifrågasätter, huruvida en för varje försöksgård särskild rådgivande nämnd av två praktiska jordbrukare är en lämplig anordning. En sådan nämnd torde i och för sig icke garantera bättre informationer om lokal, praktisk jordbrukserfarenhet än vad försöksgårdsföreståndaren har möjlighet att eljest skaffa sig från kunniga personer i bygden. Den skulle ej heller kunna tjäna som effektivt kontaktorgan mellan försöksgården och den jordbrukande allmänheten. I stället föreslås, att försöksgården med vissa mellanrum skall anordna jordbrukarmöten, där upplysning om driften, det ekonomiska resultatet samt försöksverksamheten kan lämnas. *Hushållningssällskapet i Norrbottens län* anför, att en särskild rådgivande nämnd ej synes ha några större möjligheter att påverka driftsplanläggningen vid den enskilda gården, då ju denna i mycket hög grad måste bli beroende av de ekonomiska resurser, som staten ställer till föreståndares och driftsledares förfogande. Vid mera direkt lokal förvaltning, vore däremot en särskild styrelse för varje försöksgård säkerligen av utomordentlig betydelse. *Västernorrlands läns hushållningssällskap* ifrågasätter, huruvida den föreslagna nämnden kommer att ge avsedd kontakt med bygdens praktiska jordbruk, samt framhåller, att försöksgårdsföreståndarens handlingsfrihet blir för hårt beskuren för att kunna medföra ett djupare intresse och ansvar för driften vid gården. Hushållningssällskapet föreslår vidare, att varje försöksgård skall göras till en organisatorisk enhet med egen styrelse, underställd styrelsen för lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök.

Av de remissinstanser, som anslutit sig till förslaget om rådgivande nämnder, ifrågasätter *Jämtlands hushållningssällskap* om icke dessa bör ges betydligt ökade befogenheter. Enligt sällskapets mening bör de kunna få karaktär av mera självständiga lokalstyrelser med inom vissa gränser fastställd beslutanderätt i fråga om såväl jordbruksdriften som försöksverksamheten. Försöksgårdarna bör emellertid alltjämt vara underordnade högskolestyrelsen, som skall fastställa av lokalstyrelsen upprättade driftsplaner och försöksprogram. I lokalstyrelsen bör ingå fem personer, varav två skall utses av högskolestyrelsen och två av det hushållningssällskap, inom vars område försöksgården är belägen, varjämte försöksgårdsföreståndaren bör

vara självskriven ledamot. *Södermanlands läns hushållningssällskap* framhåller vikten av att den rådgivande nämndens uppgifter begränsas till att endast vara av rådgivande karaktär. Liknande uttalande göres av *Värmlands läns hushållningssällskap*, som anser, att befogenheterna för nämnden bör begränsas till rådgivning enbart i fråga om försöksgårdens drift. *Hushållningssällskapet i Gävleborgs län* däremot ansluter sig till vad högskolans försökskollegium anfört i sitt yttrande, samt framhåller, att nämndens huvudsakliga uppgift bör vara att tjäna som kontaktorgan med bygden. *Kopparbergs läns hushållningssällskap* anför, att det säkerligen skulle vara till gagn för samarbetet mellan den lokala försöksverksamheten och försöksgården samt för försöksgårdens kontakt med de lokala jordbruksproblemen, om den tjänsteman vid hushållningssällskapet, som ansvarar för den lokala försöksverksamheten, kunde ingå som ledamot av nämnden. *Gotlands läns hushållningssällskap* slutligen anser, att nämndens verksamhet bör vara mindre omfattande och mindre formell än som föreslagits.

I en del yttranden har framställts erinringar mot högskolestyrelsens förslag såvitt detsamma avser verksamhetens finansiering, budgetfrågor m. m. Sålunda kan statskontoret på föreliggande uppgifter icke finna motiverat, att försöksgårdarna skall uppbära viss ersättning för det intrång, som försöksverksamheten medför för jordbruksdriften. I allt fall synes med prövningen av förslaget böra anstå, intill dess den genom högskolestyrelsen tillsatta utredningen för att förbättra det ekonomiska driftsresultatet vid försöksgårdarna blivit slutförd.

Beträffande anslagsredovisningen anför statskontoret, att den nuvarande ordningen med särskilt anslag till försöksgårdarnas verksamhet enligt statskontorets mening innebär vissa fördelar framför en på olika anslag uppdelad medelsanvisning. Ämbetsverket avstyrker därför, att de under förslagsanslaget till statens försöksgårdar för försöksverksamheten beräknade medlen skall sammanföras med reservationsanslaget till bidrag till fast försöksverksamhet och att de på försöksverksamheten belöpande kostnaderna för investeringar skall upptagas under det för lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök anvisade reservationsanslaget till materiel m. m. I anledning av förslaget, att ett särskilt anslag skall anvisas som driftskapital för försöksgårdarnas jordbruksdrift, ifrågasätter statskontoret, om ställning till förevarande spörsmål bör tagas, innan nyssnämnda utredning avslutats. Skulle det emellertid befinnas påkallat att redan nu ställa rörelsekapital till gårdarnas förfogande, bör för ändamålet erforderliga medel anvisas i form av ett investeringsanslag å kapitalbudgeten under Fonden för förslag till statsverket (se prop. 1954:142). I detta sammanhang understrykes angelägenheten av att sagda utredning snarast möjligt slutföres. Vidare erinras om att föredragande departementschefen vid anmälan till 1943 års riksdag av försöksgårdarnas medelsbehov framhöll önskvärdheten av att verksamheten vid försöksgårdarna — då ränta icke beräknas å vare sig jordbruks- eller inventariekapital och då gårdarna icke heller belastas med

utgifter för driftsledare — bedrives så att den, bortsett från ofrånkomliga extra kostnader för försöksverksamheten, icke behöver föranleda direkta bidrag av statsmedel. *Hushållningssällskapens förbund* anser, att varje gård bör vara en självständig enhet i vad avser den ekonomiska förvaltningen. Den nuvarande ordningen, att överskott på en gård användes för läckande av underskott på en annan, medför påtagliga olägenheter och stimulerar knappast till att de ekonomiska angelägenheterna handhas med den omsorg och omtanke, som måste förefinnas. *Jönköpings läns hushållningssällskap* anser, att lämpligheten av att sammanföra anslag till försöksgårdarnas försök med den fasta försöksverksamheten kan diskuteras. Sällskapet finner det lämpligare med nuvarande ordning. *Hushållningssällskapet i Malmöhus län* anser tvivelaktigt, om fortsatta underskott på driften kan undvikas, då kostnaderna för den rådgivande nämnden samt utökningen av personalen för driftsledning och kontorsgöromål är avsedda att bäras av jordbruksdriften. Härtill kommer att den föreslagna ersättningen för intrång med 100 kronor per försök förefaller väl låg.

Riksräkenskapsverket har intet att erinra mot att försöksgårdarnas anslag till direkt försöksverksamhet sammanföres med statens jordbruksförsöks anslag till fast försöksverksamhet eller att medel för investeringar för försöksverksamheten i fortsättningen anvisas under statens jordbruksförsöks materiellanslag. För jordbruksdriften bör dock även framdeles anvisas medel under ett särskilt förslagsanslag. Därvid bör emellertid Kungl. Maj:t fastställa en särskild stat för varje försöksgård, i vilken bör uppföras en särskild maximerad post för normal förnyelse av inventariebeståndet för jordbruksdriften. För sådana investeringar, som innebär en ökning av lantbrukskapitalet, bör anvisas särskilda anslag av reservationsanslags karaktär.

Genom nu angivna anordning kommer enligt ämbetsverket försöksgårdarnas driftsekonomi att hållas tillräckligt åtskild från kostnaderna för försöksverksamheten. Till försöksgårdarna bör alltså icke utgå någon intrångsersättning, särskilt som jordbruksdriften vid dessa gårdar icke heller med en sådan ersättning torde bli jämförbar med annan jordbruksdrift. Ej heller bör eller behöver särskilt driftskapital ställas till gårdarnas förfogande, där est utgifterna för jordbruksdriften regleras genom av Kungl. Maj:t fastställda stater. De likviditetssvårigheter, som kan uppstå särskilt i början av ett budgetår, kan nämligen enligt ämbetsverkets mening avhjälpas genom bemyndigande av Kungl. Maj:t att inom ramen för de å staterna beräknade bruttoutgifterna utanordna förskott till gårdarna. Genom sådana förskott torde det även bli möjligt för gårdarna att anpassa såväl inköp som försäljning efter rådande prisläge. Uppkommande överskott å jordbruksdriften bör för varje budgetår inlevereras till statsverket och tillgodoföras anslaget till försöksgårdarna. Å andra sidan bör underskott få läckas från samma anslag.

Riksräkenskapsverket har icke heller något att erinra mot att lantbruksbokföring skall göras obligatorisk för gårdarna men förutsätter därvid, att liksom hittills inkomst- och utgiftsjournaler med redovisning i enlighet med fastställda stater kommer att föras i enlighet med den inom statsförvaltning-

en tillämpade kassabokföringsprincipen. Vidare förutsätter ämbetsverket, att vid fastställandet av staterna för jordbruksdriften beräkningen av utgifter och inkomster samt av överskott respektive underskott skall ske på grundval av journalernas kassabokföring.

Den föreslagna omläggningen av bokföringssystemet anses komma att medföra ökade kostnader. Riksräkenskapsverket ifrågasätter, huruvida det icke skulle bli mindre kostnadskrävande, därest gårdarnas bokföringsmaterial för månad eller kvartal bearbetades av lantbruksförbundets bokföringsbyråer och att dessa därefter tillställde respektive gårdar det färdiga materialet.

Några av remissinstanserna har motsatt sig förslaget om medhjälpare åt ekonomidirektören vid lantbrukshögskolan. Sålunda finner *statskontoret* sig icke kunna biträda yrkandet, att avlöningsmedlen för en vakant försöksgårdsföreståndarbefattning till fullo skall få utnyttjas för anställande av en dylik medhjälpare. I den mån behov av dylik arbetskraft föreligger, lär utgifterna härför få bestridas inom ramen för högskolans för tillfällig arbetshjälp disponibla avlöningsmedel. *Gotlands läns hushållningssällskap* föreslår, att i stället för en särskild medhjälpare åt ekonomidirektören skall anställas en i praktiskt jordbruk väl insatt och duglig rådgivare att biträda ledningen för statens jordbruksförsök med tillsynen av försöksgårdarna vad beträffar den rent praktiska jordbruksdriften. *Västmanlands läns hushållningssällskap* anser, att förslaget i förevarande avseende innebär en avsevärd överorganisation av försöksgårdsverksamheten. *Hushållningssällskapet i Värmlands län* slutligen framhåller, att det förhållandet, att försöksgårdarna skulle bli underställda statens jordbruksförsök i fråga om försöksverksamheten och ekonomidirektören beträffande ekonomin, är ägnat att ingiva betänkligheter. Föreståndarna kommer med denna organisationsform att tjäna två herrar, vilket kan medföra komplikationer. Sett ur denna synpunkt vore det lämpligast, om försöksgårdarna helt underställdes statens jordbruksförsök.

B. Anslag å kapitalbudgeten

Anslagsäskanden av styrelsen för lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök

Yrkanden. I skrivelsen den 23 september 1954 hemställer *styrelsen för lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök*, att till byggnadsarbeten m. m. vid statens försöksgårdar skall anvisas ett investeringsanslag av 1 425 800 kronor. Anslaget avses skola disponeras enligt följande fördelning.

1. Flahults försöksgård:			
a) Nytt vagnslider	25 000		
b) Inredning av garage	2 000		
c) Kompletteringsarbeten å potatiskällare	6 000		33 000
2. Offers försöksgård:			
a) Ombyggnad av arbetarbostäder	70 000		
b) Utbyte av panna i föreståndarbostad	2 900		
c) Målning av föreståndarbostad och rättarbostad	5 600		78 500
3. Öjebyns försöksgård:			
a) Ombyggnad av äldre ekonomibyggnad	100 000		
b) Ny arbetarbostad	60 000		160 000
4. Brännbergs försöksgård:			
Färdigställande av försöksloge och maskinbod			14 000
5. Wiads försöksgård:			
Maskinhall m. m.			75 000
6. Stenstugu försöksgård:			
a) Ytterligare anslag till mangårdsbyggnad	130 000		
b) Omändring av gamla häststallet till magasin med spannmålssilo samt redskapshall	36 000		
c) Reparation av arbetarbostäder	32 000		198 000
7. Röbbäcksdalens försöksgård:			
a) Institutionsbyggnad och försökslada (merkostnader) ..	255 000		
b) Fast inredning	38 000		
c) Tre förmansbostäder	191 000		
d) Vägar och planering	383 300		867 300
		Summa kronor	1 425 800

Motiv. 1 a—c. Beträffande motiveringarna för dessa förslag, som framställdes även i anslagsäskandena för såväl föregående som innevarande budgetår, torde få hänvisas till 1953 års kapitalbudget, jordbruksdepartementet, s. 13 under 1 a—c.

2 a—c. Framställning om medel till under dessa punkter angivna arbeten gjordes redan i fjolårets anslagsäskanden. Angående den närmare motiveringen torde därför få hänvisas till prop. 1954: 122, s. 8 under 2 a—c.

3 a. Även under denna punkt återkommer högskolestyrelsen till ett i förra årets anslagsäskanden framlagt förslag för vilket närmare redogjorts i nyssnämnda prop. 1954: 122, s. 9 under 3 a.

3 b. Högskolestyrelsen erinrar om 1949 års försöksgårdskommittés förslag att vid försöksgården skulle uppföras två arbetarbostäder. Hittills har medel anvisats för uppförande av en sådan bostad. Kostnaderna för den andra byggnaden har beräknats till 60 000 kronor.

4. Anslag har tidigare anvisats för uppriktning och förstärkning av väggar och tak på den gamla ladugårdsbyggnaden. De arbeten, som enligt hög-

skolestyrelsen återstår, är inredningsarbeten, montering av takanläggning, anordnande av traktorgarage m. m.

5. Framställning om medel till uppförande av maskinhall gjordes även i fjolårets anslagsäskanden. En närmare redogörelse för högskolestyrelsens motivering återfinnes i prop. 1954: 122, s. 9 under 4.

6 a. För budgetåret 1952/53 anvisades ett belopp av 100 000 kronor till reparation och ombyggnad av, bland annat, mangårdsbyggnaden. I förra årets anslagsäskanden hemställde högskolestyrelsen, att ytterligare 80 000 kronor skulle anvisas för berörda arbeten, vilka kostnadsberäknats till 180 000 kronor. Då denna hemställan icke bifölls av riksdagen, har densamma nu upprepats av högskolestyrelsen. Sedan Kungl. Maj:t genom särskilt beslut den 10 september 1954 bemyndigat styrelsen att av det för upprustningen av mangårdsbyggnaden redan anvisade beloppet å 100 000 kronor taga i anspråk högst 50 000 kronor för uppförande av en assistentbostad, skulle emellertid för här ifrågavarande ändamål erfordras en ytterligare medelsanvisning å (180 000 — 50 000 =) 130 000 kronor. I övrigt torde beträffande motiveringen få hänvisas till prop. 1954: 122, s. 9 under 6 a.

6 b och c. Beträffande dessa yrkanden erinrar högskolestyrelsen om 1949 års försöksgårdskommittés förslag att häststallet skulle ombyggas till magasin och maskinhus samt att tre av de fyra arbetarbostäderna skulle byggas om. Stallet bör enligt gjorda beräkningar kunna iståndsättas för 36 000 kronor och två bostäder för en kostnad av 20 000 respektive 12 000 kronor. De övriga två bostäderna är så svårt angripna av husbock att nya bostäder i stället bör uppföras.

7 a—d. Högskolestyrelsen har under dessa punkter hemställt om medel till vissa av de byggnadsarbeten, som föreslagits i Röbbäcksdalsutredningens i det föregående återgivna slutbelänkande den 26 januari 1954. Vid beräkningen av medelsbehovet för ifrågavarande arbeten har högskolestyrelsen, utom beträffande kostnaderna för förmansbostäderna, utgått från de belopp, vartill kostnaderna tidigare beräknats av byggnadsstyrelsen. Förmansbostäderna hade av sistnämnda styrelse kostnadsberäknats till 248 000 kronor. Med utgångspunkt från ett av länsbostadsnämnden avgivet yttrande anser högskolestyrelsen tillfyllest om för ifrågavarande tre bostäder anvisas sammanlagt 191 000 kronor, varav 26 000 kronor till kostnad för tvättstuga. Av det under 7 d upptagna beloppet avses vidare ett belopp av 10 300 kronor till täckande av uppkomna merkostnader för anläggning och reparation av vissa vägar, vartill 1951 års riksdag anvisade 25 100 kronor. Beträffande angelägenheten av de föreslagna byggnadsarbetena framhålles, att det är av allra största betydelse, att försöksverksamheten vid Röbbäcksdalen kan igångsättas snarast möjligt. Att bedriva försöksverksamheten i större skala utan byggnader är uteslutet. I fråga om arbetarbostäderna betonas att svårigheten att anskaffa kompetent arbetskraft är mycket stor och att mycket skulle vara vunnet om moderna bostäder kunde erbjudas.

Anslagsäskande av styrelserna för statens växtskyddsanstalt och statens centrala frökontrollanstalt

I gemensam skrivelse den 17 september 1953 hemställde *styrelserna för statens växtskyddsanstalt* och *statens centrala frökontrollanstalt*, att för budgetåret 1954/55 skulle anvisas ett investeringsanslag av 700 000 kronor till uppförande av gemensam institutionsbyggnad för anstaltens filialer vid Röbbäcksdalen. I beloppet, vilket beräknats av byggnadsstyrelsen, inginge ej kostnaderna för inredning och utrustning samt för utvändiga ledningar och planeringar. Till sistnämnda kostnader anhöll styrelserna att få återkomma vid en senare tidpunkt. I övrigt hänvisade styrelserna till den av Röbbäcksdalsutredningen anförda motiveringen för uppförandet av ifrågavarande byggnad.

Sedermera har styrelserna i gemensam skrivelse den 2 september 1954 upprepat sin anhållan samt hemställt, att nyssnämnda anslag å 700 000 kronor måtte anvisas för budgetåret 1955/56.

Departementschefen

Omorganisationen av försöksgårdsväsendet

Statens försöksgårdar fyller en viktig uppgift som fasta lantbruksvetenskapliga stationer, vid vilka mera komplicerade försök kan utföras under skilda lokala klimat- och jordbruksförhållanden liksom även vetenskaplig genomarbetning av vissa lokala jordbruksproblem. Dessa gårdar intager en relativt självständig ställning, i det att de icke är knutna till någon bestämd avdelning eller institution inom lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök utan är direkt underställda högskolestyrelsen. Såsom framgår av den förut lämnade redogörelsen har det sedan flera år tillbaka visat sig svårt att hålla utgifterna för gårdarna inom de belopp, som upptagits i för dem årligen uppgjorda stater. Kungl. Maj:t har fördenskull de senare budgetåren måst bemyndiga högskolestyrelsen att med i vissa fall relativt betydande belopp överskrida det anslag å riksstaten, vilket för respektive budgetår beviljats försöksgårdsväsendet. Jag delar därför högskolestyrelsens åsikt, att det är erforderligt att statsmakterna utan dröjsmål tager ställning till spörsmålet, vilka organisationsförändringar som bör vidtagas i fråga om såväl försöksverksamheten som jordbruksdriften vid försöksgårdarna för att en tillfredsställande ordning i ekonomiskt avseende skall kunna uppnås utan att deras uppgifter eftersättes. Högskolestyrelsen har visserligen påbörjat en utredning i syfte att undersöka möjligheterna att genom besparingsåtgärder, ändringar i driftsinriktningen eller andra åtgöranden förbättra det ekonomiska driftsresultatet vid varje särskild gård. Enligt min mening innebär detta emellertid icke något hinder för att redan nu till prövning upptaga det av högskolestyrelsen framlagda förslaget till omorganisation.

Förslaget innebär i huvudsak, att vissa förändringar skall vidtagas i försöksverksamhetens organisation i syfte att bättre samordna denna med motsvarande verksamhet, som bedrivs av statens jordbruksförsök antingen i egen regi eller i samarbete med hushållningssällskapen. Vidare avses gårdarnas försöksverksamhet skola i ekonomiskt hänseende så långt möjligt skiljas från själva jordbruksdriften.

Vad först angår de ifrågasatta ändringarna beträffande försöksverksamhetens organisation synes vissa fördelar kunna vinnas genom att programmet för denna verksamhet uppgöres i ännu närmare samarbete med statens jordbruksförsök än för närvarande. Jag biträder sålunda högskolestyrelsens förslag, att för försöksverksamheten skall uppgöras ett gemensamt program, vilket skall avse icke blott samtliga försöksgårdar ävensom jordbruksförsöksavdelningen vid Röbbäcksdalen utan även statens jordbruksförsök. Genom en dylik anordning undviks bland annat den fara för splittring, som enligt vad erfarenheten visat för närvarande föreligger trots att samråd äger rum med statens jordbruksförsök vid fastställandet av försöksgårdarnas program. Såsom högskolestyrelsen framhållit bör även den fördelen kunna vinnas, att gårdarna kommer i bättre kontakt med den övriga inom deras respektive verksamhetsområden bedrivna statliga försöksverksamheten, varigenom deras samhörighet med bygden stärkes. De i några remissyttranden uttalade farhågorna för att ett ökat inflytande från den centrala försöksledningens sida på försöksgårdarnas verksamhet skulle bli till förfång för de lokala intressena synes mig vara överdrivna. Försöksgårdsföreståndarna skall inkomma med förslag, envar beträffande sin försöksgård, samt delta i uppgörandet av det gemensamma försöksprogrammet, och jag förutsätter att hänsyn kommer att tagas till deras speciella önskemål, så långt detta är möjligt.

I syfte att främja och säkerställa det närmare samarbetet med hushållningssällskapen på försöksverksamhetens område har flera sällskap föreslagit, att särskilda åtgärder skall vidtagas. Med anledning därav vill jag erinra om att verksamhetsområdet för en försöksgård som regel är vidsträcktare än för ett hushållningssällskap. Försöksgården torde därför ej böra för hårt bindas vid sällskapet i det län, vari den är belägen. För min del anser jag det vara tillfyllest, om försöksgårdsföreståndarna — såsom högskolestyrelsen föreslagit — beredes tillfälle att närvara och yttra sig vid sammanträdena med de inom verksamhetsområdet berörda sällskapens försökskommittéer.

Högskolestyrelsens förslag innebär vidare, att såväl försöksgårdsföreståndarna som övrig försökspersonal organisatoriskt skall sammanföras med statens jordbruksförsöks personal i syfte att öka möjligheterna till sådana tillfälliga omdispositioner av personalen vid försöksgårdarna och den centrala försöksverksamheten, som kan anses motiverade av de vid varje tillfälle aktuella försöksuppgifterna. Bland annat ges därigenom möjlighet att bättre utnyttja de olika befattningshavarnas speciella fackkunskaper. Detta system har, såsom framgår av den föregående redogörelsen, i

viss utsträckning tillämpats redan tidigare. Med hänsyn till de därvid vunna erfarenheterna är jag icke helt övertygad om att det är möjligt att i någon större utsträckning nå syftet med högskolestyrelsens förslag i denna del. Även om utbyte av tjänster sålunda enligt min mening icke kan väntas komma att ske i den omfattning, högskolestyrelsen avsett, torde det emellertid få anses önskvärt, att möjligheterna till dylikt utbyte ökas. Då den ifrågasatta samordningen av personalen synes ägnad att verka i sådan riktning, vill jag icke motsätta mig, att densamma genomföres i den utsträckning högskolestyrelsen föreslagit. Överförandet till statens husdjursförsöks personalstat av föreståndaren för Öjebyns försöksgård bör i enlighet härmed icke övervägas. I anslutning till vad statskontoret anfört i sitt yttrande vill jag beträffande den föreslagna samordningen framhålla, att det här endast är fråga om att organisatoriskt under ledningen för statens jordbruksförsök sammanföra försökspersonal, vars löner redan nu bestrides ur lantbruks- högskolans och statens lantbruksförsöks avlöningsanslag.

I fråga om övriga förslag beträffande den för försöksverksamheten vid gårdarna anställda personalen delar jag högskolestyrelsens uppfattning, att det i regel torde vara tillfyllest, om föreståndaren för gården är agronomutbildad. Jag tillstyrker därför i princip förslaget, att de nuvarande assistenttjänsterna successivt skall ersättas med tjänster, vilkas innehavare bör vara lantmästare eller ha liknande utbildning. Ett dylikt utbyte av de nuvarande assistenttjänsterna torde komma att medföra, att en lämpligare avvägd personalorganisation erhålles vid gårdarna samtidigt som kostnaderna för personalen minskas. Dessa fördelar synes enligt min mening uppväga de i ett flertal remissyttranden påtalade riskerna för en ökning av svårigheterna att finna lämplig personal för rekrytering av, bland andra, försöksgårdsföreståndartjänsterna och hushållningssällskapens jordbrukskonsulenttjänster. Jag är icke heller beredd att, såsom föreslagits i några yttranden, modifiera det av högskolestyrelsen framlagda förslaget i denna del i syfte att åtminstone i viss utsträckning bibehålla den nuvarande rekryteringsbasen för framför allt tjänsterna som försöksgårdsföreståndare. Vad angår tillgodoseendet av behovet av vetenskapligt utbildad arbetskraft vid gårdarna, sedan de nuvarande assistenttjänsterna utbytts mot lägre tjänster, synes denna fråga i enlighet med förslaget lämpligen böra lösas så att personal från statens jordbruksförsök tillfälligt avdelas för tjänstgöring vid de gårdar, där behov av dylik arbetskraft föreligger. Det torde emellertid böra ankomma på högskolestyrelsen att besluta därom i varje särskilt fall. Vidare synes försöksgårdarna kunna tillföras kvalificerad arbetskraft på så sätt, att ämneslärare vid lantmannaskola under sommaren tilldelas fyllnadstjänstgöring vid försöksgård. Sistnämnda anordning torde dessutom vara ägnad icke blott att främja kontakten med de lokala intressena på hithörande område utan även att öka möjligheterna till rekrytering av tjänsterna såsom försöksgårdsföreståndare.

De föreslagna försöksteknikertjänsterna synes närmast vara att jämföra med assistentbefattningarna vid försöksanstalterna för icke högskoleutbil-

dad personal. De torde därför böra placeras i lönegrad 19 med tjänstebemärkningen assistent. Utbytet av de nuvarande extra ordinarie assistenttjänsterna mot de av mig föreslagna assistenttjänsterna bör i den mån så är möjligt äga rum redan från och med nästa budgetår.

De organisationsförändringar, som jag nu har behandlat, syftar i första hand till att bättre samordna försöksverksamheten vid gårdarna med annan försöksverksamhet. Högskolestyrelsen har emellertid i sitt förslag även upptagit frågan om möjligheterna att nå en närmare kontakt mellan försöksgårdarna och det praktiska jordbruket i orten och har därvid förordat, att en rådgivande nämnd med representanter för det lokala jordbruket skall inrättas vid varje sådan gård. Nämndens uppgift skulle vara att följa gårdens försöksverksamhet och skapa bästa möjliga kontakt med bygdens praktiska jordbruk ävensom att medverka till att jordbruksdriften vid gården finge en ändamålsenlig planläggning och utformning.

Givetvis är en nära anknytning till det lokala praktiska jordbruket av synnerlig betydelse för försöksgårdsverksamheten. Jag är däremot icke övertygad om att mycket är att vinna genom en anordning som den nu föreslagna. Vidare torde, särskilt såvitt angår jordbruksdriften, svårigheter uppstå att avgränsa nämndens befogenheter gentemot såväl den centrala ledningen av försöksgårdarna som försöksgårdsföreståndarnas arbetsuppgifter. Med hänsyn till det anförda är jag icke beredd att i detta sammanhang tillstyrka inrättandet av de utav högskolestyrelsen föreslagna nämnderna.

I fråga om försöksverksamhetens finansiering innebär det nuvarande systemet vissa olägenheter, i det att försöksgårdarnas jordbruksdrift belastas med kostnader för försöksverksamheten. Sålunda bestrides utgifterna för inköp av maskiner och andra dyrbara inventarier för försöksverksamheten ur gårdarnas investeringsanslag, och ingen gottgörelse utgår för det intrång i jordbruksdriften, som orsakas av försöksverksamheten. Högskolestyrelsen föreslår därför, att kostnaderna för denna verksamhet så långt möjligt skall hållas skilda från gårdarnas driftsekonomi. För min del kan jag i princip ansluta mig till en dylik anordning. Däremot är jag icke helt ense med högskolestyrelsen om den närmare utformningen därav.

Såsom högskolestyrelsen framhållit kan jordbruksdriften vid försöksgårdarna på grund av försöksverksamheten icke bli direkt jämförbar med driften vid ett vanligt jordbruk. Även om gottgörelse skulle utgå för det intrång, denna verksamhet medför, blir enligt min mening någon säker jämförelse likväl icke möjlig. I likhet med statskontoret och riksräkenskapsverket finner jag det därför icke påkallat, att sådan gottgörelse införes. Däremot har jag intet att erinra mot att medel till direkta kostnader för försöksverksamheten skall anvisas under statens jordbruksförsöks anslag till fast försöksverksamhet samt, i den mån de avser inventarier, under försöksverksamhetens materielanslag. Härigenom torde, såsom riksräken-

skapsverket framhållit, försöksgårdarnas driftsekonomi komma att hållas tillräckligt avskild från kostnaderna för försöksverksamheten.

Beträffande vid gårdarna bedriven försöksverksamhet av annat slag än jordbruksförsöksverksamhet kan jag biträda vad högskolestyrelsen därvidlag föreslagit. I fråga om dylika försök bör således full ersättning utgå.

Högskolestyrelsens förslag berör även den praktiska jordbruksdriften vid försöksgårdarna. Därvid framhålles, att vissa brister har förekommit i fråga om driftens rationella och ekonomiskt riktiga uppläggning. För att avhjälpa dessa föreslås, att driftsplaner årligen skall uppgöras för gårdarna, varigenom man får tillfälle att följa och bedöma den ekonomiska sidan av verksamheten. I samband därmed avses lantbruksbokföring skola göras obligatorisk.

Vad sålunda föreslagits kan jag biträda, dock med den reservation, som innefattas i att jag icke ansett mig böra förorda, att en särskild nämnd skall inrättas vid varje försöksgård. I fråga om lantbruksbokföring synes det mig angeläget, att denna göres obligatorisk, så att bättre överblick erhålles över försöksgårdarnas ekonomi och de olika driftsgrenarnas resultat. Såsom riksräkenskapsverket förutsatt bör dock liksom hittills inkomst- och utgiftsjournaler med redovisning i enlighet med fastställda stater föras med tillämpning av den inom statsförvaltningen begagnade kassabokföringsprincipen.

De ökade kostnaderna för bokföringen bör bestridas av gårdsdriften. Försöksskollegiets förslag att för ändamålet inrätta särskilda kontorsbiträdes-tjänster kan jag således icke biträda. Det bör vidare undersökas, huruvida det icke blir mindre kostnadskrävande att låta lantbruksförbundets bokföringsbyråer för månad eller kvartal bearbeta gårdarnas bokföringsmaterial och tillställa gårdarna det färdiga materialet.

Högskolestyrelsens i detta sammanhang gjorda framställning om inrättande av en driftsledartjänst vid Öjebyns och Brännbergs försöksgårdar är jag icke beredd att nu upptaga till prövning. Jag är icke heller beredd förorda någon ändring beträffande löneställning och tjänstebenenämning för jordbruksföreståndartjänsten vid Wiad.

Vad angår de med jordbruksdriften förenade budgetfrågorna synes även i fortsättningen böra anvisas ett för försöksgårdarna gemensamt förslagsanslag. Såsom riksräkenskapsverket anfört torde emellertid Kungl. Maj:t för varje gård böra fastställa en särskild stat, avseende enbart jordbruksdriften och grundad på de förut nämnda inkomst- och utgiftsjournalernas kassabokföring. I staten bör upptagas en särskild, maximerad post för normal förnyelse av inventariebeståndet för denna drift. För sådana inventarieanskaffningar, som innebär en ökning av lantbrukskapitalet, bör medel anvisas särskilt å reservationsanslag.

Därest utgifterna för jordbruksdriften regleras på nu angivet sätt, synes det icke behövt att ställa särskilt driftskapital till försöksgårdarnas för-

foganden. Uppkommande likviditetssvårigheter torde nämligen kunna bemästras på så sätt, att förskott utanordnas till gårdarna inom ramen för de bruttoutgifter, som beräknats i staterna. Likaledes bör gårdarna genom dylika förskott få möjlighet att anpassa sina inköp och försäljningar efter rådande prisläge. I enlighet med riksräkenskapsverkets förslag bör uppkommande överskott å jordbruksdriften för varje budgetår inlevereras till statsverket och tillgodoföras anslaget till försöksgårdarna. Från samma anslag bör å andra sidan eventuella underskott få täckas.

Vidare föreslås, att den centrala ledningen av försöksgårdarnas ekonomi liksom hittills skall utövas av ekonomidirektören vid lantbrukshögskolan. Häremot har jag intet att erinra. Jag är däremot icke beredd att i förevarande sammanhang till prövning upptaga frågan om medhjälpare åt ekonomidirektören vid fullgörandet av denna uppgift.

Utbyggnaden av Röbbäcksdalen

Sedan 1949 års riksdag fattat principbeslut om inrättandet av en försöksgård vid Röbbäcksdalen, har från och med år 1951, då medel ställdes till förfogande för inköp och iordningställande av det för försöksgården avsedda markområdet, årligen anvisats medel för den successiva utbyggnaden av denna. Såsom framgår av den förut lämnade redogörelsen har medel i första hand anvisats till uppförande av de för verksamheten erforderliga byggnaderna, såsom institutionsbyggnad och försökslada för jordbruksförsöksavdelningen samt ekonomibyggnader och driftsledarbostad för jordbruksdriften, ävensom till utvändiga ledningar, vägar och planeringsarbeten för sagda byggnader. Av dessa är ekonomibyggnaderna och driftsledarbostaden för närvarande under uppförande, medan arbetena med institutionsbyggnaden och försöksladan ännu icke påbörjats. Från och med den 1 juli 1953 har medel anvisats till en statsagronomtjänst i lönegrad Ce 33 och en driftsledartjänst i lönegrad Ce 21 vid gården. Vidare har vid flera tillfällen medel anslagits till inventarier och försöksutrustning samt till drifts- och försökskostnader. I övrigt har genom beslut vid 1952 och 1954 års riksdagar inrättats filialer till statens växtskyddsanstalt samt statens maskin- och redskapsprovningsanstalter, varefter medel anvisats till erforderlig personal, utrustning m. m. jämväl för dessa filialer. Slutligen har vid 1952 års riksdag fattats principbeslut om inrättande av en filial till statens centrala frökontrollanstalt. Beträffande tidpunkten för inrättandet av sistnämnda filial förutsattes, att förslag härom skulle föreläggas riksdagen, så snart de ekonomiska förhållandena så medgäve.

En relativt betydande medelsanvisning har sålunda ägt rum, och ett flertal åtgärder har vidtagits för att genomföra utbyggnaden av den centrala forskningsinstitutionen för det norrländska jordbruket. I Röbbäcksdalsutredningens slutbetänkande har framlagts förslag till de ytterligare åtgärder, som enligt utredningens mening bör genomföras, innan utbyggnaden kan anses slutförd. Vissa av dessa förslag har redan varit föremål för pröv-

ning vid 1954 års riksdag, då medel anvisades till, bland annat, vissa merkostnader för uppförandet av ekonomibyggnaderna och driftsledarbostaden. Utredningens övriga förslag avser dels ytterligare iståndsättning av redan inrättade eller planerade avdelningar och filialer, dels inrättandet av nya filialer, beträffande vilka förslag tidigare ej framlagts, dels ock organisationen av verksamheten vid dessa. Flertalet av de myndigheter och sammanslutningar, som yttrat sig över betänkandet, har i princip anslutit sig till dessa förslag och framhållit angelägenheten av att utbyggnaden snarast fullföljes. Även jag är väl medveten om den stora betydelsen av att så sker. En fortsatt utbyggnad i enlighet med vad utredningen och flertalet remissinstanser tänkt sig förutsätter emellertid, att medel anvisas i en omfattning, som för närvarande icke är möjlig. Jag föreslår därför, att medel för nästa budgetår skall ställas till förfogande endast för de åtgärder, vilka bedömes vara mest angelägna. Därvid bör enligt min mening högst komma i fråga en medelsanvisning av den storleksordning, som styrelsen för lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök ansett sig böra föreslå i sina anslagsäskanden. Detta innebär, bland annat, att det får ytterligare anstå med inrättandet av den i princip redan beslutade filialen till statens centrala frökontrollanstalt. För att en dylik filial skulle kunna fylla sin uppgift torde nämligen krävas, att den föreslagna gemensamma byggnaden för filialerna, vilken kostnadsberäknats till 700 000 kronor, uppföres. Även om det föreligger stort behov av denna, är jag icke beredd att föreslå, att sistnämnda belopp anvisas, innan den redan verksamma jordbruksförsöksavdelningen fått sina lokalbehov i huvudsak tillgodosedda. Under sådana förhållanden synes, såsom även statskontoret anfört i sitt yttrande, icke föreligga anledning att nu taga ställning till frågan om inrättandet av de övriga filialer, utredningen föreslagit. Beträffande den ifrågasatta filialen till lantbrukshögskolans kemiska analyslaboratorium synes ett uppskov med ställningstagandet böra ske även av den anledningen, att med denna filial sammanhängande spörsmål kan bedömas först sedan frågan om organisationen och förläggningen av den verksamhet, som nu bedrivs vid lantbrukshögskolans kemiska laboratorium och statens lantbrukskemiska kontrollanstalt, blivit föremål för särskild utredning. Motsvarande gäller spörsmålet om inrättandet av en filial till statens trädgårdsförsök. Detta synes nämligen böra prövas i anslutning till vad som beslutas angående Norrlands trädgårdsskola i Söråker och dispositionen av Söråkers egendom.

I överensstämmelse med det nyss anförda tillstyrker jag, att medel i första hand skall anvisas till de uppkomna merkostnaderna för uppförandet av institutionsbyggnaden och försöksladan. Då jag icke har något att erinra mot de av byggnadsstyrelsen gjorda kostnadsberäkningarna, föreslår jag, att för dessa ändamål skall anvisas sammanlagt 255 000 kronor. Beträffande framställningen om medel till merkostnader för yttre arbeten kan jag, med utgångspunkt från förslaget att det bör anstå tills vidare med inrättandet av ytterligare filialer, endast tillstyrka, att ett belopp av 220 000

kronor anvisas för de yttre arbeten, som erfordras vid uppförandet av nyssnämnda byggnader. Jag har icke heller något att erinra mot att det av högskolestyrelsen begärda beloppet å 10 300 kronor anvisas till merkostnaderna för vägarbeten, vartill medel ställts till förfogande av 1951 års riksdag. Beträffande det belopp å 6 000 kronor, som avsetts till komplettering av tidigare utförd dikning, synes detta kunna rymmas inom förenämnda för yttre arbeten avsedda belopp å 220 000 kronor. Med anvisandet av medel till täckdikning av det fasta försöksfältet synes däremot, med hänsyn till vad jag föreslagit i det föregående, kunna anstå. Till fast inredning i institutionsbyggnaden och försöksladan, bör vidare anvisas det äskade beloppet av sammanlagt 38 000 kronor. Däremot är jag icke beredd att föreslå någon medelsanvisning till uppförande av bostäder. Till frågan om de anslag, under vilka de av mig sålunda tillstyrkta beloppen bör anvisas, torde jag få återkomma i det följande.

Beträffande de övriga av högskolestyrelsen gjorda framställningarna om anslag till Röbbäcksdalen synes det vara mest angeläget, att ytterligare medel anvisas för komplettering av såväl döda som levande inventarier. Jag vill därför tillstyrka, att 10 000 kronor skall anvisas till inköp av inventarier för jordbruksdriften, 20 000 kronor till anskaffande av inventarier för ekonomibyggnaderna samt 15 000 kronor till komplettering av kreatursbesättningen. Däremot är jag icke beredd att föreslå, att medel skall anvisas till inrättandet av nya tjänster, till reseersättningar eller till handbibliotek.

Röbbäcksdalsutredningens slutbetänkande innefattar även förslag rörande ekonomiska och organisatoriska förhållanden vid försöksgården. Vissa av dessa förslag har redan behandlats i det föregående i samband med ställningstagandet till den föreslagna omorganisationen av försöksgårdsväsendet över huvud taget. Jag tänker därvid närmast på förslagen, att försöksverksamheten i ekonomiskt hänseende skall i största möjliga utsträckning hållas skild från jordbruksdriften samt att rådgivande nämnder skall inrättas. Vad jag i nämnda sammanhang uttalat angående önskvärdheten av att bereda möjligheter åt försöksgårdsföreståndarna att deltaga i sammanträden med hushållningssällskapens försökskommittéer bör ifråga om Röbbäcksdalen avse den där tjänstgörande statsagronomen. Med prövningen av övriga förslag rörande organisationen av verksamheten synes i huvudsak böra anstå, tills densamma blivit ytterligare utbyggd. Redan nu torde dock behov föreligga av det collegium, som skall inrättas enligt förslaget. I detta bör ingå en representant för varje till Röbbäcksdalen anknuten filial under statsagronomen som ordförande. Jämväl i övrigt synes collegiet och dess verksamhet i huvudsak böra få den av utredningen föreslagna utformningen. Det torde få ankomma på styrelsen för lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök att utfärda närmare föreskrifter för collegiet.

Såsom utredningen framhållit är det av värde, att de skilda verksamhetsgrenarna vid Röbbäcksdalen erhåller en kollektiv benämning. Det av utredningen föreslagna namnet — *Norrlands lantbruksförsöksanstalt Röbbäcksdalen* — synes därvid böra godtagas.

Övriga försöksgårdar

Högskolestyrelsens beräkning av medelsbehovet för övriga försöksgårdar innebär förslag om ökad medelsanvisning till framför allt Stenstugu och Lanna försöksgårdar. Av dessa gårdar torde den förstnämnda, vilken inrättades så sent som våren 1954, vara i stort behov av medel till såväl inventarier som försökskostnader med hänsyn till att försöksverksamheten under nästa budgetår beräknas komma i gång i mer normal omfattning. Jag tillstyrker därför, att till försöksinventarier vid Stenstugu försöksgård skall anvisas ett belopp av 10 000 kronor samt att det för försöksverksamheten vid sistnämnda gård avsedda beloppet skall uppräknas med 18 000 kronor till 20 000 kronor. Däremot anser jag mig icke kunna biträda förslaget, att vid samma försöksgård skall inrättas en försöksteknikertjänst. Ej heller synes medel böra anvisas för inköp av en skördetröska till Lanna försöksgård. I övrigt synes det för forskningsverksamheten vid Wiad avsedda beloppet böra uppräknas med 1 700 kronor på grund av höjda lantarbetarlöner.

Till byggnadsarbeten vid övriga försöksgårdar har högskolestyrelsen föreslagit en medelsanvisning av sådan storleksordning, att den i nuvarande läge endast delvis torde kunna bifallas. Vid ställningstagandet till vilka av de ifrågasatta byggnadsarbetena som därvid bör få företräde, har jag funnit mig böra tillstyrka, att det av högskolestyrelsen begärda beloppet å 130 000 kronor till upprustning av mangårdsbyggnaden vid Stenstugu försöksgård nu anvisas. I övrigt kan jag endast förorda, att det för utbyte av pannan i förståndarbostaden vid Offers försöksgård begärda beloppet å 2 900 kronor ställes till förfogande.

Anslagsberäkningar

Högskolestyrelsen har i sina anslagsäskanden rörande driftbudgeten föreslagit, att det nuvarande förslagsanslaget till Lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök: Statens försöksgårdar från och med nästa budgetår skall utgå ur riksstaten och att de under detta anslag hittills för försöksverksamheten beräknade kostnaderna i stället skall beräknas under lantbrukshögskolans och statens lantbruksförsöks anslag till materiel och till fast försöksverksamhet. Vidare har föreslagits, att den för jordbruksdriften vid försöksgårdarna erforderliga medelsanvisningen skall ske under ett nytt anslag, varunder medel i huvudsak skall anvisas till driftskapital och till kostnaderna för dyrbarare inventarier för jordbruksdriften. Av det förut anförda framgår, att jag icke har något att erinra mot en överföring av försökskostnaderna till anslagen till materiel och fast försöksverksamhet. Därmed bör emellertid av budgettekniska skäl anstå till medelsanvisningen för budgetåret 1956/57. Liksom hittills torde alltså för nästa budgetår å driftbudgeten böra uppföras ett särskilt anslag till försöksgårdarna. Med utgångspunkt från de av mig i det föregående tillstyrkta beloppen till försöks-

verksamheten och till investeringar i inventarier torde anslaget för nästa budgetår böra beräknas på följande sätt.

Till kostnaderna för försöksverksamheten har för innevarande budgetår avsetts 142 400 kronor. Detta belopp bör ökas med 18 000 kronor till utökad försöksverksamhet vid Stenstugu försöksgård samt med 10 000 kronor till försöksinventarier vid denna gård. Vidare bör viss uppräknig äga rum på grund av höjda lönekostnader. Dessa kostnader, vilka för innevarande budgetår avses skola täckas genom av Kungl. Maj:t den 10 september 1954 lämnat medgivande att överskrida anslaget, torde enligt vad som under hand inhämtats från lantbrukshögskolan kunna uppskattas till 7 500 kronor. Slutligen bör i enlighet med högskolestyrelsens förslag beräknas 15 000 kronor till inventarier för försöksverksamheten vid de äldre gårdarna. Kostnaderna för försöksverksamheten vid försöksgårdarna bör alltså för nästa budgetår upptagas till $(142\,400 + 18\,000 + 10\,000 + 7\,500 + 15\,000 =)$ 192 900 kronor. Vid denna beräkning har jag utgått från att ersättning för intrång icke skall erläggas samt att de till 3 900 kronor beräknade kostnaderna för försöksgårdsledningen i Norrbotten skall bestridas av jordbruksdriften.

Härutöver bör till den fasta försöksverksamheten i det inre av Norrland upptagas ett oförändrat belopp av 32 500 kronor. Beträffande övriga kostnader för försöksverksamheten torde det till forskningen vid Wiad avsedda beloppet i enlighet med vad jag tillstyrkt i det föregående böra uppräknas med 1 700 kronor till 41 700 kronor.

Kostnaderna för investeringar har för budgetåret 1954/55 beräknats till 207 500 kronor, varav sammanlagt 146 500 kronor avsetts till engångsinvesteringar i inventarier och byggnader vid Stenstugu, Röbbäcksdalens och Öjebyns försöksgårdar samt 61 000 kronor till det normala årliga investeringsbehovet vid övriga försöksgårdar m. m. Sistnämnda belopp avses för såväl försöksverksamheten som jordbruksdriften. I anslutning till förslaget att avskilja kostnaderna för försöksverksamheten har redan i det föregående beräknats 15 000 kronor till inventarier för denna verksamhet. I fråga om inventarier för jordbruksdriften anser jag i likhet med högskolestyrelsen, att kostnaderna för vidmakthållande och normal förnyelse av gårdarnas inventariebestånd för driften i fortsättningen bör belasta denna. Till detta torde jag få återkomma i det följande. Såsom särskild post till inköp av inventarier för jordbruksdriften torde däremot under anslaget för nästa budgetår böra beräknas det belopp av sammanlagt $(10\,000 + 20\,000 + 15\,000 =)$ 45 000 kronor, som jag i det föregående tillstyrkt för höjning av lantbrukskapitalet vid Röbbäcksdalens försöksgård. För dylika inventarieanskaffningar bör i fortsättningen medel anvisas å reservationsanslag.

Vad angår det ekonomiska resultatet av jordbruksdriften torde man enligt högskolestyrelsens beräkningar böra vid oförändrad organisation räkna med ett driftunderskott vid försöksgårdarna med 19 400 kronor för år. Vid bifall till den av mig förordade omorganisationen kommer gårdsdriften därjämte att belastas med dels 30 000 kronor för vidmakthållande och normal

förnyelse av inventariebeståndet för jordbruksdriften, dels ock kostnader för lantbruksböckerförlagen. Sistnämnda kostnader har uppskattats till 16 000 kronor. Denna beräkning synes väl hög. Innan närmare erfarenheter vunnits vill jag emellertid icke motsätta mig att utgiftsökningen beräknas till sagda belopp. Tillhoppa uppgår de nu angivna posterna till 65 400 kronor. Högskolestyrelsen har räknat med att den föreslagna omorganisationen skall medföra vissa rationaliseringsvinster, vilka uppskattats till 28 400 kronor för år. Beräkningen av dessa vinster är, såsom högskolestyrelsen även framhållit, mycket vanskligen. Med hänsyn härtill och till att högskolestyrelsens förslag nu icke avsetts skola genomföras i sin helhet torde försiktigheten enligt min mening bjuda, att man i varje fall icke redan för nästa budgetår räknar med någon rationaliseringsvinst. Till täckande av underskott å jordbruksdriften bör alltså beräknas ett belopp av 65 400 kronor. Dessutom torde liksom hittills under anslaget böra beräknas ett särskilt belopp för täckande av oförutsedda utgiftsökningar eller inkomstminskningar i jordbruksdriften. Detta belopp torde böra upptagas med ett oförändrat belopp av 20 000 kronor.

Vid bifall till vad jag sålunda förordar, bör anslaget till Lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök: Statens försöksgårdar för budgetåret 1955/56 uppföras med (192 900 + 32 500 + 41 700 + 45 000 + 65 400 + 20 000 =) 397 500 kronor. I förhållande till medelsanvisningen för innevarande budgetår innebär detta en minskning med 9 500 kronor.

Vad angår de av mig i det föregående tillstyrkta medelsanvisningarna å kapitalbudgeten torde de belopp å tillhoppa 293 000 kronor, som avses till merkostnaderna för uppförandet av institutionsbyggnaden och försöks-ladan vid Röbbäcksdalens försöksgård samt till fast inredning i dessa byggnader i enlighet med hittills tillämpade grunder böra anvisas såsom ett investeringsanslag under Statens allmänna fastighetsfond benämnd Byggnadsarbeten för försöksgård vid Röbbäcksdalen. Medel till övriga av mig tillstyrkta byggnadsarbeten bör beräknas inom det under Statens affärsverksfonder: Domänverket uppförda investeringsanslaget till Byggnadsarbeten m. m. vid statens försöksgårdar. Sistnämnda anslag bör alltså upptagas med sammanlagt 363 200 kronor, varav 230 300 kronor till anläggning av vägar och andra yttre arbeten vid Röbbäcksdalens försöksgård, 130 000 kronor till istandsättning av mangårdsbyggnaden vid Stenstugu försöksgård samt 2 900 kronor till kostnaderna för utbyte av pannan i föreståndarbostaden vid Offers försöksgård.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

1) medgiva, att det statliga försöksgårdsväsendet må omorganiseras enligt i huvudsak de grunder, som angivits i det föregående;

2) å riksstaten för budgetåret 1955/56 under nionde huvudtiteln till *Lantbrukshögskolan och statens lantbruksför-*

sök: Statens försöksgårdar anvisa ett förslagsanslag av 397 500 kronor;

3) å kapitalbudgeten för budgetåret 1955/56 anvisa

a) under Statens affärsverksfonder: Domänverket till *Byggnadsarbeten m. m. vid statens försöksgårdar* ett investeringsanslag av 363 200 kronor

b) under Statens allmänna fastighetsfond till *Byggnadsarbeten för försöksgård vid Röbbäcksdalen* ett investeringsanslag av 293 000 kronor.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Maj:t Konungen bifall och förordnar, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Ulla B. Silén